खण्ड- एक

कार्यकारी सारांश

१. कार्यकारी सारांश

वैदेशिक रोजगारको विद्यमान अवस्था, समस्या तथा सवालहरुलाई उजागर गर्ने उद्देश्यले "वैदेशिक रोजगार सम्बन्धी पार्श्व चित्र- २०७८" तयार गरिएको छ । जसले घोराही उपमहानगरपालिका भित्रको वैदेशिक रोजगारको अवस्था तथा सोसँग सम्बन्धित विषयहरुको समग्र परिदृश्य प्रतिबिम्बित गर्दछ । पार्श्व चित्रमार्फत प्राप्त तथ्यांक तथा निचोडले वैदेशिक रोजगारीलाई सुरक्षित, मर्यादित र व्यवस्थित गरी यसबाट प्राप्त ज्ञान, सीप र पूँजीलाई उत्पादनमूलक क्षेत्रमा परिचालन गर्दै वैदेशिक रोजगारका कारण सिर्जित सामाजिक लागतलाई न्यूनीकरण गर्नका लागि आवश्यक नीति तथा योजना निर्माण, कार्यन्वयन एवं अनुगमनका लागि महत्वपूर्ण सहयोग पुग्नेछ ।

नेपालको जनगणना २०६८ घोराही उपमहानगरपालिकाको कूल घरधुरी संख्या ३५,४१९ रहेको छ । उक्त घरधुरीमा जम्मा जनसंख्या १,५६,१६४ जना रहेको छ । जसमध्ये पुरुष ४६.३१ प्रतिशत (७२,३२९ जना), र महिला ५३.६९ प्रतिशत (८३,८२५ जना) । उक्त कूल ३५,४१९ घरधुरी मध्ये २१.३२ प्रतिशत (७,५५३ घरधुरी) घरधुरीहरुका युवाहरु वैदेशिक रोजगारमा गएको तथ्यांक प्राप्त भएको छ । वैदेशिक रोजगारीमा गएका मध्ये २,२८५ घरधुरीका व्यक्तिहरु स्वदेश फर्किसकेका छन् भने ५,२६८ घरधुरीका युवाहरु वैदेशिक रोजगारीमा नै कार्यरत छन् । यस पार्श्व चित्रमा वैदेशिक रोजगारमा रहेका र फर्केर आएका व्यक्तिहरुसँग सम्बन्धित समग्र विवरणलाई दुई खण्डमा विभाजन गरी प्रस्तुत गरिएको छ । तेस्रो खण्डमा वैदेशिक रोजगारमा रहको व्यक्तिसँग सम्बन्धित विवरण र चौथो खण्डमा वैदेशिक रोजगारबाट फर्केर आएका व्यक्तिसँग सम्बन्धित विवरण प्रस्तुत गरिएको छ ।

समग्र तथ्यांकलाई नियाल्दा यस उपमहानगरपालिकाको ५,२६८ घरधुरीका ५,७२८ जना युवाहरु वैदेशिक रोजगारमा कार्यरत छन् । वैदेशिक रोजगारीमा कार्यरत कूल संख्या मध्ये ४ प्रतिशत महिला छन् । उपमहानगरपालिका भित्र जनजातिहरुको बसोबासको बाहुल्यता रहेकोले अधिकांश युवाहरु जनजाति समुदायबाट वैदेशिक रोजगारमा गएका छन् । वैदेशिक रोजगारमा संलग्न घरधुरीहरु मध्ये ४७ प्रतिशत जनजाति, ३४ प्रतिशत ब्राम्हण-क्षेत्री, १३ प्रतिशत दलित र ६ प्रतिशत अन्य रहेका छन् । उमेर समूहको तुलनामा करिब ८५ प्रतिशत व्यक्तिहरु २१ देखि ४० वर्ष उमेर समूहका छन् । उक्त तथ्यांकलाई नियाल्दा अधिकांश उर्बर उमेर समूहका युवाहरु वैदेशिक रोजगारमा रहेको पाइएको छ । जसले गर्दा स्थानीय विकासका योजना तर्जुमा तथा त्यसको कार्यान्वयन प्रक्रियामा समेत युवा जनशक्तिको अभाव हुँदै गइरहेको अवस्था देखिन्छ ।

वैदेशिक रोजगारीमा रहेका करिब ६३ प्रतिशत व्यक्तिहरुको मुख्य गन्तव्य मलेसिया र खाडी मुलुक रहेको पाइएको छ । सबैभन्दा बढी साउदी अरवमा कार्यरत युवाहरु २० प्रतिशत रहेको छ भने

त्यसपछि क्रमशः अरव इमिरेट्स (यूएई)/दुवईमा १४ प्रतिशत, मलेसियामा १४ प्रतिशत, कतारमा १२ प्रतिशत लगायतका देशहरुलाई उपमहानगरपालिकाका युवाहरुले गन्तव्य मुलुकको रुपमा छनौट गरेका छन् । १५ प्रतिशत युवाहरु यूरोप तथा अन्य मुलुकहरुमा गएका छन् । बाँकी २५ प्रतिशत युवाहरु भारत गएको पाइएको छ । वैदेशिक रोजगारीलाई सुरक्षित, मर्यादित र प्रतिफलयुक्त बनाउनका लागि वैदेशिक रोजगारमा जाने व्यक्ति स्वयं नै सुरक्षित आप्रवासन प्रक्रियाको बारेमा जानकारयुक्त हुनुका साथै गन्तव्य मुलुकमा गर्नुपर्ने कामको विषयमा सीपयुक्त हुनु उत्तिकै जरुरी छ । उक्त प्रक्रियागत सूचना तथा जानकारी र सीपले वैदेशिक रोजगारीबाट प्राप्त हुने लाभको वृद्धि गर्न र लागत न्यूनीकरणमा महत्वपूर्ण सहयोग पुग्न सक्छ । तर यस उपमहानगरपालिकाबाट सुरक्षित वैदेशिक रोजगार सम्बन्धी सूचना लिएर र सीप सिकेर वैदेशिक रोजगारमा जाने युवाहरुको संख्या कमी रहेको पाइएको छ । विदेशमा कार्यरत कुल ५,७२८ जना युवा मध्ये ३६ प्रतिशत युवाहरुले मात्र सुरक्षित वैदेशिक रोजगार सम्बन्धी आवश्यक सूचना तथा जानकारी लिएर गएको अवस्था छ । वैदेशिक रोजगारमा जाँदा सीप तालिम सिकेर जाने युवाको संख्या पनि अत्यन्त न्यून रहेको पाइएको छ । वैदेशिक रोजगारमा रहेका समग्र संख्यालाई विश्लेषण गर्दा करिब १४ प्रतिशत युवाहरुले मात्र सीप तालिम सिकेर विदेश गएका छन् । बाँकी ८६ प्रतिशत युवाहरु कुनै पनि सीप तालिम नसिकी विदेश गएको पाइएको छ । फलस्वरुप उनीहरुले गन्तव्य मुलुकमा सोचे अनुरुपको लाभ प्राप्त गर्न नसक्नुका साथै कार्यस्थलमा दुर्घटना लगायतका विभिन्न खालका जोखिम तथा कठिनाइहरु सामना गर्नु परिरहेको विवरण तथ्यांक संकलनको क्रममा प्राप्त भएको छ ।

वैदेशिक रोजगारमा रहेका कूल संख्या ५,७२८ जनालाई नियाल्दा करिब १६ प्रतिशतले मात्र राहदानी, सम्झौतापत्र लगायतका अत्यावश्यक कागजत्रको प्रतिलिपि घरपरिवारमा छाडेको पाइएको छ । जुन कागजपत्रहरु समस्या परेमा सहयोग तथा न्याय प्राप्तिका लागि अनिवार्य रुपमा आवश्यक हुन्छ । उक्त तथ्यांकले वैदेशिक रोजगारमा जाने सम्भावित युवाहरुलाई लक्षित गरी सचेतनामूलक कार्यक्रम गर्नुपर्ने देखिन्छ । विदेशमा कार्यरत युवाहरु (५,७२८ जना) मध्ये ९८.८३ प्रतिशत युवाहरु नेपालको विमानस्थल प्रयोग गरेर वैदेशिक रोजगारमा गएका छन् । १.१७ प्रतिशत युवाहरु भारतको बाटो भएर वैदेशिक रोजगारमा गएको तथ्यांक प्राप्त भएको छ । भारतको बाटो भएर वैदेशिक रोजगारमा जाँदा अलेखवद्ध हुने र ठगी लगायतका समस्या तथा जोखिम पर्ने सम्भावना हुने हुनाले वैदेशिक रोजगारमा जाने सम्भावित व्यक्तिहरुलाई लक्षित गरी यस विषयमा पनि स्थानीयस्तरमा सचेतना विस्तार गर्नु पर्ने देखिन्छ ।

भारत बाहेक अन्य मुलुकमा रोजगारीमा गएका मध्ये करिब ५६ प्रतिशत युवाहरु इजाजत प्राप्त संस्था (मेनपावर कम्पनी) मार्फत वैदेशिक रोजगारीमा गएका छन् भने १३ प्रतिशत प्रत्यक्ष स्थानीय बैदेशिक रोजगार प्रतिनिधिमार्फत गएको तथ्यांक प्राप्त भएको छ । तथ्यांकमा ५६ प्रतिशत युवाहरु मेनपावर कम्पनीमार्फत गएको संख्या देखिए पनि उक्त कम्पनीसम्म पुग्नको लागि बिचौलिया (स्थानीय एजेन्ट) हरुको सहारा लिनुपर्ने अवस्था हालसम्म पनि विद्यमान रहेको पाइएको छ । स्थानीय

युवाहरुको इजाजत प्राप्त संस्थासम्म प्रत्यक्ष पहुँच नहुनु साथै दुरदराजका वस्तीहरुमा अन्तर्राष्ट्रिय श्रम बजारको माग तथा आवश्यकताको बारेमा सूचनाहरु नपुग्ने हुनाले बिचौलिया (स्थानीय एजेन्ट) प्रति निर्भर हुनुपर्ने वाध्यत्मक अवस्था देखिन्छ । जसले गर्दा बिचौलिया (स्थानीय एजेन्ट) हरुको विभिन्न खालका चलखेलका कारण प्रक्रियागत ढिलाई हुनुका साथै अधिकांश युवाहरुले सरकारले तोकेको लागतको सीमाभन्दा १० देखि २० गुणासम्म बढी रकम तिर्नुपर्ने अवस्था देखिएको छ । नेपाल सरकारले खाडी मुलुक तथा मलेसिया जानको लागि फ्रि भिषा फ्रि टिकटको व्यवस्था गरे पनि वैदेशिक रोजगारमा रहेका मध्ये ३ प्रतिशत युवा मात्र फ्रि भिषा फ्रि टिकटको प्रावधान अनुसार विदेश गएको पाइएको छ । करिब ६४ प्रतिशतले एकदेखि दुई लाख रुपैयाँसम्म बिचौलिया (स्थानीय एजेन्ट) तथा मेनपावर कम्पनीलाई रकम बुझाएर विदेश गएको तथ्यांक प्राप्त भएको छ। वैदेशिक रोजगारमा गएका मध्ये ५९ प्रतिशत युवाहरुले वैदेशिक रोजजगारमा जाँदा ऋण लिएर बिचौलिया (स्थानीय एजेन्ट) तथा मेनपावर कम्पनीलाई बुझाएको अवस्था छ। उक्त ऋण साथीभाई तथा साहुमहाजनबाट चर्को ब्याजमा लिएको तथ्यांक प्राप्त भएको छ । करिब २५ प्रतिशत युवाहरुले १९ देखि ३६ प्रतिशत ब्याजदरमा ऋण लिएको अवस्था छ । बैंक तथा बित्तीय संस्थाबाट जम्मा ९ प्रतिशत युवाले मात्र ऋण लिएको अवस्था छ । उक्त तथ्यांकले बैंक तथा वित्तीय संस्थामा युवाहरुको पहुँच कमजोर रहेको देखिन्छ ।

वैदेशिक रोजगारको सवल पक्ष भनेको नै ज्ञान, सीप, अनुभव र विप्रेषण आर्जन हो । प्राप्त विप्रेषणलाई उत्पादनमूलक क्षेत्रमा परिचालन गरी स्वरोजगार तथा रोजगार सिर्जना गर्न सकेमा चक्रीय रुपमा वैदेशिक रोजगारमा जानुपर्ने वाध्यात्मक अवस्थाको न्यूनीकरणमा मद्दत पुग्न सक्छ । यस उपमहानगरपालिकामा वार्षिक रुपमा १ अर्ब ६८ करोड २४ लाखको हाराहारीमा विप्रेषण भित्रिने गरेको संकलित तथ्यांकले देखाएको छ । उक्त विवरण वैदेशिक रोजगारमा रहेका ५,७२८ जना कामदारको परिवारले एक वर्षमा प्राप्त गरेको विप्रेषणको रेकर्डको आधारमा तयार गरिएको हो । वार्षिक रुपमा प्राप्त भएको समग्र विप्रेषणलाई ५,७२८ जनाको मासिक कमाईको औषत रुपमा गणना गर्दा वैदेशिक रोजगारमा रहेको युवाहरुले प्रति व्यक्ति प्रति महिना औषत २४ हजार ४७७ रुपैयाँको हाराहारीमा परिवारलाई विप्रेषण पठाइरहेको अवस्था छ । एक वर्षमा प्राप्त भएको कूल विप्रेषण मध्ये सबैभन्दा बढी साउदी अरबबाट २० प्रतिशत विप्रेषण प्राप्त भएको छ । त्यसपछि मलेशियाबाट १५ प्रतिशत, क्रमशः कतार र यु.ए.ई. बाट १३/१३ प्रतिशत र बाँकी २८ प्रतिशत विभिन्न देशबाट विप्रेषण प्राप्त भएको छ । भारतबाट प्राप्त विप्रेषणले समग्र विप्रेषणको करिब ११ प्रतिशत हिस्सा ओगटेको छ । वैदेशिक रोजगारमा रहेको ५,७२८ मध्ये करिब १३ प्रतिशत युवाहरुले परिवारलाई विप्रेषण पठाएको अवस्था छैन । कतिपय युवाहरु भर्खरै गन्तव्य मुलुक पुगेको, केही युवाहरुले गन्तव्य मुलुकमा नै बचत गर्ने गरेको र कतिपय युवाहरु विभिन्न समस्यामा रहेकोले उनीहरुले विप्रेषण नपठाएको विवरण प्राप्त भएको छ ।

प्राप्त तथ्यांकलाई हेर्दा घोराही उपमहानगरपालिकाभित्र ठूलो आकारमा विप्रेषण भित्रिने गरेको

पाइएको छ । उक्त विप्रेषणले आधारभूत आवश्यक्ता परिपूर्ति गर्नुको साथै निम्न वर्गीय परिवारको शिक्षा, स्वास्थ्य लगायतको क्षेत्रमा उल्लेख्य पहुँच वृद्धि भएको पाइएको छ । समग्रमा हेर्दा विप्रेषणले स्थानीय जनजीवनलाई आर्थिक रुपमा महत्वपूर्ण टेवा पुऱ्याइरहेको देखिन्छ । तथापि गाउँपालिकाभित्र ठूलो आकारमा भित्रिरहेको विप्रेषणको समुचित व्यवस्थापन तथा उत्पादनमूलक क्षेत्रमा परिचालनको लागि संस्थागतरुपमा योजनावद्ध प्रयासका लागि आवश्यक पहल गर्नुपर्ने देखिएको छ। प्राप्त विप्रेषणको ठूलो हिस्सा करिब २४ प्रतिशत ऋण तिर्नमा प्रयोग हुने गरेको देखिन्छ । त्यसै गरी घरखर्च तथा खानपानमा १५ प्रतिशत, घर बनाउन १२ प्रतिशत, जग्गा खरिदमा ९ प्रतिशत, शिक्षामा ८ प्रतिशत र स्वास्थ्य उपचारमा ९ प्रतिशतको हाराहारीमा खर्च हुने गरेको पाइएको छ। व्यवसाय शुरुवातमा १ प्रतिशत भन्दा कम, जिन्सी सम्पत्ति जोड्न ५ प्रतिशत र २ प्रतिशत ऋण लगानीमा रहेको देखिन्छ । बाँकी १५ प्रतिशत बचत गरेको अवस्था छ । उक्त तथ्यांकलाई हेर्दा विप्रेषणको सानो हिस्सा मात्रै व्यवसाय शुरुवात तथा प्रबर्द्धनमा प्रयोग भइरहेको अवस्था छ। अतः विप्रेषणलाई उत्पादनमूलक क्षेत्रमा परिचालनका लागि स्थानीय सरकारले स्थानीयस्तरको श्रोत साधन, उत्पादन क्षेत्र तथा बजारको विश्लेषण गरी सम्बन्धित सरोकारवालाहरुको सहभागितामा तथ्यमा आधारित योजना निर्माण तथा कार्यान्वयन गर्न आवश्यक देखिन्छ ।

वैदेशिक रोजगारबाट प्राप्त ज्ञान, सीप तथा विप्रेषणले देशको समग्र आर्थिक विकासमा योगदान पुगिरहेको भए पनि वैदेशिक रोजगारमा रहेका व्यक्तिहरुले ठगी लगायतका विभिन्न खालका समस्याहरु भोग्नु परिरहेको अवस्था विद्यमान छ । वैदेशिक रोजगारमा कार्यरत युवाहरु मध्ये करिब ३ प्रतिशत युवाहरुले नेपालमा करार सम्झौता बमोजिमको काम तथा तलब नपाएको लगायतका विभिन्न खालका समस्याहरु भोगिरहेको पाइएको छ । त्यस वाहेक आफू कार्यरत कम्पनी मालिकले स्वदेश फर्कन नदिएको, खाना तथा तलब सुविधा नपाएको समस्याहरु पनि तथ्यांक संकलनको क्रममा भेटिएका छन् । अर्कोतिर उनीहरुको अनुपस्थितिमा परिवारका सदस्यहरुमा पारिवारिक व्यवस्थापन, सामाजिक कार्य तथा पेशागत जिम्मेवारीका कारण कार्यबोझ बढिरहेको जानकारी प्राप्त भएको छ । जसले गर्दा बालबालिकाहरुलाई उचित हेरचाह एवं जेष्ठ नागरिकहरुलाई अपेक्षाकृत रुपमा सेवा प्राप्त नहुन सक्दछ । कतिपय परिवारका जेष्ठ नागरिकहरु सहारा विहीन बन्दै गइरहेको अवस्था पनि सर्वेक्षणको क्रममा पाइएको छ । वैदेशिक रोजगारमा संलग्न कुल ५,२६८ घरधुरी मध्ये जेष्ठ नागरिकहरु मात्र बासोबास गर्ने घर ४ प्रतिशत रहेको पाइएको छ । समग्रमा भन्नु पर्दा वैदेशिक रोजगारका कारण व्यक्ति, परिवार तथा समाजमा विभिन्न खालका समस्याहरु पनि सिर्जना हुँदै गइरहेको देखिन्छ । विकासका प्राथमिकताहरु भौतिक विकासको क्षेत्रमा केन्द्रित हुँदा यस्ता पारिवारिक तथा सामाजिक समस्याहरु ओझेलमा पर्दै गइरहेको हुन सक्दछन् । तसर्थ यस्ता समस्याहरुलाई समयमा नै सम्बोधन गर्न सके स्वास्थ्य र समृद्ध समाज निर्माण गर्न र विकास प्रक्रियालाई सहयोग पुऱ्याउन सकिन्छ ।

घोरही उपमहानगरपालिकाबाट वैदेशिक रोजगारमा गएका कूल ८,०१३ जना मध्ये २,२८५ जना

व्यक्तिहरु स्वदेश फर्केर आएको तथ्यांक प्राप्त भएको छ । फर्केर आएका जम्मा व्यक्ति मध्ये ४० (२ प्रतिशत) जना महिला रहेका छन् । फर्केका व्यक्तिहरु मध्ये ५८ प्रतिशत व्यक्तिहरु जनजाति समुदायका छन् । त्यसैगरी ब्राह्मण-क्षेत्री ३० प्रतिशत, दलित ८ प्रतिशत रहेका रहेको पाइएको छ । बाँकी ४ प्रतिशत अन्य जातजातिका रहेका छन् । देशगत रुपमा तुलना गर्दा सबैभन्दा बढी व्यक्तिहरु खाडी मुलुक र मलेशियाबाट फर्केर आएका छन् । वैदेशिक रोजगारबाट फर्केका कूल २,२८५ जना मध्ये साउदी अरेबियाबाट सबैभन्दा बढी २५ प्रतिशत युवाहरु फर्केका छन् । त्यसपछि क्रमशः मलेशियाबाट २४ प्रतिशत, कतारबाट १८ प्रतिशत, यू.ए.ई/दुवईबाट १४ प्रतिशत र ११ प्रतिशत अन्य विभिन्न देशहरुबाट युवाहरु फर्केर आएको तथ्यांक प्राप्त भएको छ। बाँकी ८ प्रतिशत भारतबाट फर्केका छन् । फर्केर आएका व्यक्ति मध्ये ६३ प्रतिशत व्यक्तिहरुले करार सम्झौता अवधि पूरा भएका कारण फर्केर आएका छन् । ६ प्रतिशत व्यक्तिहरु उनीहरु कार्यरत रहेको कम्पनीमा समस्या भएर फर्किएको अवस्था छ । त्यसैगरी अन्य कारणले २३ प्रतिशत, स्वास्थ्य समस्या भएर ५ प्रतिशत र कोरोना महामारीका कारणले फर्किनेको संख्या ३ प्रतिशत रहेको छ ।

वैदेशिक रोजगारबाट फर्केर आएका व्यक्तिहरुमध्ये १८ प्रतिशतले कुनै न कुनै सीप तालिम लिएर फर्केको पाइएको छ। वैदेशिक रोजगारबाट फर्किदा सीप, ज्ञान तथा दक्षता लिएर आएका व्यक्तिहरुलाई क्षेत्रगत विज्ञताको आधारमा योजनावद्ध रुपमा परिचालन गर्न सके स्थानीय विकास प्रक्रियामा महत्वपूर्ण सहयोग पुग्न सक्ने देखिन्छ । कतिपय व्यक्तिहरुसँग सीप तथा दक्षता हुँदाहुँदै पनि आफूसँग भएको सीपको प्रमाणपत्र नहुँदा स्थानीय रोजगारीका अवसरहरुमा प्रतिस्पर्धामा सहभागी हुन बञ्चित हुनु परेको समस्याहरु पनि प्राप्त भएका छन् । वैदेशिक रोजगारबाट फर्केर आएका व्यक्तिहरुले आफूसँग भएको सीपलाई परिक्षण गर्ने योजना रहेको बताएका छन् । यस्तो अवस्थामा स्थानीय सरकारले सम्बन्धित निकायहरुसँगको सहकार्यमा सीप परीक्षण सम्बन्धीका कार्यक्रम सञ्चालन गर्न सके प्रभावकारी हुन सक्ने देखिन्छ ।

वैदेशिक रोजगारीबाट फर्केका मध्ये १८ प्रतिशत व्यक्तिहरु हाल बेरोजगार रहेको र उनीहरु जागिरको खोजीमा रहेको तथ्यांक प्राप्त भएको छ । त्यसैगरी करिव १८ प्रतिशत व्यक्तिहरु तत्काल पुनः वैदेशिक रोजगारीमा जानलाई प्रक्रियामा रहेको पाइएको छ । ३ प्रतिशत युवाहरुले स्थानीयस्तरमा रोजगारी गरिरहेका छन् । बाँकी ६१ प्रतिशत व्यक्तिहरु स्वरोजगार तथा व्यवसायमा संलग्न रहेको तथ्यांक प्राप्त भएको छ । विदेशमा मेहनतको साथ कमाएको रकमलाई आयमूलक क्रियाकलाप तथा व्यवसाय संचालनमा लगानी गर्ने सोंच आफैमा महत्वपूर्ण छ। व्यवसाय शुरुवात गर्ने योजना बनाएका सबै युवाहरुमा सो सम्बन्धी ज्ञान, सीप तथा पर्याप्त पूँजी नभएको अवस्था पनि देखिएको छ । यस्तो अवस्थामा उनीहरुले बनाएको योजनालाई प्रभावकारी रुपमा कार्यान्वयन गर्नका लागि स्थानीय सरकारमार्फत लक्षित वर्गको विभिन्न कार्यक्रमहरुमा पहुँच वृद्धि, अन्य आवश्यक प्राविधिक सहयोग तथा सहुलियत कर्जा लगायतको सहयोगको अपेक्षा राखेको तथ्यांक पनि प्राप्त भएको छ । जसलाई विस्तृत रुपमा तालिका तथा अनुसूचीहरुमा उल्लेख गरिएको छ ।

खण्ड- दुई

तथ्यांक संकलनको पृष्ठभूमि तथा उद्देश्य

२. परिचय

नेपालको संविधान २०७२ ले संघीय, प्रदेश र स्थानीय गरी तीन तहको सरकारको व्यवस्था अनुरुप तिनै तहका सरकारको आ-आफ्नो अधिकार क्षेत्रको सुनिश्चित गरेको छ । स्थानीय सरकार आफ्नो एकल अधिकार सूचीका विषयमा कानून बनाउने, कार्यान्वयन गर्ने र अनुगमन गर्ने अधिकार राख्दछ । संवैधानिक व्यवस्था अन्तर्गत गठन भएको घोराही उपमहानगरपालिकाले आफ्नो अधिकार क्षेत्र अन्तर्गत रहेर जनताको सुविधालाई मध्यनजर गर्दै आफ्ना नीति तथा विकासका योजना तर्जुमा तथा कार्यान्वयन गर्दै आएको छ । उपमहानगरपालिकाको वार्षिक, आवधिक तथा दीर्घकालीन योजना निर्माण गर्ने लगायत हरेक चरणका कार्यहरु योजनाबद्ध ढंगले अगाडि बढाउन उपमहानगरपालिकाको वस्तुगत विवरण आवश्यक रहेको छ । यस्ता पक्षहरुलाई मध्यनजर गर्दै यस उपमहानगरपालिकाले आफ्नो क्षेत्रभित्रको भौतिक, सामाजिक, आर्थिक लगायत सम्पूर्ण सूचना संकलन, विश्लेषण र प्रकाशन गर्दै आएको छ । जसले तथ्यमा आधारित योजना निर्माण, कार्यान्वयन र अनुगमनमा मद्दत पुग्नुका साथै सरोकारवालाहरुलाई सम्बन्धित सरोकारको विषयहरुमा सु-सूचित हुनमा पनि सहयोग पुगेको छ ।

नेपालको संविधानले रोजगारीलाई मौलिक हकको रुपमा स्थापित गरी प्रत्येक नागरिकलाई रोजगारीको छनौट गर्न पाउने हकको व्यवस्था गरेको छ । संविधानको धारा ५१ (झ) मा वैदेशिक रोजगारीलाई शोषणमुक्त, सुरक्षित र व्यवस्थित गर्न तथा श्रमिकको रोजगारी र अधिकारको प्रत्याभूति गर्न यस क्षेत्रको नियमन र व्यवस्थापन गरी वैदेशिक रोजगारीबाट आर्जन भएको पूँजी, सीप, प्रविधि र अनुभवलाई स्वदेशमा उत्पादनमूलक क्षेत्रमा लगाउन प्रोत्साहन गर्ने व्यवस्था उल्लेख छ । स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन, २०७४ जारी भएसँगै रोजगार तथा बेरोजगारको तथ्यांक संकलन, रोजगार सूचना केन्द्रको सञ्चालन र सुरक्षित वैदेशिक रोजगारी सम्बन्धी सूचना तथा सीप तालिम प्रदान लगायतका महत्वपूर्ण सेवाहरु प्रवाह गर्ने जिम्मेवारी स्थानीय सरकारको रहेको छ । उक्त ऐनको परिच्छेद- ३, दफा ११ को उपदफा २ (थ) मा भएको व्यवस्था अन्तर्गत स्थानीय सरकारले आफ्नो स्थानीय तहभित्रको सुरक्षित वैदेशिक रोजगारी एवं वैदेशिक रोजगारीमा रहेका श्रमशक्तिको सूचना संकलन तथा व्यवस्थापन गर्नु पर्नेछ । यो परिप्रेक्ष्यमा घोराही उपमहानगरपालिकाले वैदेशिक रोजगारको विषयमा विस्तृत तथ्यांक संकलन गरी यस क्षेत्रको समग्र अवस्था, अवसर, चुनौति तथा सम्भावनाहरुको पहिचान गर्ने उद्देश्यले “वैदेशिक रोजगार सम्बन्धी पार्श्व चित्र-२०७९” तयार गरेको छ । यस पार्श्व चित्रले घोराही उपमहानगरपालिकाभित्रको वैदेशिक रोजगारको प्रवृत्ति, प्राप्त विप्रेषण त्यसको उपयोगको अवस्था, सीप तथा दक्षता र विद्यमान समस्या लगायतका जानकारी तथा

तथ्यहरुको समग्र परिदृष्य प्रतिबिम्बित गर्दछ ।

संकलित तथ्यांक तथा जानकारीहरुले वैदेशिक रोजगारको क्षेत्रलाई व्यवस्थापनको लागि आवश्यक नीति तथा योजना निर्माण, कार्यान्वयन एवं अनुगमनमा तथ्यगत आधार प्रदान गर्नेछ । उक्त तथ्यगत विवरणको आधारमा यस उपमहानगरपालिकाले आफ्नो वार्षिक, आवधिक तथा रणनीतिक योजनाहरुमा सुरक्षित वैदेशिक रोजगार सम्बन्धी कार्यक्रमहरु समावेश गरी कार्यान्वयन गर्नमा मद्दत पुग्नेछ ।

२.१ पृष्ठभूमि

नेपालमा प्रत्येक वर्ष ५ लाखभन्दा बढी युवा शक्ति श्रम वजारमा प्रवेश गर्ने गरेको देखिन्छ ।[1] तर देशभित्र पर्याप्त एवं छनौटको रोजगारीका अवसरहरु सिर्जना हुन नसकेका कारण लाखौंका संख्यामा युवाहरु वैदेशिक रोजगारमा जाने गरेका छन् । वैदेशिक रोजगार विभागको तथ्यांक अनुसार कोभिड महामारी अगाडि दैनिक सरदर १२०० भन्दा वढी युवा कामको खोजीमा विदेश जाने गरेको देखिन्छ । कोभिड महामारीकै बीचमा पनि दैनिक करिब ५ सयको संख्यामा युवाहरु विदेशिएका छन् ।[2] यसरी विदेशिने अधिकांश युवाहरुको मुख्य गन्तव्य खाडी मुलुक र मलेसिया रहेको छ भने युरोप लगायतका देशहरुमा जाने क्रम पनि विस्तारै बढ्दै गएको देखिन्छ । विभागको तथ्यांक अनुसार हाससम्म करिब ५८ लाखभन्दा वढी युवाहरु श्रम स्वीकृति लिई वैदेशिक रोजगारीका गइसकेका छन् । जुन औपचारिक रुपमा श्रम स्वीकृति लिएर जाने व्यक्तिको तथ्यांक हो । बाँकी करिब २० लाखभन्दा बढी युवा भारत लगायत तेस्रो मुलुकमा श्रम स्वीकृति नलिई रोजगारीको लागि गएको अनुमान छ । लाखौंका संख्यामा युवाहरु विभिन्न मुलुकमा कार्यरत रहेकाले केही वर्षदेखि नेपाल उच्च विप्रेषण भित्र्याउने मुलुकको सूचीमा रहँदै आएको छ । आ.व. २०७७/७८ मा ९६१ अर्ब ५ करोड रुपैयाँ विप्रेषण प्राप्त भएको छ । जसले कुल ग्रार्हस्थ उत्पादनको अनुपातमा करिब २५ प्रतिशत हिस्सा ओगट्नुका साथै देशको अर्थतन्त्रलाई चलायमान बनाएको छ ।[3] विप्रेषणले गरिबी न्यूनीकरणमा महत्वपूर्ण योगदान पुग्नुका साथै निम्न आय स्तर भएका समुदायहरुको शिक्षा, स्वास्थ्य लगायतको क्षेत्रमा पहुँच उल्लेख्य मात्रामा वृद्धि भएको छ । वैदेशिक रोजगारको सवल पक्ष भनेको नै विप्रेषण, सीप तथा ज्ञान आर्जन हो । तर वैदेशिक रोजगारमा जाने कामदारसँग आवश्यक सूचना र सीपको अभावका कारण यो क्षेत्र अपेक्षा गरे अनुरुप सुरक्षित, व्यवस्थित र प्रतिफलयुक्त बन्न सकेको अवस्था छैन । बैदेशिक रोजगार विभागको प्रतिवेदन २०७५/७६ अनुसार करिब ५६ प्रतिशत युवाहरु कुनै निश्चित सीप र दक्षता बिना नै वैदेशिक रोजगारमा गएका छन्, त्यसैगरी करिब ९ प्रतिशत युवाहरु अर्धदक्ष कामदारको रुपमा विदेश जाने गरेको अवस्था छ भने कूल ३५ प्रतिशत युवाहरु दक्षकामदारको रुपमा वैदेशिक रोजगारीमा गएको अवस्था छ ।

सुरक्षित वैदेशिक रोजगार सम्बन्धी पर्याप्त जानकारीको कमीका कारण वैदेशिक रोजगारमा जाने

१. पन्धौं योजना, पृष्ठ ३३३
२. वैदेशिक रोजगार विभाग/वार्षिक श्रम स्वीकृति विवरण ७७/७८ पृष्ठ ४
३. नेपाल राष्ट्र बैक/Current Macroeconomic and Financial Situation - Nepali (2077/78) ,

व्यक्तिले स्वदेश भित्र ठगी लगायतका विभिन्न समस्याहरु भोग्नु परिरहेको छ । यसको साथै गन्तव्य मुलुकको धर्म, संस्कृति, हावापानी तथा गर्नुपर्ने काम, सीपको कमीको कारण नेपाली श्रमिकहरुले कार्यस्थलमा दुर्घटना लगायतका विभिन्न कठिनाइहरुको सामना गर्नु परिरहेको अवस्था छ । फलस्वरुप अंगभंगका घटनाहरु बढ्नुका साथै दैनिक सरदर ३ देखि ५ जना कामदारको शव नेपाल भित्रिने गरेको छ । वैदेशिक रोजगारले सिर्जना गरेको सामाजिक लागत निकै उच्च छ भने अर्कोतर्फ युवा जनशक्ति बाहिरिदा स्थानीय विकास प्रक्रियामा समेत नकारात्मक प्रभाव पर्न गएको छ । पुरुषहरु वैदेशिक रोजगारमा संलग्न रहेको कारण महिला घरमूलीको बृद्धिलाई सकारात्मक रुपमा लिन सकिने भए पनि परिवार व्यवस्थापन, सामाजिक उत्तरदायित्व लगायतका जिम्मेवारीले उनीहरुको कार्यबोझ बढिरहेको छ । जसको कारण बालबालिका र महिलाहरुमा मनोसामाजिक समस्याहरु बृद्धि भइरहको अवस्था छ । त्यसैले सुरक्षित वैदेशिक रोजगार सम्बन्धी प्रभावकारी सूचना प्रवाहको लागि संयन्त्रको व्यवस्थापन र अन्तर्राष्ट्रिय श्रम बजारको माग अनुसार सीपयुक्त जनशक्ति विकास गर्नेतर्फ जोड दिनु आवश्यक छ । अर्कोतिर वैदेशिक रोजगारबाट प्राप्त विप्रेषण, दक्षता र सीपलाई उत्पादनमूलक क्षेत्रमा परिचालन गर्दै परिवारिक/सामाजिक पुन:एकीकरणका लागि संस्थागत रुपमा ठोस पहलहरु शुरुवात गर्नु पनि उत्तिकै जरुरी छ ।

वैदेशिक रोजगारमा जानुपर्ने वाध्यत्मक अवस्थालाई न्यूनीकरण गर्नेतर्फ महानगरपालिकाको उच्च प्राथमिकता रहँदै आएको छ । जसको लागि युवा श्रमशक्तिको मूल प्रवाहीकरण मार्फत विकास कार्यलाई तीब्रत्तर रुपमा अगाडि बढाउँदै स्थानीयस्तरमा स्वरोजगार तथा रोजगारका अवसरहरु सिर्जना गर्ने कार्यलाई उपमहानगरपालिकाले जोड दिदै आएको छ । स्थानीयस्तरमा रोजगारी सिर्जनाका लागि पहलहरु भए पनि युवाशक्तिको लागि गुणस्तरीय एवं उनीहरुको चाहना अनुरुपको रोजगारीको अवसर उपलव्ध नभइरहेको र वैदेशिक रोजगार पहिलो रोजाइको रुपमा युवाहरुले लिइरहेको सन्दर्भमा हाल वैदेशिक रोजगार एउटा बलियो विकल्पको रुपमा देखिएको छ । साथै वैदेशिक रोजगार छनौटको विषय भएकोले यस क्षेत्रलाई सुरक्षित, व्यवस्थित र मर्यादित बनाउँदै यसबाट प्राप्त लाभको बृद्धि गरी सामाजिक लागत न्यूनीकरणमा केन्द्रित हुनु आश्यक देखिन्छ ।

२.२ पाश्र्व चित्र निर्माणको उद्देश्य

घोराही उपमहानगरपालिका भित्रको वैदेशिक रोजगारीको समग्र अवस्था, अवसर तथा सवालहरुको उजागर तथा दस्तवेजीकरण गर्नु पाश्र्व चित्र निर्माणको प्रमुख उद्देश्य रहेको छ । उक्त पाश्र्व चित्रमा वैदेशिक रोजगारको विद्यमान अवस्था, वैदेशिक रोजगारीमा रहेका तथा फर्केका व्यक्तिको संख्या, विप्रेषण प्राप्ति तथा खर्चको प्रवृत्ति, कामदारले भोग्नु परेका समस्या तथा कठिनाइहरु, पारिवारिक/ सामाजिक पुन:एकीकरणका सवालहरु एवं विदेशबाट फर्केर आएका व्यक्तिहरुको अवस्था लगायतको विषय समेटिएका छन् । जसको आधारमा सुरक्षित वैदेशिक रोजगार सम्बन्धी नीति तथा योजना निर्माण, कार्यान्वयन एवं अनुगमन भई वैदेशिक रोजगारीको क्षेत्रमा शुसासन प्रर्बद्धनमा मद्दत पुग्नेछ । पाश्र्व चित्र निर्माणका निर्दिष्ट उद्देश्यहरु निम्न बमोजिम रहेका छन् :

- उपमहानगरपालिका भित्रको घरधुरीबाट वैदेशिक रोजगारमा गएका र फर्किएका युवाहरुको लगत तयार गर्ने ।
- वैदेशिक रोजगारीमा संलग्न व्यक्तिको सूचना, सीप तालिम तथा न्यायमा पहुँच सम्बन्धी विवरण संकलन गरी सुरक्षित आप्रवासन सम्बन्धी प्रक्रिया अवलम्बनको अवस्था विश्लेषण गर्ने ।
- वैदेशिक रोजगारवाट प्राप्त भइरहेको विप्रेषणको सम्भावित दिगो व्यवस्थापन तथा आयमूलक क्षेत्रमा परिचालनका लागि विप्रेषण प्राप्ति तथा खर्चको प्रवृत्ति सम्वन्धी विवरण संकलन गर्ने ।
- वैदेशिक रोजगारको क्रममा युवाहरुले भोग्नु परेको समस्या तथा कठिनाइहरुको उजागर गर्ने ।
- वैदेशिक रोजगारीबाट फर्किएका युवाहरुको संख्या तथा उनीहरुको हालको अवस्थो विवरण संकलन गर्ने ।
- पारिवारिक/सामाजिक पुन:एकीकरणसँग सम्बन्धित सवाललाई सम्बोधन गर्न सोसँग सम्बन्धित विवरण संकलन गर्ने ।

२.३ पार्श्व चित्र तयारीका चरणहरु :

२.३.१ पार्श्व चित्र तयारी सम्बन्धी कार्यशाला

घोराही उपमहानगरपालिकाले पार्श्व चित्र तयारी सम्बन्धी एक दिने कार्याशाला गोष्ठी सम्पन्न गरेको थियो । उक्त कार्यशाला उपमहानगरपालिका पदाधिकारीहरू, वडा अध्यक्ष तथा विषयगत शाखा सम्बद्ध कर्मचारीहरूको सहभागितामा सम्पन्न भएको थियो । कार्यशाला गोष्ठीमा पार्श्व चित्र तयारीका प्रक्रियागत चरण, तथ्यांक संकलन विधि, गणक छनौट तथा परिचालन सम्बन्धी गहण रुपमा छलफल भएको थियो । साथै तथ्यांक संकलनको लागि आवश्यक नमूना प्रश्नावलीलाई स्थानीय आवश्यकता र प्राथमिकताको आधारमा सम्पादन गरी अन्तिम रुप दिने कार्य पनि सम्पन्न भएको थियो । उक्त कार्यशाला मार्फत पार्श्व चित्रको ढाँचा, सर्वेक्षण औजार (KoBo Toolbox), विधि तथा कार्ययोजना तय गरी पार्श्व चित्र तयारीको कार्य आरम्भ भएको थियो ।

२.३.२ गणकको छनौट, अभिमुखीकरण तथा परिचालन :

तथ्यांक संकलन कार्यको लागि उपमहानगरपालिकाद्वारा सम्बन्धित वडाका व्यक्तिहरुलाई गणकको रुपमा नियुक्त गरेको थियो । उनीहरुलाई तथ्यांक संकलनका लागि कार्य क्षेत्रमा परिचालन गर्नुपूर्व पार्श्व चित्र तयारीका लागि तथ्यांक संकलन सम्बन्धी दुई दिने तालिमको आयोजना गरिएको थियो । उपमहानगरपालिकाको सूचना तथा प्रविधि अधिकृतको समग्र संयोजनमा भएको उक्त तालिममा वैदेशिक रोजगारको विषयमा अवधारणागत स्पष्टता, प्रश्नावलीहरुको गहनता, तथ्यांक संकलन विधि तथा प्रक्रियाको बारेमा जानकारी गराइएको थियो । तालिमको दौरानमा गणकहरुलाई सफ्ट्वयर (Kobo Toolbox) मार्फत नमूना तथ्यांक संकलन गर्न लगाई संकलित तथ्यांकको विश्लेषण गरी पृष्ठपोषण पनि प्रदान गरिएको थियो । उक्त सैद्धान्ति तथा व्यवहारिक तालिम पश्चात गणकहरुलाई

तथ्यांक संकलनको लागि सम्बन्धित वडामा परिचालन गरिएको थियो ।

२.३.३ तथ्यांक संकलन

घोराही उपमहानगरपालिकाको १९ वटै वडालाई समेटेर तथ्यांक संकलनको कार्य सम्पन्न गरिएको छ । जसको लागि उपमहानगरपालिकाद्वारा नियुक्त गणकहरुले वैदेशिक रोजगारमा गएका र फर्केका सवै व्यक्तिको घरधुरीहरुमा प्रत्यक्ष रुपमा उपस्थित भएर अन्तर्वार्ता विधिमार्फत तथ्यांक संकलन गरेका छन् । उपमहानगरपालिकाद्वारा स्वीकृत प्रश्नावली अनुसार सम्बन्धित घरधुरीको आधिकारिक सदस्यसँग अन्तर्वार्ता गरिएको छ । तर सामाजिक लागतसँग सम्बन्धित सूचनाहरु लिन मुख्य सूचनादाताहरु (Key informants) सँग पनि अन्तर्वार्ता गरिएको छ । तथ्यांक संकलन कार्यलाई सहज बनाउनका लागि सफ्टवेर (KoBoToolbox) को प्रयोग गर्नुका साथै विदेशबाट फर्किएका स्थानीय व्यक्तिहरुलाई गणकको रुपमा परिचालन गरिएकोले गुणस्तरीय तथ्यांक संकलनमा सजिलो भएको पाइएको छ । गणकहरुको कार्यसम्पादनको प्रभावकारिता, संकलित तथ्यांकहरुको गुणस्तरीयता तथा आधिकारिकता वृद्धिका लागि उपमहानगरपालिकाको सूचना प्रविधि अधिकृतको संयोजकत्वमा तथ्यांक सकलन कार्यको समग्र संयोजन तथा अनुगमन कार्य सम्पन्न गरिएको छ । साथै सम्बन्धित वडा अध्यक्ष तथा वडा समितिको तर्फबाट पनि वडास्तरमा भएको तथ्यांक संकलन कार्यको अनुगमन तथा सहजीकरण गरिएको छ । यस वाहेक कतिपय तथ्यांकहरु द्वितीय स्रोतमार्फत संकलन गरिएको छ । जसमा केन्द्रीय तथ्यांक विभागको जनगणना- २०६८, वैदेशिक रोजगार विभाग एवं श्रम, रोजगार तथा सामाजिक सुरक्षा मन्त्रालयको प्रतिवेदनका सूचनाहरु समेत संकलन तथा प्रयोग गरिएको छ ।

२.३.४ तथ्यांक प्रशोधन र विश्लेषण

संकलित तथ्यांकहरूलाई माइक्रोसफ्ट एक्सेलमा Pivot Table मार्फत प्रशोधन गरिएको छ । उक्त प्रशोधित तथ्यांकलाई बर्णनात्मक विधिमार्फत विश्लेषण गरी प्रस्तुत गरिएको छ । प्राप्त तथ्यांक तथा निचोडहरुलाई मुख्य रुपमा टेबल र चित्रहरुमार्फत प्रस्तुत गर्नुका साथै विस्तृत जानकारीको लागि अनुसूचीहरु समावेश गरिएको छ ।

२.३.५ पाश्र्व चित्रको मस्यौदा तयारी तथा सुझाव संकलन

संकलित तथ्यांकको विश्लेषण पश्चात प्राप्त सूचना तथा विवरणहरू छलफलका लागि उपमहानगर कार्यपालिकाका पदाधिकारी बीच प्रस्तुत गरिएको थियो । उक्त प्रारम्भिक सूचना तथा विवरणहरुमा प्राप्त सुझाव समेतको आधारमा पाश्र्व चित्रको “प्रारम्भिक मस्यौदा” तयार गरिएको थियो । उक्त प्रारम्भिक मस्यौदामा उपमहानगरपालिकाका सम्बन्धित पदाधिकारी तथा सरोकारवालाहरुको प्राप्त सुझावको आधारमा अन्तिम मस्यौदा तयार गरिएको छ ।

२.३.६ पाश्र्व चित्रको अन्तिम प्रतिवेदन तयारी

पाश्र्व चित्रको प्रारम्भिक मस्यौदामा प्राप्त सुझाव तथा पृष्ठपोषण समेतका आधारमा तयार

गरिएको अन्तिम मस्यौदालाई उपमहानगर कार्यपालिकाको वैठकमा छलफल पश्चात् आवश्यक परिमार्जन सहित अन्तिम प्रतिवेदन तयार गरिएको छ ।

२.४ तथ्यांक संकलनको सीमा

तथ्यांक संकलन कार्य घोराही उपमहानगरपालिकाको स्थानीय आवश्यकता र प्राथमिकतामा केन्द्रित भई सम्पन्न गरिएको छ । स्थानीय आवश्यकताको आधारमा प्रश्नावली निर्माण गरी सूचना संकलन गरिएकोले समग्रमा यो पार्श्व चित्रले घोराही उपमहानगरपालिका भित्रको वैदेशिक रोजगारको अवस्थालाई प्रतिबिम्बित गर्दछ । तथ्यांक संकलन तथा विश्लेषणको कार्य वैदेशिक रोजगारबाट फर्किएका व्यक्ति, मुख्य सूचनादाता र विदेशमा रहेका व्यक्तिको परिवारका सदस्यहरुले प्रदान गरेको जानकारीको आधारमा सम्पन्न गरिएको छ । विदेशमा रहेका व्यक्तिको अवस्थाको बारेमा जानकारी लिन तिनको परिवारका सदस्यहरुसँग निर्भर हुनुपर्ने र कतिपय सदस्यहरु (खासगरी जेष्ठ नागरिक मात्र घरमा भएको परिवारमा) लाई विदेशमा रहेको आफ्नो सदस्यको बारेमा कम जानकारी हुने गरेको पाइएको छ । तथ्यांक संकलनको क्रममा यस्तो अवस्थाको परिवारको संख्या न्यून पाइएको भए पनि उनीहरुले दिएको सूचनामा नै निर्भर हुनुपर्ने अवस्था छ । यसका साथसाथै सामाजिक लागतका घटनाहरु सावधानीपूर्वक संकलन गर्ने कुरामा विशेष जोड दिइएको भए पनि यस्ता घटनाहरु भावनात्मक, संवेदनशील र व्यक्तिगत गोपनीयतासँग सम्बन्धित भएकाले सम्पूर्ण घटनाहरु प्राप्त नभएको हुन सक्छ ।

२.५ तथ्यांकको प्रयोगमा संवेदनशीलता

पार्श्व चित्रमा वैदेशिक रोजगारमा रहेका र फर्केका व्यक्तिका परिवाहरुको व्यक्तिगत/परिवारिक विवरण, उनीहरुको आम्दानी तथा खर्चको अवस्था, वैदेशिक रोजगारका क्रममा भोग्नु परेका ठगी तथा वेपत्ता लगायतका समस्याका घटनाहरु संग्रहित भएका छन् । जुन विवरण सम्बन्धित व्यक्ति तथा परिवारको नितान्त व्यक्तिगत सूचनाहरु हुन् । यसका साथै वैदेशिक रोजगारीका कारण परिवारमा भएका बेमेल, घरेलु हिंसा, लान्छाना, आरोप लगायतका घटनाहरु पनि संकलन गरिएका छन् । जुन अत्यन्तै संवेदनशील सूचनाहरु हुन् । त्यस्ता सूचनाहरुको संवेदनशीलता, गोपनीयता र त्यसको सार्वजनिकीकरणमा सम्बन्धित पक्षको ध्यान पुग्नु अत्यावश्यक ठानिएको छ । उक्त सूचनाहरु त्यस्ता घटनाहरुमा आवश्यक सहयोग गर्न, न्यूनीकरण र रोकथामका लागि योजना निर्माण तथा कार्यान्वयनको लागि मात्र उपयोग हुनेछन् ।

खण्ड- तीन

वैदेशिक रोजगारीमा रहेका व्यक्तिसँग सम्बन्धित विवरण

३. वैदेशिक रोजगारमा रहेका व्यक्तिहरुको जनसांख्यिक विवरण

घोराही उपमहानगरपालिकाको कूल ३५,४१९ घरधुरी मध्ये २१.३२ प्रतिशत (७,५५३) घरधुरीहरुका युवाहरु वैदेशिक रोजगारमा गएको तथ्यांक प्राप्त भएको छ । वैदेशिक रोजगारीमा गएका मध्ये ३० प्रतिशत (२,२८५) घरधुरीका व्यक्तिहरु स्वदेश फर्किसकेका छन् भने बाँकी ७० प्रतिशत (५,२६८) घरधुरीका युवाहरु वैदेशिक रोजगारीमा नै कार्यरत छन् । यस पार्श्व चित्रमा वैदेशिक रोजगारमा रहेका र फर्केर आएका व्यक्तिहरुसँग सम्बन्धित समग्र विवरणलाई दुई खण्डमा विभाजन गरी प्रस्तुत गरिएको छ । तेस्रो खण्डमा वैदेशिक रोजगारमा रहेका व्यक्तिहरुसँग सम्बन्धित विवरण र चौथो खण्डमा वैदेशिक रोजगारबाट फर्केर आएका व्यक्तिहरुसँग सम्बन्धित विवरणहरु प्रस्तुत गरिएको छ । यो खण्डमा वैदेशिक रोजगारमा कार्यरत व्यक्तिहरुसँग सम्बन्धित विवरणहरुलाई उल्लेख गरिएको छ ।

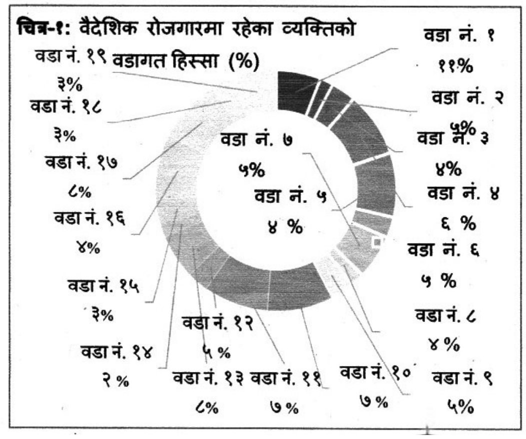

चित्र-१: वैदेशिक रोजगारमा रहेका व्यक्तिको वडागत हिस्सा (%)

समग्र तथ्यांकलाई नियाल्दा यस उपमहानगरपालिकाबाट ५,७२८ जना युवाहरु वैदेशिक रोजगारमा कार्यरत छन् । वैदेशिक रोजगारमा रहेका समग्र संख्यालाई तुलना गर्दा वडा नं.१ बाट सबैभन्दा बढी ६२३ जना युवाहरु विदेश गएका छन् । उक्त संख्या विदेश गएका कुल संख्याको सबैभन्दा धेरै ११ प्रतिशत हिस्सा हो ।

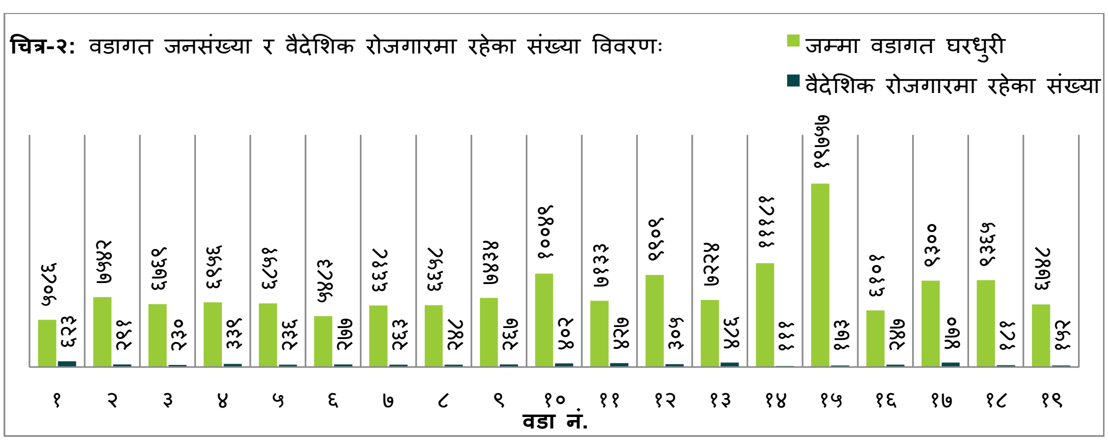

चित्र-२: वडागत जनसंख्या र वैदेशिक रोजगारमा रहेका संख्या विवरणः

त्यसैगरी वडा नं.१३ र १७ बाट ८/८ प्रतिशत (४८० जना र ४७०), वडा नं. ११ बाट ७ प्रतिशत (४०२ जना), वडा नं. ४ बाट ६ प्रतिशत (३३९ जना) र वडा नं. १२ र २ बाट ५/५ प्रतिशत (३०५ जना र २९१ जना), बाँकी वडाहरुबाट क्रमशः ४ प्रतिशतको हाराहारी मा बैदेशिक रोजगारीमा गएको देखिन्छ । वडा नं. १४ बाट सबै भन्दा कम १११ जना युवाहरु विदेशमा कार्यरत छन् । वडागत रुपमा विदेशमा रहेको जनसंख्याको थप विवरण माथिको चित्र नं. १ र २ मा विस्तृत रुपमा उल्लेख गरिएको छ ।

३.१. वैदेशिक रोजगारमा रहेका व्यक्तिको जातिगत, लैंगिक तथा उमेरगत विवरण

यस उपमहानगरपालिकाभित्र जनजातिहरुको बसोबासको बाहुल्यता रहेकोले अधिकांश युवाहरु जनजाति र दलित समुदायबाट वैदेशिक रोजगारमा गएका छन् । वैदेशिक रोजगारमा संलग्न

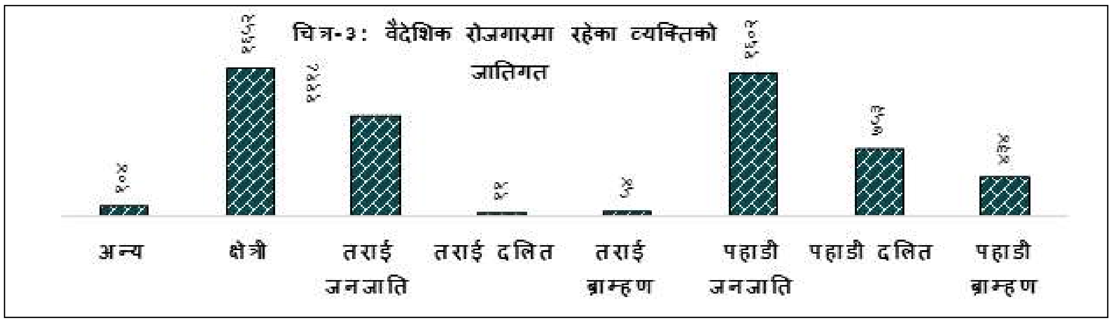

घरधुरीहरु मध्ये ४७ प्रतिशत जनजाति, १३ प्रतिशत दलित, ३४ प्रतिशत ब्राह्मण क्षेत्री र अन्य ६ प्रतिशत रहेका छन् । वैदेशिक रोजगारमा रहेको कूल संख्या मध्ये महिलाको संख्या ४ प्रतिशत रहेको छ । वैदेशिक रोजगारमा रहेका महिलाहरुको संख्यालाई तुलना गर्दा अधिकांश महिला जनजाति समुदायका छन् । उमेरगत रुपमा तुलना गर्दा २१ देखि ४० वर्ष उमेर समूहका व्यक्तिहरु सवैभन्दा

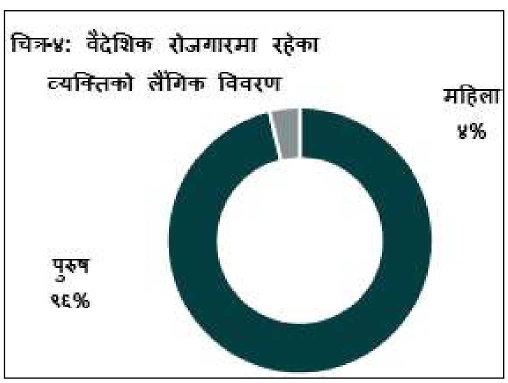

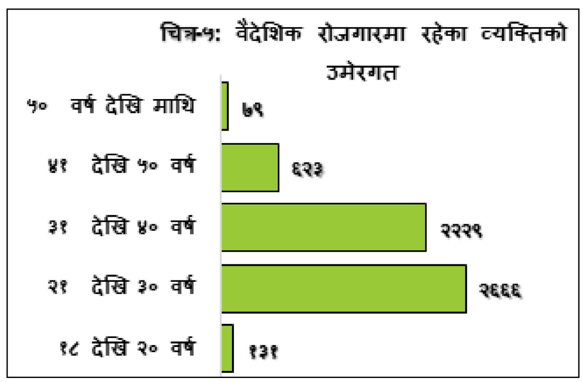

बढी ८५ प्रतिशत वैदेशिक रोजगारमा रहेको पाइएको छ । त्यसै गरी ४१ देखि ५० वर्ष उमेर समूहका ११ प्रतिशत, १८ देखि २० वर्ष उमेर समूहका २ प्रतिशत र सो भन्दा माथि उमेर समूहका १ प्रतिशत व्यक्तिहरु वैदेशिक रोजगारमा रहेको अवस्था छ । उक्त तथ्यांकलाई नियाल्दा अधिकांश उर्बर उमेर

समूहका युवाहरु वैदेशिक रोजगारमा रहेको पाइएको छ । जसले गर्दा उपरुमहानगरपालिका भित्रका वस्तीहरु युवाको उपस्थिति न्यून बन्दै गएको अवस्था छ । जसको कारण स्थानीय विकासका योजना तर्जुमा तथा त्यसको कार्यान्वयन प्रक्रियामा युवा जनशक्तिको अभाव हुँदै गइरहेको अवस्था छ । परिणाम स्वरुप युवाको न्यून उपस्थिति र सहभागिताको अवस्थाले समग्र सामाजिक संरचना तथा विकास प्रक्रियालाई नै असर गर्ने देखिन्छ ।

३.२. मुख्य गन्तव्यमुलुक र पेशा सम्बन्धी विवरण :

घोराही उपरुमहानगरपालिकाबाट वैदेशिक रोजगारमा रहेका व्यक्तिहरुको मुख्य गन्तव्य मलेसिया र खाडीमुलुक रहेको पाईएको छ । सबै भन्दा बढि साउदी अरवमा कार्यरत युवाहरु २० प्रतिशत रहेका छन् । त्यस पछि क्रमस यू.ए.इं/दुवइ १४ प्रतिशत, मलेसिया १३ प्रतिशत, कतार १२ प्रतिशत लगायतका देशहरुलाई यस गाउँपालिकाका युवाहरुले गन्तव्यमुलुकको रुपमा छनौट गरेका छन् ।

चित्र-६: वैदेशिक रोजगारमा रहेका व्यक्तिको मुख्य गन्तव्यमुलुक

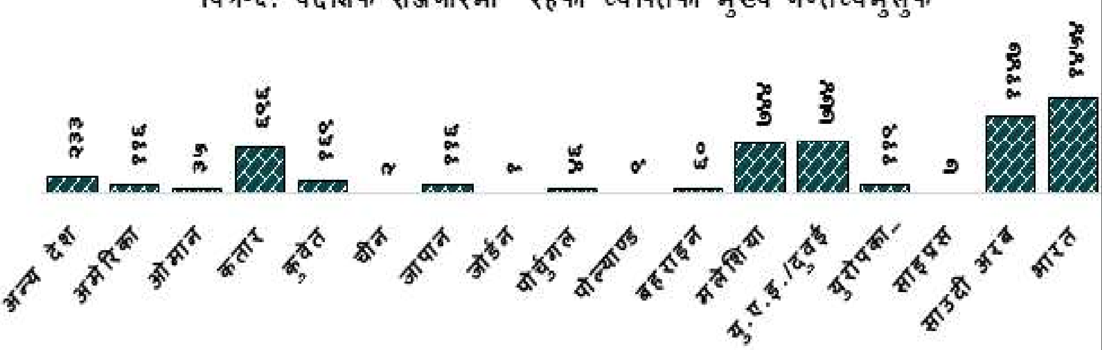

पछिल्लो समयमा युरोपका देशहरु जाने क्रम पनि विस्तारै बढ्दै गएको आंकलन गर्न सकिन्छ । समग्र तथ्यांकलाई हेर्दा करिब ७ प्रतिशत युवाहरु युरोप, अमेरिका र जापान लगायतका देशहरु गएको पाईएको छ । त्यसै गरी ९ प्रतिशत युवाहरु अन्य मुलुकहरुमा गएका छन् । बाँकी २५ प्रतिशत युवाहरु भारत गएको पाईएको छ । गन्तव्यमुलुक सम्बन्धी विस्तृत विवरण चित्र नं. ६ मा उल्लेख गरिएको छ ।

वैदेशिक रोजगारमा रहेका करिब ४६ प्रतिशत युवाहरु अदक्ष (लेबर) कामदारको रुपमा गरिरहेको पाईएको छ । बाँकी युवाहरु विभिन्न पेशामा रोजगारी गरिरहेको जानकारी चित्र नं. ८ मा विस्तृत रुपमा उल्लेख गरिएको छ । उक्त चित्रबाट दक्ष कामदारको रुपमा कार्यरत युवाहरुको संख्या अति न्यून रहेको देखिन्छ । फलस्वरुप वैदेशिक रोजगारबाट अपेक्षा अनुरुपको कमाई तथा प्रतिफल प्राप्त भईरहेको अवस्था छैन । साथै गन्तव्य मुलुकमा काम गर्ने सन्दर्भमा युवाहरुले विभिन्न दुर्घटना तथा कठिनाई भोग्नु परेको अवस्था पनि देखिएको छ । उक्त तथ्यले भविष्यमा वैदेशिक रोजगारमा जाने युवाहरुलाई लक्षित गरी गुणस्तरीय सीप विकासका तालिमहरु व्यवस्थापन तथा संचालनमा जोड दिनु पर्ने देखिन्छ । तालिम लिएर गएका व्यक्तिहरुको सीपको उपयोग सम्बन्धी विवरण र विदेशमा

पुगे पछि प्राप्त सीपको बारेमा तुलनात्मक जानकारी लिन चित्र नं. ७ र ८ लाई तुलना गरेर हेर्न सकिन्छ ।

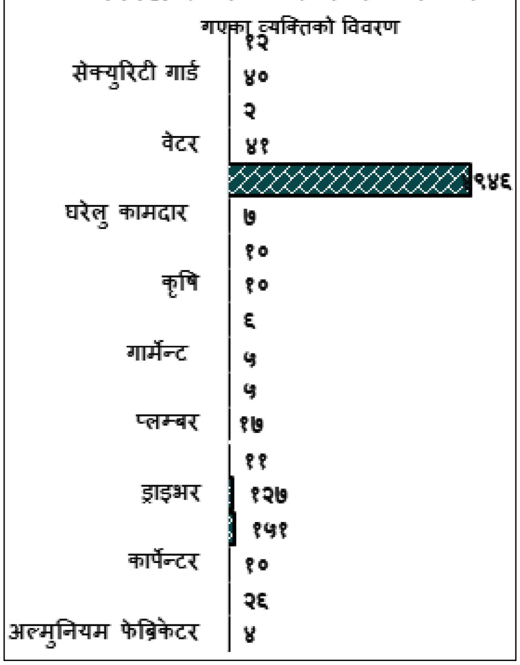

चित्र-७: सीप तालिम सिकेर वैदेशिक रोजगारमा गएका व्यक्तिको विवरण

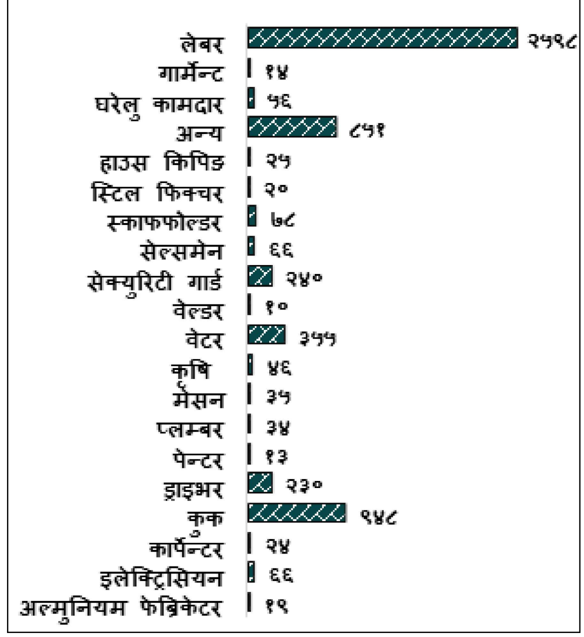

चित्र-८: वैदेशिक रोजगारमा रहेका व्यक्तिले गरिरहेको पेशा

३.३. सुरक्षित वैदेशिक रोजगारको प्रक्रिया अवलम्वनको अवस्था :

वैदेशिक रोजगारीलाई सुरक्षित, मर्यादित र प्रतिफलयुक्त बनाउनका लागि वैदेशिक रोजगारमा जाने व्यक्ति स्वयं नै सुरक्षित आप्रवासन प्रक्रियाको बारेमा जानकारयुक्त हुनुका साथै गन्तव्य मुलुकमा गर्नुपर्ने कामको विषयमा सीपयुक्त हुनु उत्तिकै जरुरी छ । उक्त प्रक्रियागत सूचना तथा जानकारी र सीपले वैदेशिक रोजगारीबाट प्राप्त हुने लाभको वृद्धि गर्न र पूर्व प्रश्थान लागत न्यूनीकरणमा महत्वपूर्ण सहयोग पुग्न सक्छ । तर यस उपमहानगरपालिकाबाट सुरक्षित वैदेशिक रोजगार सम्बन्धी सूचना लिएर र सीप सिकेर वैदेशिक रोजगारमा जाने युवाहरुको संख्या न्यून रहेको पाइएको छ । विदेशमा कार्यरत कुल ५,७२८ जना युवा मध्ये ३६ प्रतिशतले मात्र सुरक्षित वैदेशिक रोजगार सम्बन्धी आवश्यक सूचना तथा जानकारी लिएर गएको पाइएको छ । त्यसैगरी सीप तालिम सिकेर जानेको संख्या पनि अत्यन्तै न्यून

चित्र-९: सूचना लिएर वैदेशिक रोजगारमा गएका व्यक्तिको विवरण

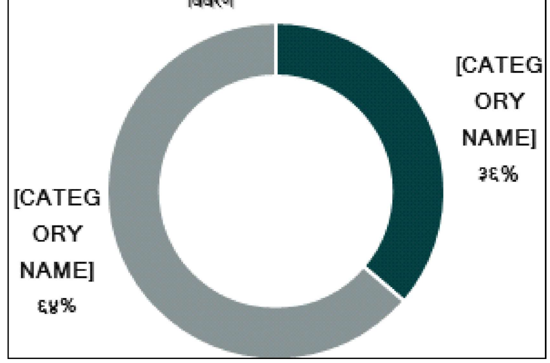

रहेको छ । वैदेशिक रोजगारमा रहेका समग्र संख्यालाई विश्लेषण गर्दा करिब १४ प्रतिशत युवाहरुले मात्र सीप तालिम सिकेर विदेश गएका छन् । बाँकी ८६ प्रतिशत युवाहरु कुनै पनि सीप तालिम नसिकी विदेश गएको पाइएको छ । यो संख्यालाई घटाएर हेर्दा विदेशमा रहेका व्यक्तिहरुको ठूलो संख्या लेबरको रुपमा काम गरिरहेको अवस्था छ । फलस्वरुप उनीहरुले गन्तव्य मुलुकमा सोंचे अनुरुपको आर्थिक लाभ प्राप्त गर्न नसक्नुका साथै कार्यस्थलमा दुर्घटना लगायतका विभिन्न खालका जोखिम तथा कठिनाइहरु सामना गर्नु परिरहेको विवरण संकलनको क्रममा प्राप्त भएको छ । यसको साथै पर्याप्त सूचना तथा जानकारीको अभावमा युवाहरुले वैदेशिक रोजगारमा जाने क्रममा ठगी लगायतका विभिन्न समस्याहरु भोग्नु परेको घटनाहरु पनि तथ्यांक संकलनको क्रममा भेटिएको छ । प्राप्त जानकारी तथा तथ्यांकलाई नियाल्दा यस उपमहानगरपालिकाबाट वैदेशिक रोजगारमा जाने सम्भावित युवाहरुलाई लक्षित गरी सुरक्षित वैदेशिक रोजगार सम्बन्धी पूर्व प्रस्थान र आवश्यक सूचना प्रवाह र सीप विकास सम्बन्धीका आवश्यक तालिमहरुको व्यवस्थापन तथा संचालन गर्नुपर्ने देखिन्छ ।

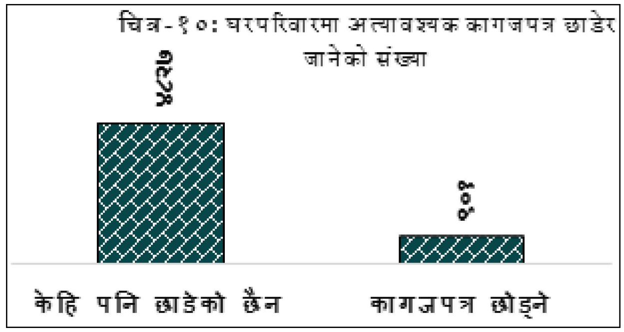

चित्र-१०: घरपरिवारमा अत्यावश्यक कागजपत्र छाडेर जानेको संख्या

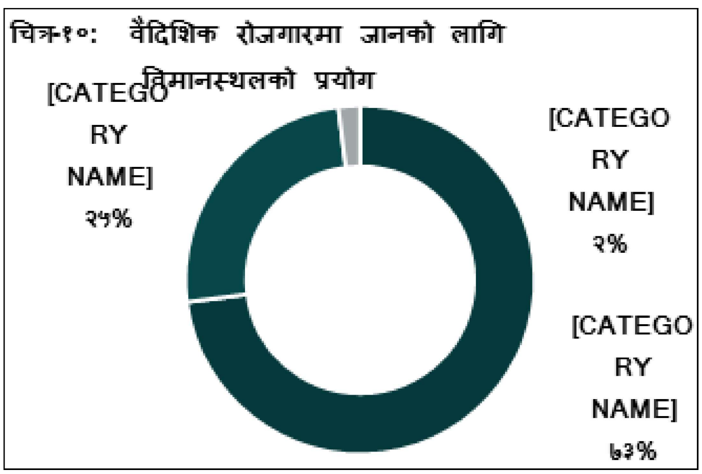

चित्र-१०: वैदिशिक रोजगारमा जानको लागि विमानस्थलको प्रयोग

वैदेशिक रोजगारको क्रममा ठगी लगायतको समस्याहरुमा पर्दा न्याय प्राप्त गर्नको लागि आवश्यक प्रक्रिया लगायतको विषयमा पनि जानकारी न्यून रहेको पाइएको छ । जसले गर्दा वैदेशिक रोजगारीका क्रममा समस्यामा परेका व्यक्तिहरुको न्याय प्राप्तिमा पर्याप्त पहुँच पुगिरहेको अवस्था छैन । उक्त अवस्थालाई सम्बोधन गर्न वैदेशिक रोजगारको क्रममा समस्या भएमा न्याय तथा सहयोग प्राप्त गर्नको लागि आवश्यक पर्ने कागजपत्रको सुरक्षा सम्बन्धी सचेतना वृद्धिका अभियानहरु संचाल गर्नुपर्ने देखिएको छ । वैदेशिक रोजगारमा रहेको कुल संख्या ५,७२८ जना लाई विश्लेषण गर्दा करिब १६ प्रतिशतले मात्र अत्यावश्यक कागजत्र (राहदानी, सम्झौतापत्र, पैशा तिरेका भर्पाई, मेडिकल, वीमा वा श्रम स्वीकृति लिदाको User ID & password आदि) को प्रतिलिपि

घरपरिवारमा छाडेका छन् । जुन कागजपत्रहरु समस्या परेमा सहयोग तथा न्याय प्राप्तिका लागि अनिवार्य आवश्यक हुन्छ ।

विदेशमा कार्यरत युवाहरु मध्ये ७३ प्रतिशतले नेपालको विमानस्थल प्रयोग गरेर वैदेशिक रोजगारमा गएका छन् । करिव २ प्रतिशत युवाहरु भारत लगायत अन्य मुलुकको बाटो भएर वैदेशिक रोजगारमा गएको तथ्यांक प्राप्त भएको छ । भारतको बाटो भएर वैदेशिक रोजगारमा जाँदा अलेखवद्ध हुने र ठगी लगायतका समस्या तथा जोखिम पर्ने सम्भावना हुने हुनाले वैदेशिक रोजगारमा जाने सम्भावित व्यक्तिहरुलाई लक्षित गरी यस विषयमा स्थानीय स्तरमा सचेतना विस्तार गर्नुपर्ने देखिन्छ । २५ प्रतिशत युवाहरु भारतमा रोजगारी गरिरहेको तथ्यांक प्राप्त भएको छ । भारत बाहेक अन्य मुलुकमा रोजगारीमा गएका मध्ये करिब ५६ प्रतिशत युवाहरु मेनपावर कम्पनी (ईजाजत प्राप्त संस्था) मार्फत वैदेशिक रोजगारीमा गएको तथ्यांक प्राप्त भएको छ । तथ्यांकमा ५६ प्रतिशत युवाहरु मेनपावर कम्पनीमार्फत गएको संख्या देखिए पनि उक्त कम्पनी सम्म पुग्नको लागि बिचौलिया (एजेन्ट) हरुको सहारा लिनुपर्ने अवस्था हालसम्म पनि विद्यमान रहेको पाइएको छ । स्थानीय युवाहरुको मेनपावर कम्पनी सम्म प्रत्यक्ष पहुँच नहुनु साथै दुरदराजका वस्तीहरुमा अन्तर्राष्ट्रिय श्रम बजारको माग तथा आवश्यकताको बारेमा सूचनाहरु नपुग्ने हुनाले बिचौलिया (एजेन्ट) प्रति निर्भर हुनुपर्ने वाध्यात्मक अवस्था देखिन्छ । जसले गर्दा बिचौलिया (एजेन्ट) हरुको विभिन्न खालका चलखेलका कारण प्रक्रियागत ढिलाई हुनुका साथै अधिकांश युवाहरुले सरकारले तोकेको लागतको सीमा भन्दा १० देखि २० गुणासम्म बढी रकम तिर्नुपर्ने अवस्था देखिएको छ । करिब २ प्रतिशत युवाहरु G to G

चित्र-११: वैदेशिक रोजगारमा जाने माध्यम सम्बन्धी विवरण

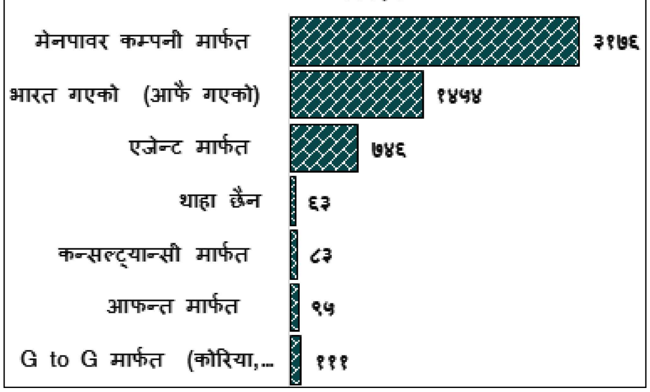

चित्र-१२: वैदेशिक रोजगारमा जाँदा तिरेको लागत

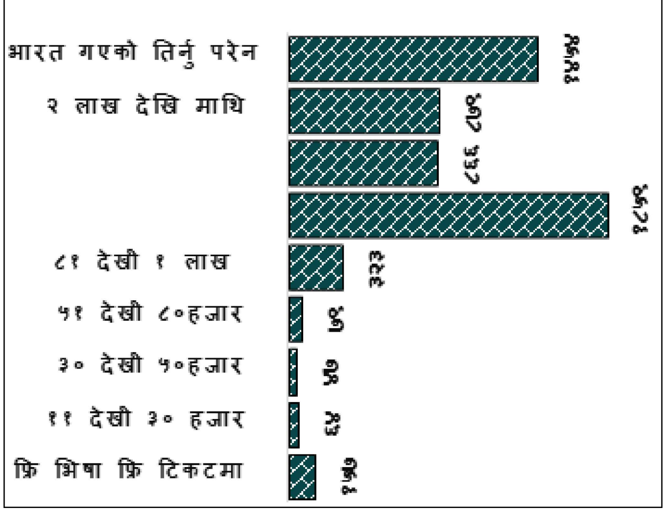

(Government to Government) प्रक्रियामार्फत कोरिया लगायतका मुलुकहरुमा गएका छन् । वैदेशिक रोजगारमा जाने माध्यम सम्बन्धी थप विवरण चित्र नं. ११ मा विस्तृत रुपमा उल्लेख गरिएको छ । कोरिया लगायतको देशमा कार्यरत युवाहरुले तुलनात्मक रुपमा धेरै राम्रो लाभ लिन सकेको र प्रक्रियागत कठिनाइहरु पनि सामना गर्नु नपरेको सकारात्मक जानकारीहरु प्राप्त भएको छ ।

सरकारले खाडीमुलुक तथा मलेशिया जानको लागि फ्रि भिषा फ्रि टिकटको व्यवस्था गरेको छ । वर्तमान अवस्थामा घोराही उपमहानगरपालिकाको ३,६२५ युवाहरु उक्त देशमा कार्यरत छन् । जुन संख्या विदेशमा कार्यरत समग्र संख्या ५,७२८ जना मध्येको ६३ प्रतिशत हिस्सा हो । उक्त संख्या मध्ये ३ प्रतिशत युवाहरु मात्र फ्रि भिषा फ्रि टिकटको प्रावधान अनुसार विदेश गएको पाइएको छ । एघार हजारदेखि तीस हजारसम्म तिरेर विदेश जानेको संख्या १ प्रतिशत रहेको छ । एकतिस हजारदेखि पचास हजारसम्म तिरेर विदेश जानेको संख्या १ प्रतिशत र ५१ हजारदेखि ८० हजारसम्म तिरेर विदेश जानेको संख्या १ प्रतिशत, ८१ हजारदेखि १ लाखसम्म तिर्नेको संख्या ६ प्रतिशत रेहेको छ, ४७ प्रतिशतले एकदेखि दुई लाखसम्म र बाँकी १५ प्रतिशतले बिचौलिया (एजेन्ट) तथा मेनपावर कम्पनीलाई रकम बुझाएको अवस्था छ। उक्त तथ्यांकलाई नियाल्दा सरकारले फ्रि भिषा फ्रि टिकटका व्यवस्था गरे पनि त्यसको कार्यान्वयनको अवस्था न्यून रहेको पाइएको छ । सरकारले लागू गरेको व्यवस्था तथा सुरक्षित वैदेशिक रोजगारीको विषयमा स्थानीय युवाहरुमा जानकारीको कमी हुनु, गन्तव्य मुलुकमा गर्नुपर्ने काम सम्बन्धीको सीप नहुनु साथै वैदेशिक रोजगारको समग्र प्रक्रियामा बिचौलिया (एजेन्ट) प्रतिको निर्भरता बढ्नाले यस्तो अवस्था सिर्जना भइरहेको आँकलन गर्न सकिन्छ । उक्त समस्यालाई न्यूनीकरण गर्नको लागि वैदेशिक रोजगारमा जाने सम्भावित युवाहरुको सूचना तथा सीपमा पहुँच वृद्धि गर्दै बिचौलिया (एजेन्ट) तथा मेनपावरको अनाधिकृत चलखेललाई नियमन गर्नु जरुरी छ। अतः यस क्षेत्रमा योजनाबद्ध रुपमा विभिन्न सचेतना, परामर्श तथा सीप तालिमका कार्यक्रमहरु संचालन गर्नुका साथै सम्बन्धित निकायहरुको प्रभावकारी नियमन गर्नु आवश्यक देखिन्छ ।

चित्र-१३: वैदेशिक रोजगारमा जाँदा लिएको ऋणको व्याजदर

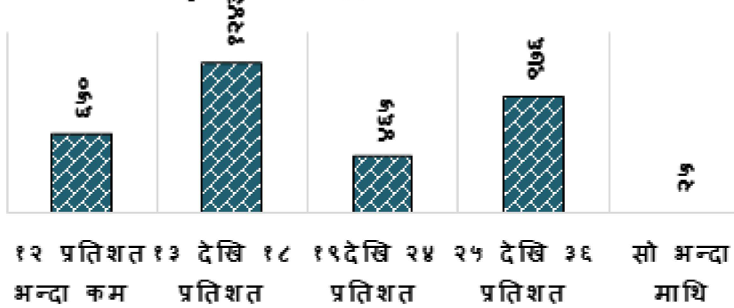

माथिको तथ्यांकलाई हेर्दा वैदेशिक रोजगारमा गएका युवाहरुले बिचौलिया (एजेन्ट)/मेनपावर कम्पनीहरुलाई सरकारले तोकेको लागतको सीमा भन्दा धेरै गुणा बढी रकम तिर्नु परिरहेको अवस्था देखिएको छ । जसको लागि वैदेशिक रोजगारमा कार्यरत रहेका ५,७२८ युवा मध्ये ५९ प्रतिशतले ऋण

लिएको अवस्था छ । उक्त ऋण साथीभाई तथा साहुमहाजनबाट चर्को व्याजमा लिएको तथ्यांक प्राप्त भएको छ । ११ प्रतिशत युवाहरुले १२ प्रतिशत भन्दा कम व्याजदरमा, ३० प्रतिशत युवाहरुले १२ देखि २४ प्रतिशतमा, १७ प्रतिशत युवाले २५ देखि ३६ प्रतिशतमा र १ प्रतिशत युवाले ३६ प्रतिशतमा भन्दा माथि व्याजमा ऋण लिएको अवस्था छ । बैंक तथा वित्तीय संस्थाबाट जम्मा १२ प्रतिशतले मात्र ऋण लिएको अवस्था छ । उक्त तथ्यले बैंक तथा वित्तीय संस्थामा युवाहरुको पहुँच कमजोर रहेको देखिन्छ ।

३.४. वैदेशिक रोजगारबाट विप्रषणको प्राप्ति तथा उपयोगको अवस्था :

वैदेशिक रोजगारको सवल पक्ष भनेको नै ज्ञान, सीप, अनुभव र विप्रेषण आर्जन हो । प्राप्त विप्रेषणलाई उत्पादनमूलक क्षेत्रमा परिचालन गरी स्वरोजगार तथा रोजगार सिर्जना गर्न सकेमा चक्रीय रुपमा वैदेशिक रोजगारमा जानु पर्ने वाध्यात्मक अवस्थाको न्यूनीकरणमा मद्दत पुग्न सक्छ । यस उपमहानगरपालिकामा वार्षिक रुपमा १ अर्व ६८ करोड २४ लाखको हाराहारीमा विप्रेषण भित्रिने गरेको संकलित तथ्यांकले देखाएको छ । उक्त विवरण वैदेशिक रोजगारमा रहेका ५,७२८ जना कामदारको परिवारले एक वर्षमा प्राप्त गरेको विप्रेषणको रेकर्डको आधारमा तयार गरिएको हो । वार्षिक रुपमा प्राप्त भएको समग्र विप्रेषणलाई ५,७२८ जनाको मासिक कमाइको रुपमा गणना गर्दा वैदेशिक रोजगारमा रहेको युवाहरुले प्रति व्यक्ति प्रति महिना औषत २४,४७७ को हाराहारीमा परिवारलाई विप्रेषण पठाइरहेको अवस्था छ । करिब ८० प्रतिशत परिवारले उक्त विप्रेषण मनी ट्रान्सफर कम्पनी (IME) बाट प्राप्त गर्ने गरेको तथ्यांक प्राप्त भएको छ । वैदेशिक रोजगारमा रहेको ५,७२८ मध्ये करिब १३ प्रतिशत युवाहरुले परिवारलाई विप्रेषण पठाएको अवस्था छैन । कतिपय युवाहरु भर्खरै गन्तव्य मुलुक पुगको, केही युवाहरुले गन्तव्य मुलुकमा नै वचत गर्ने गरेको र कतिपय युवाहरु विभिन्न समस्यामा रहेकोले उनीहरुले विप्रेषण नपठाएको विवरण प्राप्त भएको छ ।

चित्र-१४: वडागत विप्रेषण प्राप्तिको विवरण

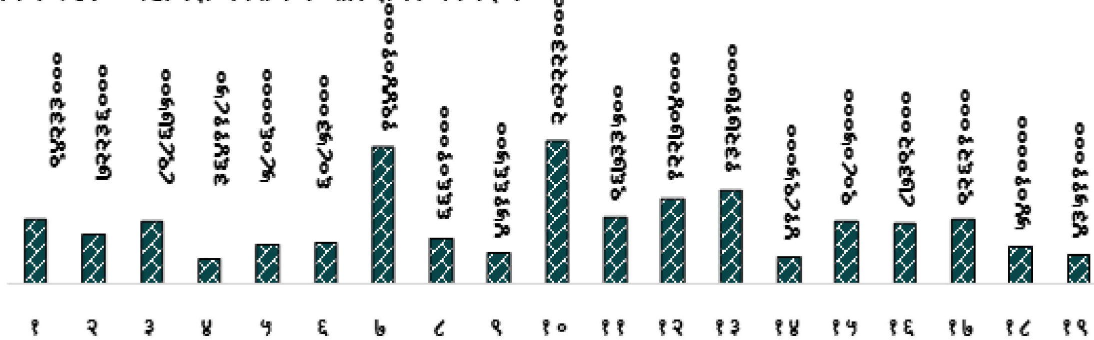

माथि उल्लेखित एक वर्षमा प्राप्त भएको कूल १,६८,२४,४१,३५० विप्रेषण मध्ये ६७ प्रतिशत खाडी मुलुक तथा मलेसियामा काम गरिरहेका व्यक्तिहरुले पठाएको पाइन्छ । यस मध्ये सबैभन्दा बढि साउदी अरवबाट २० प्रतिशत प्राप्त भएको छ । त्यसपछि क्रमश: मलेशियाबाट १४ प्रतिशत,

कतारबाट १३ प्रतिशत, यु.ए.ई. बाट १३ प्रतिशत विप्रेषण प्राप्त भएको छ । त्यसैगरी भारतबाट प्राप्त विप्रेषणले करिब ११ प्रतिशत हिस्सा ओगटेको छ । थप विवरण चित्र नं. १५ मा विस्तृत रुपमा उल्लेख गरिएको छ ।

प्राप्त तथ्यांकलाई हेर्दा घोराही उपमहानगरपालिकाभित्र ठूलो आकारमा विप्रेषण भित्रिने गरेको पाइएको छ । उक्त विप्रेषणले आधारभूत आवश्यक्ता परिपूर्ति गर्नुको साथै निम्न वर्गीय परिवारको शिक्षा, स्वास्थ्य लगायतको क्षेत्रमा पहुँच वृद्धि भएको अवस्था छ । समग्रमा हेर्दा विप्रेषणले स्थानीय जनजीवनलाई आर्थिक रुपमा महत्वपूर्ण टेवा पुऱ्याइरहेको छ । गाउँपालिकाभित्र ठूलो आकारमा विप्रेषण प्राप्त भइरहेको भए पनि त्यसको समुचित व्यवस्थापन तथा उत्पादनमूलक क्षेत्रमा परिचालनको लागि व्यक्तिगत तथा संस्थागतरुपमा योजनावद्ध प्रयासको कमी देखिएको छ । प्राप्त विप्रेषणको ठूलो हिस्सा करिब २४ प्रतिशत ऋण तिर्न, १५ प्रतिशत घरखर्च तथा खानपानमा, घर बनाउन १२ प्रतिशत, जग्गा खरिदमा ९ प्रतिशत, प्रयोग भएको देखिएको छ । त्यसैगरी स्वास्थ्य उपचार र शिक्षामा क्रमश: ९ र ८ प्रतिशतको हाराहारीमा खर्च हुने गरेको पाइएको छ । कूल विप्रेषणको १५ प्रतिशत रकम बराबर बचत गरेको पाइएको छ । उक्त बचत विप्रेषण प्राप्त गर्ने परिवार मध्ये ३६ प्रतिशत (२,०६४ जनाले) गरेको बचत रकम रहेको छ । बचत गर्ने अधिकांश परिवारले बैंकमा बचत गरेका छन् । सीमित संख्याले लघुवित्त संस्था, सहकारी र स्थानीय समूहहरुमा पनि बचत गरेको पाइएको छ ।

चित्र-१५: विप्रेषण प्राप्तिको देशगत विवरण (%)

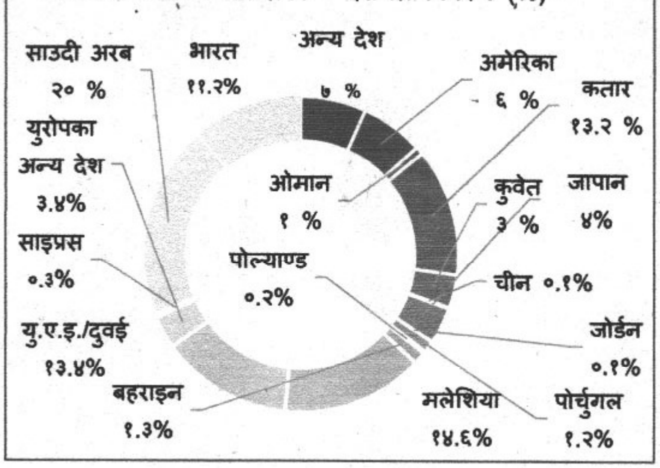

चित्र-१६: प्राप्त विप्रेषणको उपयोगको अवस्था

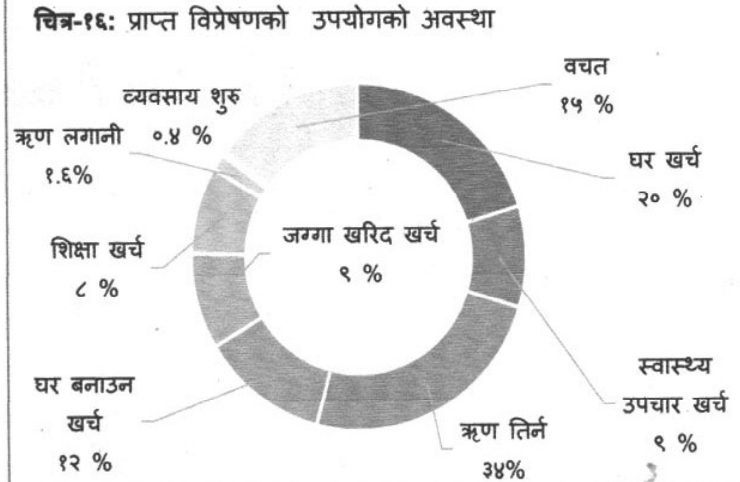

ऋण लगानीमा २ प्रतिशत र व्यवसाय शुरुवातमा १ प्रतिशत भन्दा कम रकम उपयोग भएको पाइएको छ । उक्त तथ्यांकलाई हेर्दा विप्रेषणको सानो हिस्सा मात्रै व्यवसाथ शुरुवात तथा प्रबर्द्धनमा प्रयोग भइरहेको अवस्था छ । अतः विप्रेषणलाई उत्पादनमूलक क्षेत्रमा परिचालनका लागि स्थानीय सरकारले स्थानीयस्तरको श्रोत साधन, उत्पादन क्षेत्र तथा बजारको विश्लेषण गरी सम्बन्धित सरोकारवालाहरुको सहभागितामा आवश्यकतामा आधारित योजना निर्माण तथा कार्यान्वयन गर्न आवश्यक देखिन्छ । विप्रेषणलाई उत्पादनमूलक क्षेत्रमा परिचालन गर्दै स्थानीयस्तरमा स्वरोजगारी तथा रोजगारी सिर्जना गर्न सके चक्रीय रुपमा वैदैशिक रोजगारमा जानुपर्ने वाध्यत्मक अवस्थाको न्यूनीकरण गर्नमा पनि मद्दत पुग्न सक्ने देखिन्छ ।

३.५ वैदेशिक रोजगार क्रममा कामदारले सामना गर्नु परेका समस्याहरु :

कोरोना माहामारीको समयमा तथ्यांक संकलन गर्दा सो संकलनको समयमा वैदेशिक रोजगारको क्रममा विभिन्न मुलुकमा कार्यरत युवाहरुले नेपालमा करार सम्झौता बमोजिमको काम तथा तलब नपाएको लगायतको विभिन्न समस्याहरु भोगिरहेको पाइएको छ । त्यस्ता समस्याहरुमा पर्ने युवाहरुको कुल संख्या १८४ जना रहेको छ । समस्यामा परेका मध्ये सबैभन्दा धेरै युवाहरुले कोरोनाको समयमा ५० प्रतिशत काम र तलव दिएको घटनाहरु ५८ वटा भेटाएको छन् । कोरोनाको कारण विदेशमा क्वारेन्टिनमा रहेको काम र तलव नपाएको घटना १३४ वटा रहेको छन् । त्यसैगरी संझौता भंग गरी काम र तलव नदिएको र निरन्तर काम गरी रहेको तर तलव नदिएको घटनाहरु क्रमशः २१ र ३१ वटा घटनाहरु भेटयो । उक्त घटनाहरुको विस्तृत विवरण चित्र नं. १७ मा उल्लेख गरिएको छ ।

चित्र-१७: कोरोनाको कारण वैदेशिक रोजगारमा रहेका व्यक्तिले भोगेका समस्या

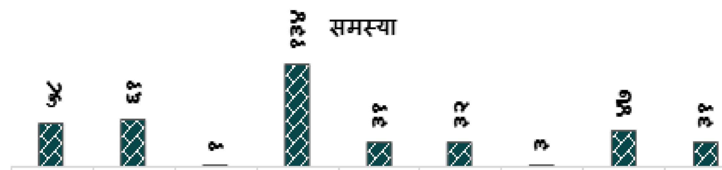

	५०% मात्र काम र तलब दिएको	अन्य	उपचार राम्रो नपाएको	क्वारेन्टिनमा रहेको काम र...	निरन्तर काम गरिरहेको तर...	सम्झौता भंग गरी काम र तलब...	कोरोनको कारण मृत्यु	स्वास्थ्य मा समस्या	निरन्तर काम गरिरहेको तर...
जना	५८	६१	१	१३४	३१	३२	३	४७	३१

गन्तव्य मुलुकमा कार्यरत युवाहरुले यस्ता समस्याहरु भोगिरहेको भए पनि सहयोग गर्ने निकाय तथा प्रक्रियाको बारेमा जानकारीको कमी हुँदा अधिकांश व्यक्तिहरुले कुनै पनी कानुनी प्रक्रिया अगाडि नबढाएको अवस्था देखिएको छ । त्यसैगरी भविष्यमा त्यस्ता घटनाहरु कम गर्न उक्त विषयमा सचेतनामूलक कार्यक्रमहरु संचालन गर्न जरुरी देखिन्छ । साथै प्राप्त ३९८ वटा समस्याहरुमा आवश्यक सहयोग गर्न सदरमुकामस्थित आप्रवासी स्रोत केन्द्र, जिल्ला प्रशासन कार्यायल (प्रमुख जिल्ला अधिकारी), वैदेशिक रोजगार बोर्ड, वैदेशिक रोजगार विभाग तथा गन्तव्य मुलुकस्थित कुटनैतिक निकायहरुसँग आवश्यक समन्वय तथा सहकार्य गर्नु पनि उत्तिकै जरुरी देखिन्छ ।

३.६. वैदेशिक रोजगार संलग्न व्यक्तिका परिवारले सामना गर्नु परेका अप्ठ्याराहरु :

वैदेशिक रोजगारबाट प्राप्त ज्ञान, सीप तथा विप्रेषणले देशको समग्र आर्थिक विकासमा योगदान पुगिरहेको भए पनि वैदेशिक रोजगारमा संलग्न व्यक्तिहरुले ठगी लगायतका विभिन्न खालका समस्याहरु भोग्नु परिरहेको अवस्था विद्यमान छ । अर्कोतिर उनीहरुको अनुपस्थितिमा परिवारका सदस्यहरुमा पारिवारिक व्यवस्थापन, सामाजिक कार्य तथा पेशागत जिम्मेवारीका कारण कार्यबोझ बढिरहेको छ । बालबालिकाहरुलाई उचित हेरचाह एवं जेष्ठ नागरिकहरुलाई अपेक्षाकृत रुपमा सेवा र सहयोग नभएको अनुमान गर्न सकिन्छ । कतिपय परिवारका जेष्ठ नागरिकहरु सहारा विहीन बन्दै गइरहको अवस्था पनि पाइएको छ । वैदेशिक रोजगारमा संलग्न कुल ५,२६८ घरधुरी मध्ये करीव करिब ४ प्रतिशत घरधुरीमा जेष्ठ नागरिकहरु मात्र बासोबास गरिहेको पाइएको छ । समग्रमा भन्नु पर्दा वैदेशिक रोजगारका कारण व्यक्ति, परिवार तथा समाजमा विभिन्न खालका समस्याहरु पनि सिर्जना हुँदै गइरहेको छ । कतिपय समस्या देख्न सकिन्छ । कतिपय समस्याहरु विचार तथा भावनासँग जोडिएकोले महसुस तथा आंकलन मात्र गर्न सकिन्छ । परिवारका सदस्यहरुमा मानसिक चिन्ता, पारिवारिक बेमेल, घरेलु हिंसा, आत्महत्या, आरोप-लाछाना तथा दोस्रो विवाहको घटनाहरु जस्ता समस्याहरु उल्लेख्य संख्यामा देखिएका छन् । वैदेशिक रोजगारमा गएका घरधुरीको तथ्यांकलाई हेर्दा ५२ जना पुरुषसहित ७२ जनाले दोस्रो विवाह गरको तथ्यांक प्राप्त भएको छ । त्यस्तै श्रीमानले

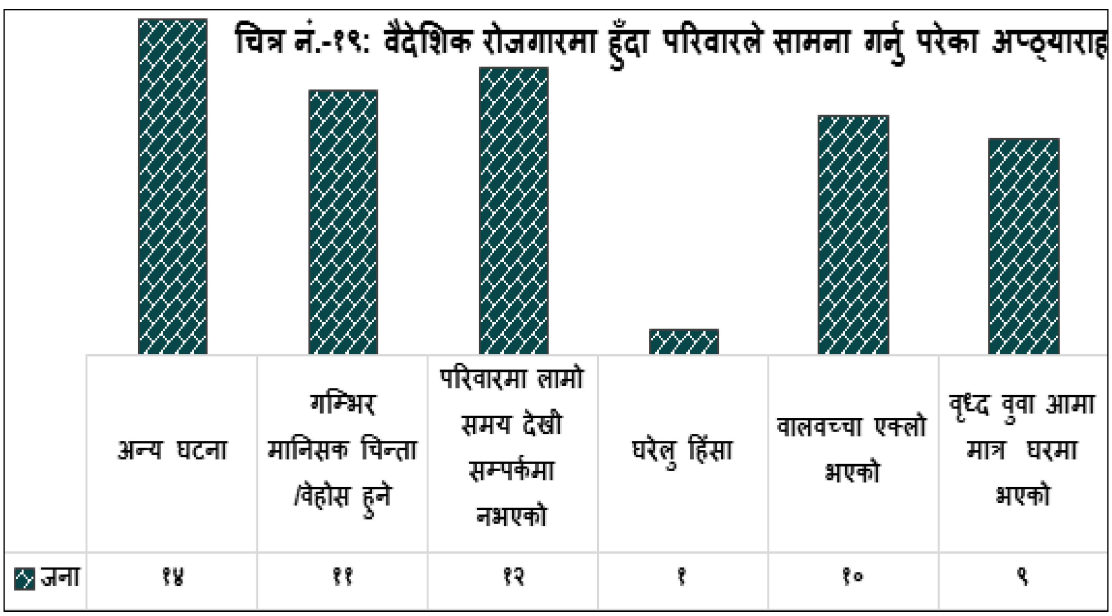

लामो समयदेखि सम्पर्क नगरेको १२ वटा घटनाहरु रहेका छन भने, श्रीमानले लामो समयदेखि पैसा नपठाएको १५ घर रहेको छ । तलको तालिका (चित्र नं. १९) मा नियाल्दा जेष्ठ नागरिक तथा बालबालिकाहरु एक्लिएको, गम्भीर मानसिक चिन्ता लगायतका ११ वटा घटनाहरु प्राप्त भएका

छन् । उक्त जानकारी समुदायका मुख्य सूचनादाताहरु (समुदायका शिक्षक, स्वयंसेविका लगायत स्थानीय जानिफकारहरु) मार्फत प्राप्त भएको हो । यस्ता सूचनाहरु नितान्त व्यक्तिगत विषय भएकोले थाहा पाउन र संकलन गर्न चुनौतीपूर्ण भएकोले यो संख्या नै पूर्ण नहुन सक्छ । तथापी यो संख्याले प्रतिनिधिमूलक घटनाहरुलाई मात्र उजागर गरेको छ । साथै यी घटनाहरुको व्यक्तिगत गोपनीयता र संवेदनशीलतालाई मध्यनजगर गरी यहाँ कूल संख्या मात्र उल्लेख गरिएको छ ।

विकासका प्राथमिकताहरु भौतिक विकासको क्षेत्रमा केन्द्रित हुँदा यस्ता पारिवारिक तथा सामाजिक समस्याहरु ओझेलमा पर्दै गइरहेको छ । यस्ता समस्याहरुलाई समयमा नै सम्बोधन गर्न सके स्वास्थ्य समाज निर्माण भई विकास प्रक्रिया चुस्त रुपमा अघि बढ्न सक्छ । उपमहानगरपालिकाले यस्ता समस्या तथा सवाललाई उचित रुपमा सम्बोधन गर्नका लागि आवश्यक योजना निर्माण गरी कार्यान्वयन गर्न आवश्यक देखिन्छ ।

३.७. वैदेशिक रोजगारमा संलग्न परिवारहरुको आन्तरिक बसाई सराई सम्बन्धी विवरण :

वैदेशिक रोजगारले आन्तरिक बसाईसराईको क्रमलाई बढावा दिएको तथ्य विभिन्न अध्ययनहरुले उजागर गर्दै आएको विषय हो । विप्रेषणको प्राप्तिसँगै आर्थिक स्तर बढेपछि गुणस्तरीय शिक्षा, स्वास्थ्य तथा सुविधा उपभोगको हिसावले मानिसहरु दुर्गमबाट सुगम अर्थात गाउँबाट शहर बसाई सर्ने प्रक्रिया नियमित र स्वाभाविक जस्तै हो । यस उपमहानगरपालिकाका २२२ परिवारहरुले उपमहानगरपालिकाको कार्यालय भएको क्षेत्र, सदरमुकाम, घोराही, प्रदेशको राजधानी लगायतको क्षेत्रमा बसाई सरेर जाने योजना बनाएको जानकारी प्राप्त भएको छ । यसको साथसाथै उक्त क्षेत्रमा वैदेशिक रोजगारमा रहेका ४३० जनाले घडेरीको रुपमा जग्गा किनेको तथ्यांक प्राप्त भएको छ ।

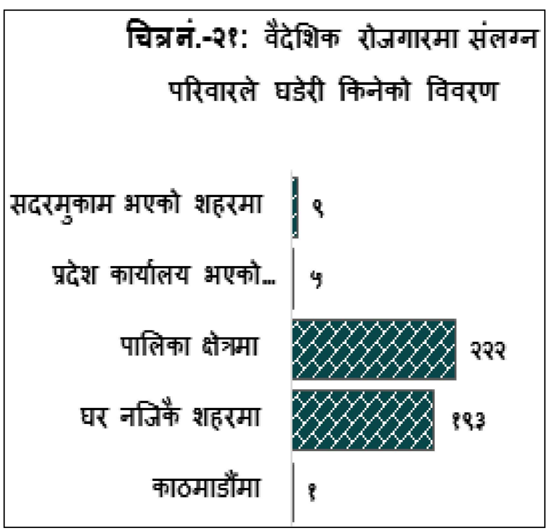

चित्रनं.-२१: वैदेशिक रोजगारमा संलग्न परिवारले घडेरी किनेको विवरण

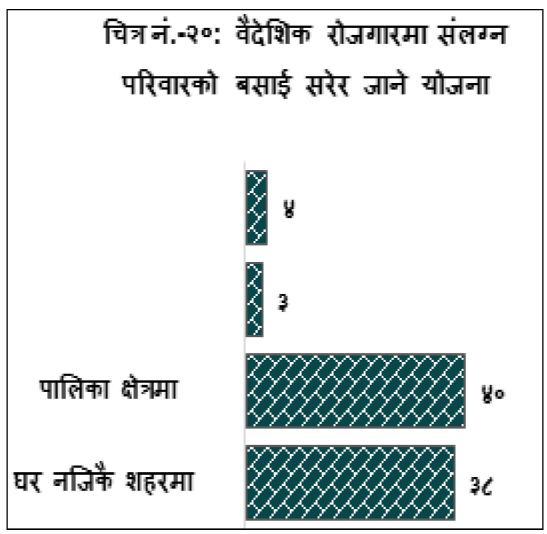

चित्र नं.-२०: वैदेशिक रोजगारमा संलग्न परिवारको बसाई सरेर जाने योजना

३.८. विविध :

वैदेशिक रोजगारमा संलग्न घरधुरी मध्ये १,७१८ घरधुरीका बालबालिकालाई अंग्रेजी माध्यमबाट गुणस्तरीय शिक्षा दिने योजनामा घोराही, नेपालगञ्ज, बुटवल, तथा काठ्माण्डौं लगायतका शहरमा रहेको निजी विद्यालयहरुमा पढ्न पठाएको तथ्यांक प्राप्त भएको छ । सो आंकडाले स्थानीय समुदायहरुको निजी विद्यालय प्रतिको आकर्षण बढिरहेको अवस्था दर्शाउँछ । उक्त अवस्थालाई विश्लेषण गर्दै स्थानीय सरकारी विद्यालयहरुमा पनि अंग्रेजी माध्यमबाट पठन पाठन शुरु गरी शैक्षिक गुणस्तर वृद्धि गर्न सके अंग्रेजी भाषाकै लागि उपमहानगरपालिकाबाट पढ्नको लागि बाहिर जाने अवस्थालाई कम गर्न सकिने सम्भावना देखिन्छ ।

चित्र नं.-२२: बालबालिकालाई नीजि विद्यालय पढ्न पठाएको संख्या

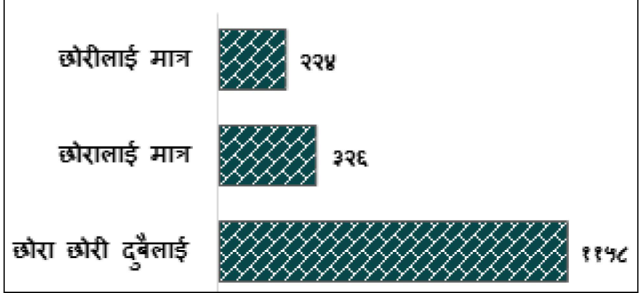

खण्ड- चार

वैदेशिक रोजगारीबाट फर्केका व्यक्तिसँग सम्बन्धित विवरण

४. वैदेशिक रोजगारीबाट फर्केकाका व्यक्तिहरुको जनसांख्यिक विवरण :

घोराही उपमहानगरपालिकाबाट वैदेशिक रोजगारमा गएका कूल ८,०१३ जना मध्ये २,२८५ जना व्यक्तिहरु स्वदेश फर्केर आएको तथ्यांक प्राप्त भएको छ । फर्केर आएका जम्मा व्यक्ति मध्ये २५ जना महिला रहेका छन् । वडा नं. ७ मा सबैभन्दा बढी ३६३ जना व्यक्तिहरु विदेशबाट फर्केर आएका छन् । वडा नं. १ मा सवैभन्दा कम ११ जना व्यक्ति विदेशबाट फर्केर आएका छन् । फर्केर आएका व्यक्तिहरुको विस्तृत वडागत विवरण तालिका (चित्र नं. २.१) मा उल्लेख गरिएको छ ।

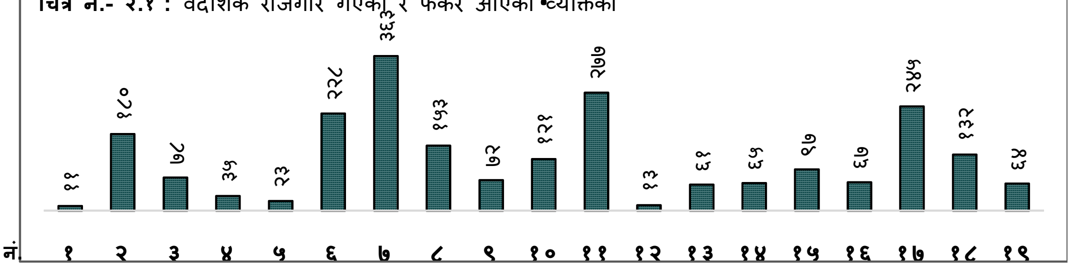

चित्र नं.- २.१ : वैदेशिक रोजगार गएका र फर्केर आएका व्यक्तिको

वैदेशिक रोजगारबाट फर्केर आएका मध्ये अधिकांश युवाहरु ३ वर्षभन्दा बढी समय विदेश बसेर फर्केर आएको पाईएको छ । यसरी २ वर्षभन्दा बढी समय बसेर फर्किने युवाको संख्या ३३ प्रतिशत रहेको छ । साथै सबै भन्दा कम समय १ वर्षभित्र फर्किनेको संख्या १४ प्रतिशत देखिन्छ । यस सम्बन्धी विवरण तल दिएको तालिका (चित्र नं. २.२) मा विस्तृत रुपमा उल्लेख गरिएको छ ।

वडा	१ बर्ष सम्म बस्नेको संख्या	२ बर्ष सम्म बस्नेको संख्या	३ बर्ष सम्म बस्नेको संख्या	३ वर्ष भन्दा बढी समय सम्म बस्नेको संख्या	६ महिना सम्म बस्नेको संख्या
१		१	१		९
२	१६	३८	३८	८५	३
३	५	२७	१७	२७	२
४	१	१४	९	९	२
५	१	७	१०	५	
६	१७	७३	५०	७६	१२
७	१६	३८	२०८	९६	५
८	८	५२	६३	२६	४
९	१	९	३४	२८	
१०	३	३१	५९	२३	५
११	१८	८१	३५	१२३	२०
१२		६	३	४	

१३	६	१३	६	३०	६
१४	११	१३	२०	१४	७
१५	४	१६	३५	४०	२
१६	१	२५	९	२४	८
१७	३०	७६	४२	८४	१३
१८	१९	१९	२२	४३	२९
१९	२२	१९	९	९	५
जम्मा	१७९	५५८	६७०	७४६	१३२

तालिका नं. २२

४.१ वैदेशिक रोजगारीबाट फर्केकाका व्यक्तिहरुको जातिगत, लैंगिक तथा उमेरगत विवरण :

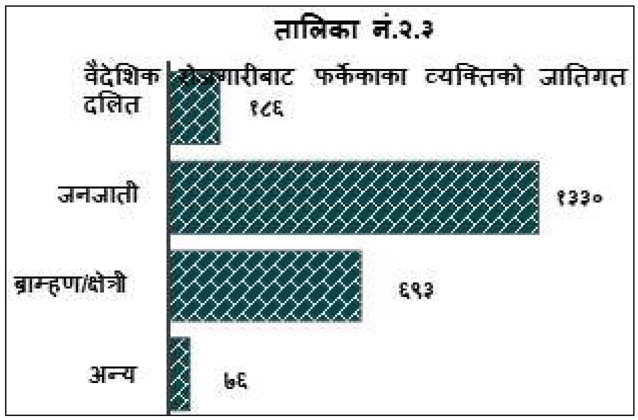

वैदेशिक रोजगारबाट फर्केका व्यक्तिहरु मध्ये ६६ प्रतिशत व्यक्तिहरु जनजाति र दलित समुदायका छन् । त्यसैगरी ब्राम्हण-क्षेत्री २९ प्रतिशत रहेको पाइएको छ । बाँकी ५ प्रतिशत विभिन्न जातजातिका रहेका छन् । वैदेशिक रोजगारबाट फर्केका कूल संख्या मध्ये महिलाको संख्या २ प्रतिशत रहेको छ । उमेरगत रुपमा तुलना गर्दा ३१ देखि ४० वर्ष उमेर समूहका व्यक्तिहरु सवैभन्दा बढी ९७१ जना वैदेशिक रोजगारबाट फर्किएका छन् । त्यसैगरी २१ देखि ३० वर्ष उमेर समूहका ७८६ जना, ४१ देखि ५० वर्ष उमेर समूहका ४३५ जना र सो भन्दा माथि उमेर समूहका ७० जना व्यक्तिहरु वैदेशिक रोजगारबाट फर्किएका छन् । बाँकी २३ जना १८ देखि २० वर्ष उमेर समूहका छन् ।

४.२ वैदेशिक रोजगारीबाट फर्किनुका कारण

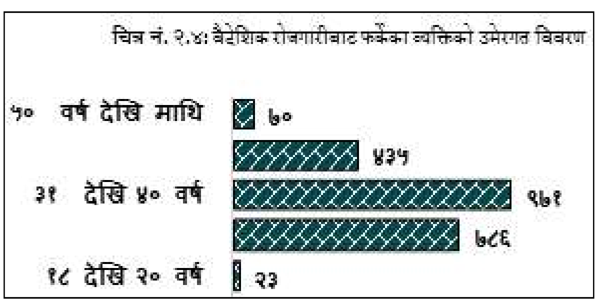

वैदेशिक रोजगारबाट फर्केर आएका व्यक्ति मध्ये ६३ प्रतिशत व्यक्तिहरुले करार सम्झौता अवधि पूरा भएका कारण फर्केर आएका छन् । ६ प्रतिशत व्यक्तिहरु उनीहरु कार्यरत रहेको कम्पनी टुटेर र २ प्रतिशत व्यक्तिहरु कोरोनाले गर्दा कम्पनीले करार अबधि नसकि नै पठाएकोले फर्किएको अवस्था छ । त्यसैगरी अन्य कारणले २३ प्रतिशत, स्वास्थ्य समस्या भएर ४ प्रतिशत र कोरोना महामारीका कारणले फर्किनेको संख्या ३ प्रतिशत रहेको छ । वैदेशिक रोजगारबाट फर्केर आएका व्यक्तिहरुको विवरण तालिका २.५ मा हेर्न सकिन्छ ।

वडा	अन्य	कम्पनी टुटेर	कोरोना बाहेक अन्य स्वास्थ्य समस्या भएर	कोरोनाले गर्दा कम्पनी ले करार अवधी नसकी नै पठाएर	कोरोनाले गर्दा राजिनामा दिएर सुरक्षित हुन र परिवारसँग रहन	मेडिकल फेल भएर	सम्झौता सकिएर
१	११						
२	२९	७	१	७	१३	१३	११०
३	३	५		२	२	२	६४
४		७		१			२७
५		२		२	१		१८
६	४४	२०	१	१	२	२	१५८
७	२६	६	६	१		७	३१७
८	६१	६			१	१	८४
९							७२
१०	३	९		१		४	१०४
११	७८	५	९	६	१	३	१७५
१२	२	२	३	२	१		३
१३	३३	४	१	१	१		२१
१४	१३	६	२	१	१		४२
१५	५२	४		३	१		३७
१६	८	१६	४	५	६	२	२६
१७	१०९	१७		४	२९	१५	७१
१८	३६	२३	९	१	५	१	५७
१९	१६	२		१		२	४३
जम्मा	५२४	१४१	३६	३९	६४	५२	१४२९

तालिका नं.२.५

४.३ मुख्य गन्तव्य मुलुक तथा फर्केर आएका व्यक्तिहरुले आर्जन गरेका सीप तथा दक्षता :

यस उपमहानगरपालिकामा सबैभन्दा बढी व्यक्तिहरु मलेशिया र खाडी मुलुकबाट फर्केर आएका छन् । जम्मा २,२८५ जना मध्ये साउदी अरवबाट सबैभन्दा बढी २५ प्रतिशत युवाहरु फर्केका छन् । त्यसपछि क्रमशः मलेशियाबाट २४ प्रतिशत, कतार १८ प्रतिशत, यू.ए.ई/दुवई १४ प्रतिशत युवाहरु फर्केर आएको तथ्यांक प्राप्त भएको छ । बाँकी विवरण चित्र नं. २.६ मा विस्तृत रुपमा उल्लेख गरिएको छ ।

चित्र-२.६: वैदेशिक रोजगारबाट फर्केको व्यक्तिको मुख्य गन्तव्यमुलुक

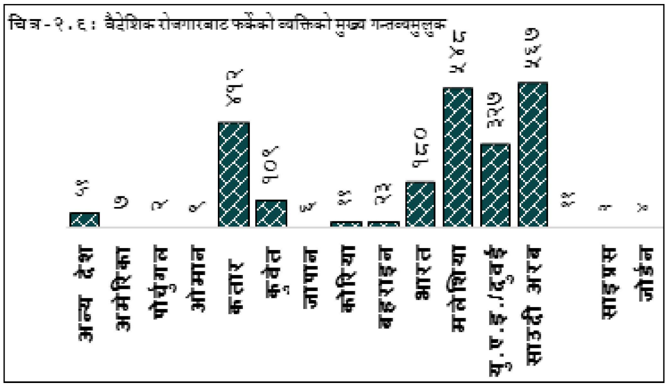

वैदेशिक रोजगारबाट फर्केर आएका व्यक्तिहरु मध्ये १८ प्रतिशत अर्थात ४०७ जनाले (प्रमाणपत्र सहित) कुनै न कुनै सीप तालिम लिएर फर्केको पाइएको छ । उनीहरु मध्ये ५८ जनाले ड्राइभिङ, २२ जनाले सेक्युरीटी गार्ड, ४० जनाले स्काफोल्डिङ, ३९ जनाले कुक, २० जनाले मेसनसम्बन्धी सीप तथा दक्षता लिएर आएको पाइएको छ । यस सम्बन्धी विस्तृत विवरण चित्र नं. २.७ मा उल्लेख गरिएको छ ।

वडा न	अन्य	अल्मुनियम फेब्रिकेटर	इलेक्ट्रिसियन	कार्पेन्टर	कुक	कृषि सम्बन्धी काम	क्लिनर	गार्मेन्ट	घरेलु कामदार	छैन	ड्राइभर	पेन्टर	प्लम्बर	मेसन	वेटर	वेल्डर	सेक्युरिटी गार्ड	सेल्समेन	स्काफफोल्डर	स्टिल फिक्चर	हाउस किपिंग	जम्मा
१										११												११
२			२		१	१				१७३	१			१					१			१८०
३	१		२		१					६३	३	२							५	१		७८
४	१				१					३०			१						१		१	३५
५					१					१७	१			१			१		१	१		२३
६	३	१		१	४	१	३	२		१८८	५		१	२	३	१	४		८		१	२२८
७	३		५	४	१			१		३३४	५		२	१					५	२		३६३
८	६		१		२				१	१३२	६	१					१	१		१	१	१५३
९										७१	१											७२
१०	२				२				१	१०९	२				२		१		२			१२१
११	७		६	८	९	३			१	२०४	८	२	१	१३		१	५	१	६	१	१	२७७
१२			१		१		१	१		४	२					१			२			१३
१३	१०				१					४१	६					१	१		१			६१
१४				१			१			५६	५		१						१			६५
१५	५४		१		१					३७	१				१		२					९७
१६	७			१	१			१		४९	१			१	१	२			२	१		६७
१७	१९		१	४	७	१				१९६	५					१	५	१	३	२		२४५
१८	१		४	१	६					१०६	६	१		१	१		२		१		२	१३२
१९	२		२				१			५७					१				१			६४
जम्मा	११६	१	२५	२०	३९	६	६	५	३	१८७८	५८	६	६	२०	९	७	२२	३	४०	९	६	२२८५

तालिका नं. २.७

यसरी वैदेशिक रोजगारबाट फर्किदा सीप तथा दक्षता लिएर आएका व्यक्तिहरुलाई क्षेत्रगत विज्ञताको आधारमा योजनावद्ध रुपमा परिचालन गर्न सके स्थानीय विकास प्रक्रियामा महत्वपूर्ण सहयोग पुग्न सक्ने देखिन्छ । कतिपय व्यक्तिहरुसँग सीप तथा दक्षता हुँदाहुँदै पनि साथमा प्रमाणपत्र नहुँदा स्थानीय रोजगारीका अवसरहरुमा पतिस्पर्धामा सहभागी हुन बन्चित हुनु परेको समस्याहरु पनि प्राप्त भएका छन् । वैदेशिक रोजगारबाट फर्केर आएका मध्ये १,८२७ जनाले आफूसँग भएको सीपलाई परीक्षण गर्ने योजना रहेको बताएका छन् । यस्तो अवस्थामा स्थानीय सरकारले सम्बन्धित निकायहरुसँगको सहकार्यमा सीप परीक्षण र प्रमाणीकरण सम्बन्धीका कार्यक्रमहरु सञ्चालन गर्न सके प्रभावकारी हुन सक्ने देखिन्छ ।

४.४ वैदेशिक रोजगारीबाट फर्केर आएका व्यक्तिहरुको अवस्था, संलग्नता तथा योजना :

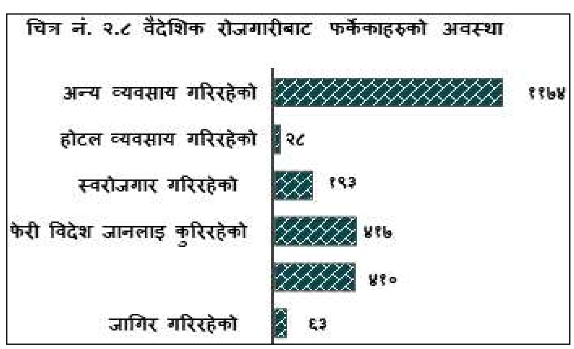

वैदेशिक रोजगारीबाट फर्केका २,२८५ जना मध्ये १८ प्रतिशत व्यक्तिहरु बेरोजगार रहेको र उनीहरु जागिरको खोजीमा रहेको तथ्यांक प्राप्त भएको छ । रोजगारको खोजीमा रहेको संख्या ठूलो भए पनि हालसम्म जागिर गरिरहेको ३ प्रतिशत, स्वरोजगारमा संलग्न करिब ८ प्रतिशत, होटेल व्यावसाय गरिरहेका १ प्रतिशत

र अन्य व्यवसायमा संलग्न ५१ प्रतिशत रहेको पाइएको छ । त्यसैगरी १९ प्रतिशत मानिसहरु तत्काल पुनः वैदेशिक रोजगारीमा जानलाई प्रक्रियामा रहेको पाइएको छ । स्वरोजगार गरिरहेका व्यक्तिहरु स्थानीयस्तरमा तरकारी खेती, फलफूल खेती, बाख्रापालन, व्यापार तथा कुखुरा पालन लगागतका क्षेत्रमा संलग्न रहेको पाइएको छ । जसको विस्तृत तलको तालिकामा प्रस्तुत गरिएको छ ।

चित्र नं. २.९ स्वरोजगार तथा व्यवसाय गरिरहेका ब्यक्तिको संख्या

वार्ड नं	अन्य	कुखुरा पालन	गाई पालन	तरकारी खेती	वंगुर पालन	वाख्रा पालन	व्यापार	होटल व्यवसाय
१	२						१	
२	११	४	२	३		१	१२	
३	३				१	१	१	१
४	२		१		२	१		
५	४	१						१
६	३		१	१			७	१
७	२१	१		१६	५	२	१०	२
८	६	६		२		१	४	१
९								
१०	१	४		२	१		२	
११	१०	८		१	२	१	२	२
१२	३	१						१
१३	३			२	१			
१४	११			१		२	६	३
१५	२९				१		१	१
१६	२						१	
१७	१८	८		१०	९	८	१३	५
१८	६	१		२			५	१
१९	१					१		१
थदड+	**१३६**	**३४**	**४**	**४०**	**२२**	**१८**	**६५**	**२०**

मथिको तालिका नं. २.९ को तथ्यांकलाई हेर्दा वैदेशिक रोजगारबाट फर्केर आएका व्यक्तिहरु मध्ये ३३९ जना व्यक्तिहरु विभिन्न स्वरोजगारी/व्यवसायमा संलग्न रहेको देखिन्छ । यसका साथै ६११ जना युवाहरुले स्थानीयस्तरमा आय आर्जन सम्बन्धीका क्रियाकलापहरु शुरुवात गर्ने योजना बनाएको पाइएको छ । जसको वडागत विवरण चित्र नं. २.१० मा विस्तृत रुपमा उल्लेख गरिएको छ ।

चित्र नं. २.१० व्यवसाय शुरु गर्ने योजना भएका व्यक्तिको संख्या

वार्ड नं	अन्य	कुखुरा पालन	गाईपालन	तरकारी खेती	फलफुल खेती	यहि रोजगार गर्ने	वंगुरपालन	वाख्रा पालन	व्यापार
१									
२	४	३	४		४	१	२	५	२
३	१			१			१	१	
४		१	१				४		१
५	२		१			१	१		
६	१		१						५
७	१	२			३८	२	१७९	४९	१२
८	१	१						१	२
९									
१०	२	४				१	२	२	३
११	३	८	१				१	३	२
१२									
१३	१	२							३
१४						१	१	१	१
१५	६३					६			१
१६	१	५	१		७		७	११	२
१७	१२	६	२		२	५६	१३	६	६
१८	२	२			२		३	१	४
१९	२				२			७	१
थदड+	९६	३४	११	१	५५	६८	२१४	८७	४५

विदेशमा मेहनतको साथ कमाएको रकमलाई आयमूलक क्रियाकलाप तथा व्यवसाय संचालनमा लगानी गर्ने सोच आफैमा महत्वपूर्ण छ। व्यवसाय शुरुवात गर्ने योजना बनाएका सबै युवाहरुमा सो सम्बन्धी ज्ञान, सीप तथा पर्याप्त पूँजी नभएको अवस्था पनि देखिएको छ। यस्तो अवस्थामा उनीहरुले बनाएको योजनालाई प्रभावकारी रुपमा कार्यान्वयन गर्नका लागि स्थानीय सरकारमार्फत प्राविधिक सहयोग तथा सहुलियत कर्जालगायतको सहयोगको अपेक्षा राखेको तथ्यांक पनि प्राप्त भएको छ। यसरी अपेक्षा राख्ने मध्ये २७ प्रतिशतले सहुलियत कर्जाको अपेक्षा देखाएका छन, १३ प्रतिशतले अनुदान, १ प्रतिशतले व्यवसायमा छुट, २ प्रतिशतले आवश्यक सामग्री सहयोग र प्रबिधि सहयोगको अपेक्षा राखेको देखिन्छ। नेपाल फर्किएर व्यवसाय गर्न चाहनेका लागि वैदेशिक रोजागारीबाट फर्किएर आएका अन्य सफल व्यवसायीहरुसँग सिकाई आदान प्रदान र थप उर्जा, उत्प्रेरणा समेत जगाउन आवश्यक सहजीकरण सक्ने अवसर देखिन्छ। यसको साथै उनीहरुले कच्चा सामग्रीको सहज उपलब्धता, सिंचाई सुविधा, अनुदान प्राप्ति, बजार व्यवस्थापन लगायतको चुनौतीहरुमा आवश्यक सहजीकरणको अपेक्षा राखेका छन्। जसलाई विस्तृत रुपमा अनुसूची- २ मा उल्लेख गरिएको छ।

खण्ड- पाँच

घोराही उपमहानगरपालिका भित्रको वैदेशिक रोजगारसँग सम्बन्धित महत्वपूर्ण सवालहरु

५. घोराही उपमहानगरपालिका भित्रको वैदेशिक रोजगारसँग सम्बन्धित महत्वपूर्ण सवालहरु तथा सुझावहरु

महत्वपूर्ण सवाल तथा सुझावहरु	प्रस्तावित क्रियाकलापहरु	जिम्मेवारी
▪ सीप तालिम सिकेर वैदेशिक रोजगारीमा जाने युवाहरुको संख्या अत्यन्त न्यून रहेको पाइएको छ । विदेशमा कार्यरत ५,७२८ जना युवा मध्ये ७८२ जना (१४ प्रतिशत) ले मात्रै सीप सिकेर गएका छन् । परिणाम स्वरुप वैदेशिक रोजगारमा रहेका युवाहरुले अपेक्षा अनुरुपको तलव तथा सुविधाहरु प्राप्त गर्न सकिरहेको अवस्था देखिदैंन । गन्तव्य मुलुकमा गर्नुपर्ने कामसम्बन्धी सीपको अभावले युवाहरुले कार्यथलोमा विभिन्न खाले अवहेलना खेप्नुका साथै जोखिमपूर्ण काम गर्नु परिरहेको जानकारी प्राप्त भएको छ । यी सवाल तथा समस्याहरुलाई सम्बोधनका लागि वैदेशिक रोजगारमा जाने सम्भावित व्यक्तिहरुलाई लक्षित गरी सीप तालिमको महत्वको बारेमा व्यापक सचेतना विस्तार गर्नुपर्ने देखिन्छ । साथै वैदेशिक रोजगारीमा जाने निर्णय गरिसकेका युवाहरुलाई लक्षित गरी सम्बन्धित निकायहरुसँगको समन्वयमा सीप तालिम सम्बन्धीका कार्यक्रमहरु संचालन गर्नु आवश्यक छ ।	▪ सीप तालिमको महत्वको बारेमा व्यापक सचेतना विस्तारको लागि वडा कार्यालय तथा नाकाहरुमा जानकारीमूलक होडिङ वोर्ड राख्ने । ▪ जानकारीमूलक पर्चा पम्प्लेट विकास गरी वितरण गर्ने, ▪ वस्ती तथा वडा तहमा सचेतनामूलक अभिमुखीकरण कार्यक्रम संचालन गर्ने ।	▪ वडा कार्यालय र उपमहानगरपालिकाको कार्यालय ।
▪ सुरक्षित आप्रवासन प्रक्रिया तथा गन्तव्य मुलुकको हावापानी, धर्मसंस्कृति, ट्राफिक नियम लगायतका बारेमा जानकारी नलिई वैदेशिक रोजगारमा जाने क्रममले ठगी, अलपत्र तथा विभिन्न खाले समस्याहरु रहेको पाइएको छ । वैदेशिक रोजगारमा कार्यरत करिब ३ प्रतिशत युवाहरुले सम्झौता बमोजिमको काम तथा तलब सुविधा नपाएको लगायतका समस्याहरु भोगिरहेका छन् । ▪ वैदेशिक रोजगारीमा गएका मध्ये करिब ३६ प्रतिशतले मात्र वैदेशिक रोजगारमा जाँदा आवश्यक सूचना तथा परामर्श लिएर गएको पाइएको छ । उक्त तथ्यांकलाई नियाल्दा स्थानीयस्तरमा सुरक्षित वैदेशिक रोजगारको विषयमा सचेतनाका विभिन्न क्रियाकलापहरु संचालन गर्नु पर्ने आवश्यकता देखिन्छ ।	▪ सम्भावित ठगीबाट जोगिन र सुरक्षित वैदेशिक रोजगारको विषयमा सचेतना विस्तार गर्न वस्ती तथा वडा तहमा सचेतनामुलक अभिमुखीकरण कार्यक्रम संचालन गर्ने साथै वडा कार्यालय तथा नाकाहरुमा जानकारीमूलक होर्डिङ वोर्ड राख्ने । ▪ ठगी लगायतका विभिन्न समस्यामा परेका व्यक्तिहरुलाई आवश्यक सहयोग तथा सहजीकरणका लागि जिल्ला प्रशासन कार्यालय, वैदेशिक रोजगार विभाग, कन्सुलर विभाग, दुतावास लगायतका निकायहरुसँग समन्वय गर्ने ।	▪ वडा कार्यालय र उपमहानगरपालिकाको कार्यालय ।
▪ उपमहानगरपालिका भित्र वार्षिक करिब १ अर्ब ६८ करोड २४ लाख विप्रेषण भित्रिने गरेको छ । उक्त रकमको अधिकांश हिस्सा घरखर्च, स्वास्थ्य, शिक्षा, ऋण तिर्न लगायतको क्षेत्रमा खर्च भएको पाइएको छ । यस बाहेक करिब १५ प्रतिशत रकम बचत, २ प्रतिशत रकम ऋण लगानी र १ प्रतिशत भन्दा कम मात्र व्यवसाय संचालन तथा आयआर्जनका क्षेत्रमा परिचालन भएको पाइएको छ । यस्तो अवस्थामा विप्रेषणलाई उत्पादनमूलक क्षेत्रमा परिचालनको लागि स्थानीय श्रोत, साधन तथा बजारको अवस्था विश्लेषण गरी सम्बन्धित सरोकारवालाहरुको सहभागितामा तथ्यगत नीति तथा योजना निर्माण तथा कार्यान्वयन मार्फत स्थानीयस्तरमा स्वरोजगारी तथा रोजगारी सिर्जना गर्न सकेमा चक्रिय रुपमा वैदेशिक रोजगारमा जानुपर्ने अवस्थालाई न्यूनीकरण गर्न सकिने देखिन्छ ।	▪ वैदेशिक रोजगारीबाट विप्रेषण प्राप्त गर्ने घर परिवारका सदस्यहरुलाई वित्तीय साक्षरता कक्षा संचालन गर्ने, ▪ गरीबी निवारणका लागि उद्यमशीलता (मेड्पा) कार्यक्रममा आवद्ध गर्ने, नगरपालिकाको कृषि, सहकारी, महिला तथा अन्य शाखाहरुका कार्यक्रमहरुमा सहभागिता गराई विप्रेषणलाई सदुपयोग गर्ने ज्ञान, सीप अभिबृद्धि गर्न कार्यक्रम संचालन गर्ने	▪ वडा कार्यालय र उपमहानगरपालिकाको कार्यालय ।

▪ वैदेशिक रोजगारका कारण व्यक्ति तथा परिवारमा वेमेल, घरेलु हिंसा, आरोप लान्छ्ना, बृद्धबृद्धाहरु एक्लिने (सहारा विहीन) जस्ता घटना भेटिएका छन् । जसको कारणले गर्दा व्यक्ति तथा परिवारमा मनोसामाजिक समस्याहरु देखिन थालेका छन् । समग्रमा भन्नु पर्दा वैदेशिक रोजगारका कारण व्यक्ति, परिवार तथा समाजमा विभिन्न खालका समस्यहरु पनि सिर्जना हुँदै गइरहेको छ । भौतिक निर्माणको क्षेत्रमा विकासका प्राथमिकताहरु केन्द्रित हुँदा यस्ता सामाजिक समस्याहरु ओझेलमा पर्दै गइरहेको अवस्था छ ।	▪ उक्त समस्याहरुलाई समयमा नै सम्बोधन गर्नको लागि गरपालिका मार्फत पारिवारिक/सामाजिक पुनःएकिकरण तथा मनोसमाजिक परामर्श सेवा लगायतका पहलहरु योजनावद्ध रुपमा सञ्चालन हुन सके सन्तुलित विकासमा सघाउ पुगी चुस्त समाज निर्माणमा मद्दत पुग्ने देखिन्छ ।	▪ स्वास्थ्य शाखा, वडा कार्यालय र उपमहानगरपालिकाको कार्यालय ।
▪ बालबालिकालाई गुणस्तरीय शिक्षाका लागि नीजि विद्यालय (वोर्डिङ) मा पढाउने वहानामा वैदेशिक रोजगारमा रहेको मध्ये करिब ३० प्रतिशत व्यक्तिका परिवारका सदस्यहरु सदरमुकाम लगायतका शहरहरुमा बसोबास गर्दै आएको पाइएको छ । जसले गर्दा परिवारमा जेष्ठ नागरिकहरु मात्रै बस्नु पर्ने अवस्था देखिएको छ । ▪ परिवारका सदस्यहरु वैदेशिक रोजगारमा गएका कारण जेष्ठ नागरिकहरुलाई अपेक्षाकृत रुपमा हेरचाह तथा आवश्यक सहयोग प्राप्त भइरहेको छैन । कतिपय परिवारका जेष्ठ नागरिकहरु सहारा विहीन बन्दै गइरहको अवस्था पनि पाइएको छ । वैदेशिक रोजगारमा रहेका कुल ५,२६८ घरधुरी मध्ये करिब ४ प्रतिशत घरधुरीमा जेष्ठ नागरिकहरु मात्र बासोबास गरिहेको पाइएको छ ।	▪ स्थानीय विद्यालयहरुमा अंग्रेजी माध्यमबाट पठनपाठनलाई प्रभावकारी रुपमा संचालन गर्न सके उक्त क्रमलाई न्यूनिकरण गर्न सक्ने देखिन्छ । ▪ एक्लिएका बालबच्चा तथा जेष्ठ नागरिकहरुको लागि राहत तथा सहयोग हुने किसिमका कार्यक्रमहरु सञ्चालन गर्ने ।	▪ शिक्षा शाखा, वडा कार्यालय र उपमहानगरपालिकाको कार्यालय ।
▪ वैदेशिक रोजगारबाट फर्किएर आएका व्यक्तिहरु मध्ये १८ प्रतिशत अर्थात ४०७ जनाले कुनै न कुनै सीप लिएर (प्रमाणपत्र सहित) फर्केको पाइएको छ । यसको अलवा प्रमाणपत्र नभएका तर सीप भएका व्यक्तिहरुको संख्या पनि उल्लेख्य संख्यामा पाइएको छ । उनीहरुलाई क्षेत्रगत विज्ञताको आधारमा योजनावद्ध रुपमा विकास निर्माण तथा सेवा क्षेत्रमा परिचालन गर्न सके स्थानीय विकास प्रक्रियामा महत्वपूर्ण सहयोग पुग्न सक्ने देखिन्छ ।		▪ वडा कार्यालय र उपमहानगरपालिकाको कार्यालय ।
▪ कतिपय व्यक्तिहरुसँग सीप तथा दक्षता हुँदाहुँदै पनि साथमा प्रमाणपत्र नहुँदा स्थानीय रोजगारीका अवसरहरुमा प्रतिस्पर्धामा सहभागी हुन बन्चित हुनु परेको समस्याहरु पनि प्राप्त भएका छन् । यस्ता व्यक्तिहरु मध्ये १,८२७ जनाले आफूसँग भएको सीपलाई परीक्षण गर्ने योजना रहेको बताएका छन् । यस्तो अवस्थामा स्थानीय सरकारले सम्बन्धित निकायहरुसँगको सहकार्यमा सीप परीक्षण सम्बन्धिका कार्यक्रमहरु सञ्चालन गर्न सके प्रभावकारी हुन सक्ने देखिन्छ ।		
▪ वैदेशिक रोजगारबाट फर्केर आएका व्यक्तिहरु मध्ये ३३९ जना व्यक्तिहरु विभिन्न स्वरोजगारी/व्यवसायमा संलग्न रहेको देखिन्छ । यसको साथै ६११ जना व्यक्तिहरु स्थानीयस्तरमा आय आर्जन सम्बन्धीका क्रियाकलापहरु शुरुवात गर्ने योजना बनाएको पाइएको छ । उनीहरुको पहलले स्थानीय स्तरमा उत्पादन वृद्धि हुनुका साथै स्वरोजगारी तथा रोजगारी सिर्जना महत्वपूर्ण योगदान पुग्ने देखिन्छ । उनीहरुद्वारा सञ्चालित व्यवसाय तथा उद्यमहरुलाई प्रर्वद्धनका लागि गाउँपालिकाद्वारा आवश्यकतामा आधारित प्राविधिक सहयोग, अन्य सहयोग तथा अनुदान जस्तै सिचाई सुविधा विस्तार, बजार व्यवस्थापन तथा प्रविधि हस्तान्तरण सम्बन्धीका कार्यक्रमहरुहरु सञ्चालन गर्न सके महत्वपूर्ण सहयोग हुने देखिन्छ ।		
▪ वैदेशिक रोजगारमा जानुपर्ने वाध्यत्मक अवस्थालाई न्यूनीकरण गर्ने तर्फ घोराही उपमहानगरपालिकाको उच्च प्राथमिकता रहेको पाईएको छ । स्थानीय स्तरमा रोजगारी सिर्जनाका लागि पहलहरु भए पनि युवाशक्तिको लागि गुणस्तरीय एवं उनीहरुको चाहना अनुरुपको रोजगारीको अवसर उपलव्ध नभइरहेको सन्दर्भमा वैदेशिक रोजगार एउटा बलियो विकल्पको रुपमा देखिएको छ । साथै वैदेशिक रोजगार छनौटको विषय भएकोले यस क्षेत्रलाई सुरक्षित, व्यवस्थित र मर्यादित बनाउँदै यसबाट प्राप्त लाभको वृद्धि गरी लागत न्यूनीकरणमा केन्द्रित हुनु आवश्यक देखिन्छ । जसको लागि सुरक्षित वैदेशिक रोजगारको क्षेत्रमा नीति निर्माण गर्ने साथै उपमहानगरपालिकाको वार्षिक तथा आवधिक योजनाहरुमा सुरक्षित वैदेशिक रोजगार एवं पारि वारिक/सामाजिक पुनः एकीकरणको विषयलाई समावेश गरी त्यसको प्रभावकारी कार्यान्वियन गर्न सके यस क्षेत्रको व्यवस्थापनमा महत्वपूर्ण योगदान पुग्न सक्छ ।		

५.१ तथ्यांकको सार्वजानिकीकरण, संचार तथा प्रयोग सम्बन्धी योजना

यस पार्श्व चित्रमा उल्लेखित समग्र तथ्यांक, निचोड तथा सवालहरुलाई सम्बन्धित सरोकारवालाहरुको बीचमा आवश्यक छलफल गरी उचित रुपमा सम्बोधन गर्न सके पार्श्व चित्र निर्माण कार्यको उपादेयता बढ्ने देखिन्छ । उक्त निचोड तथा सवालहरुलाई वडा तथा स्थानीय तहमा हुने विभिन्न छलफल, बैठक तथा अन्तरक्रिया आदिको माध्यमबाट सम्बन्धित सरोकारवालाहरुसम्म पुऱ्याउन सकिन्छ । पार्श्व चित्रलाई उपमहानगरपालिकाले आफ्नो वेबसाइटमा राखेर पनि यसको प्रसार गर्न सक्दछ । यसको साथै उपमहानगरपालिकाले पार्श्व चित्रको निचोड तथा सवालहरुलाई सम्बन्धित सरोकारवालाहरु सम्म सम्प्रेषणको लागि आवश्यक कार्ययोजना तयार सक्नेछ ।

यसको साथै वडा, विषयगत समिति तथा उपमहानगरपालिकाले आफ्नो वार्षिक, आवधिक तथा क्षेत्रगत योजना तयार गर्नुपूर्व पार्श्व चित्रले औंल्याएका विषय तथा सवालहरुमा आवश्यक छफफल गरी यस क्षेत्रको समुचित सम्बोधनको लागि आवश्यक कार्यक्रम निर्माण तथा सञ्चालनमा गर्न सक्नेछ ।

खण्ड- छ

तथ्यांक सम्बन्धी अनुसूचीहरु

अनुसूची- १, वैदेशिक रोजगारमा रहेका व्यक्तिसँग सम्बन्धित विवरण :

वार्ड नं	घरमुली		जम्मा परिवार संख्या			जम्मा बैदेशिक रोजगारीमा रहेको घरधुरी	जम्मा वैदेसिक रोजगारमा रहेका संख्या			उमेरगत विवरण					
	पुरुष	महिला	पुरुष	महिला	जम्मा		पुरुष	महिला	जम्मा	१८ देखि २० बर्ष	२१ देखि ३० बर्ष	३१ देखि ४० बर्ष	४१ देखि ५० बर्ष	५० बर्ष माथि	जम्मा
१	२१५	४०८	१७८२	१६७०	३४५२	५९०	६१६	७	६२३	३०	३३२	२०९	५१	१	६२३
२	११०	१८१	८७४	७७६	१६५०	२७३	२८३	८	२९१	१२	१२२	१२१	३१	५	२९१
३	१०९	१२१	६६३	६४१	१३०४	२१५	२१८	१२	२३०		१०२	१०२	२६		२३०
४	१३३	२०६	९९७	९६६	१९६३	३०२	३२९	१०	३३९	४	१८९	१०१	३८	७	३३९
५	८६	१५०	६३९	६३५	१२७४	२१२	२२७	९	२३६	८	१३६	८६	५	१	२३६
६	१४४	१३३	८०३	७२५	१५२८	२४३	२५८	१९	२७७	४	१४४	१००	२७	२	२७७
७	८३	१८०	६८९	६८५	१३७४	२५४	२६०	३	२६३	२	११७	११४	३०		२६३
८	१३३	११५	७४४	६७४	१४१८	२१४	२४१	७	२४८		१२७	९७	२०	४	२४८
९	१५४	११३	७३३	६५४	१३८७	२४६	२६४	३	२६७	२	१२३	१०६	३५	१	२६७
१०	११०	२९२	९९२	९३३	१९२५	३७८	३९१	११	४०२	४	१६३	१८६	४३	६	४०२
११	१८९	२३८	११५५	१०६५	२२२०	३९२	४१२	१५	४२७	२०	१९२	१५३	५४	८	४२७
१२	१०२	२०३	८४३	८१२	१६५५	२८५	२९६	९	३०५		१५१	१४२	१२		३०५
१३	१५१	३३५	१४१२	१४०७	२८१९	४५१	४६१	२५	४८६	११	१७३	२२१	७४	७	४८६
१४	३६	७५	३०२	२९५	५९७	९६	१०१	१०	१११	६	४२	३९	१७	७	१११
१५	५७	११६	४५३	४३२	८८५	१५८	१५९	१४	१७३	२	७९	६७	२३	२	१७३
१६	५८	१८९	६७९	६३२	१३११	२३०	२३६	११	२४७		१०८	१०३	३२	४	२४७
१७	१२८	३४२	१३३५	१२२३	२५५८	४१८	४४४	२६	४७०	१९	१८६	१७७	७१	१७	४७०
१८	३८	१४३	५३०	४८२	१०१२	१६४	१७२	९	१८१	७	६८	६५	३४	७	१८१
१९	७२	८०	४४५	३७९	८२४	१४७	१४९	३	१५२		११२	४०			१५२
जम्मा	२१०८	३६२०	१६०७०	१५०८६	३११५६	५२६८	५५१७	२११	५७२८	१३१	२६६६	२२२९	६२३	७९	५७२८

वार्ड नं	जातिगत विवरण												
	अन्य	क्षेत्री	गिरी/पुरी/सन्यासी/दशनामी	ठकुरी	चौहान, लोनिया, काहार, कोहार, बढई, बि.क., कुर्मी, लगायत)	तराई दलित (पासी, कोरी, धोबी लगायत)	पाण्डे, मिश्र, दुबे, चौबे, लगायत)	पहाडी जनजाति (तामाङ, सुनुवार, मगर,नेवार, लिम्बु, राई, गुरुङ, घर्ति/भुजेल, शेर्पा लगायत)	पहाडी दलित (बिक/कामी, नेपाली/दर्जी/ढोली/ परियारसार्की/चर्मकार लगायत)	पहाडी ब्राम्हण (भट्टराई, उपाध्याय, ओझा, कर्ण, घिमिरे, पौडेल लगायत)	माझी	मुस्लिम	जम्मा
१	२	१४०	१२		१०		२	३३४	८०	४३			६२३
२		७०	१३	४				९१	५१	६१	१		२९१
३	१	४३	४		४१		५	६४	६४	८			२३०
४		४९			१			१३८	७३	७८			३३९
५		११४	५		३६		२	२६	५०	३			२३६
६		१३६	४		६८	६		४४	५	१४			२७७
७	५	१६	३	२	१९६		५	२६	८	२			२६३
८		६१	१	१	१५३	१	२	७	१६	६			२४८
९	१६	८४	५		१२५		३	१६	५	१३			२६७
१०	९	१८६	२	२	११४	३	११	३८	२३	१४			४०२
११		१७४	१४	१	८६			५०	८६	१५		१	४२७
१२		८१	१४	६	७९		३	६८	५०	४			३०५
१३	१	८६	१९	५	१७	१		२५३	१००	४			४८६
१४			१		१०			५१	१८	३१			१११
१५	५७	५२	४		१		३	३१	६	१९			१७३
१६	१२	८०	९	१	७९			४३	८	१५			२४७
१७		९०			९५		१४	१३९	४९	८३			४७०
१८		२५	८	२	५		४	७९	३८	२०			१८१
१९	१	१८	४	१				१०४	२३	१			१५२
जम्मा	१०४	१५०५	१२२	२५	१११६	११	५४	१६०२	७५३	४३४	१	१	५७२८

वार्ड नं	वैवाहिक अवस्था						गएको देश																	
	अन्य	अविवाहित	एकल महिला/पुरुष	विवाहित	सम्बन्ध बिच्छेद	जम्मा	अन्य देश	अमेरिका	ओमान	कतार	कुवेत	चीन	जापान	जोर्डन	पोर्चुगल	पोल्याण्ड	बहराइन	मलेसिया	यु.ए.इ./दुबई	युरोपको अन्य देस	साइप्रस	साउदी अरब	भारत	जम्मा
१		७६		५४५	२	**६२३**		३	१	९	३		२					७	२६		४	१४	५५४	**६२३**
२		५३		२३५	३	**२९१**	९		३	२३	२१		९		३		७	३२	४३	५		३९	९७	**२९१**
३		३२	४	१९४		**२३०**	१६	६	१	४७	१०		४		२	२	३	३९	३३	३		६३	१	**२३०**
४		४२		२९७		**३३९**		५	१	२४	८		२		१	१	१	२२	३२	१५		२३	२०४	**३३९**
५		२६		२१०		**२३६**	५	२	४	३९	१०				२		१	४९	२७	३		६७	२७	**२३६**
६		५२		२२५		**२७७**	२	७	३	३२	६		६		२	२	१	५६	४६	१८	१	७८	१७	**२७७**
७		२६		२३७		**२६३**	१३	३	९	४२	१३		४	१	२		१०	६०	४४	३		५९		**२६३**
८	१	४०	१	२०६		**२४८**	८	४	१	३६	३	१	६				११	४३	५१	७		६५	१२	**२४८**
९		२८		२३९		**२६७**	१०	६	२	३१	८		२		२		२	३४	६२	१		८२	२५	**२६७**
१०		५१		३५१		**४०२**	२२	६		७५	१७		१४		२		५	६१	७३	९	१	११३	४	**४०२**
११		५८	२	३६२	५	**४२७**	७	२	१	५१	१२					१	४	८६	४१	१०		११०	१०२	**४२७**
१२	१	५१	१	२५१	१	**३०५**	४	९	१	४७	१०		६		७	२	३	६०	४२	७		८०	२७	**३०५**
१३		५५	३	४२५	३	**४८६**	३८	४	१	६८	१३		१५		७		३	६०	७३	१२		१५०	४२	**४८६**
१४		२३	२	८५	१	**१११**	१४	२०	१	९	१		१०		३			१५	११			१५	१२	**१११**
१५		३६		१३७		**१७३**	२५	१०	१	२१	४		१४		५			९	३१	१२		१८	२३	**१७३**
१६		३३	३	२०९	२	**२४७**	८	१०	१	५६	६		३		१		१	३४	४८	४	१	६७	७	**२४७**
१७		७९	२	३८४	५	**४७०**	४३	१२	४	४४	१३		१६		२	१	८	३८	५०	५		५१	१८३	**४७०**
१८		३४		१४७		**१८१**	७	७		२१	४	१	३		४			२४	२८	४		४०	३८	**१८१**
१९		३		१४९		**१५२**	२			२१	७				१			१५	१३	१		१३	७९	**१५२**
जम्मा	२	७९८	१८	४८८८	२२	**५७२८**	२३३	११६	३५	६९६	१६९	२	११६	१	४६	९	६०	७४४	७७४	११९	७	११४७	**१४५४**	**५७२८**

वार्ड नं	गएको पटक						सीप सिकेर गएकाहरुको बिबरण																						
	चौथो पटक	तेश्रो पटक	दोश्रो पटक	पहिलो पटक	पाचौं पटक भन्दा बढी	जम्मा	अन्य	अल्मुनियम फेब्रिकेटर	इलेक्ट्रिसियन	कार्पेन्टर	कुक	कृषि सम्बन्धी काम	केही पनि नसिकी गएका	क्लिनर	गार्मेन्ट	घरेलु कामदार	ड्राइभर	पेन्टर	प्लम्बर	फ्याक्ट्री वर्कर	मेसन	वेटर	वेल्डर	सेक्युरिटी गार्ड	सेल्समेन	स्काफफोल्डर	स्टिल फिक्चर	हाउस किपिङ	जम्मा
१	८१	४१	२५	५९	४१७	६२३	५				१८		६००																६२३
२	१५	४२	६४	७२	९८	२९१	३		१		९		२७३		१							१		१		२			२९१
३	७	२८	९०	८७	१८	२३०	२		३	१	१७		१८४			१	१२		१					३		४	१	१	२३०
४	६	२३	६५	४१	२०४	३३९		१	१		३८		२५ ९			१	२			७		२१		३	४	१	१		३३९
५	६	३३	१२४	७३		२३६	२		१		५		२२४			१						१		१			१		२३६
६	१३	५७	१०१	९५	११	२७७	३		१	१	१०		२३२	१	१	१	११		१		१	४			१	४	५		२७७
७	८	३९	१२८	८०	८	२६३	८	१	४		२		२४०				६									१	१		२६३
८	१३	३३	९२	९५	१५	२४८	९		१		१		२३२				१			१				३					२४८
९	७	१३	९३	१४६	८	२६७	२१				१		२३९	२		१	१								२				२६७
१०	३१	८१	११४	१२६	५०	४०२	२	१	६	४	१०		३२५	१	१	१	९	३	४	१	१	९		१४	५	३	१	१	४०२
११	३७	८१	१२०	९२	९७	४२७	४			२	६		३८०		१	१	१६	२	१			२	१	८		३			४२७
१२	८	४७	१२३	१२४	३	३०५	२		१		१	५	२८३				५	१	५		१						१		३०५
१३	८	२८	१६७	२८२	१	४८६	५६				५	२	३९०				२९	१	२				१						४८६
१४	२	५	२७	७२	५	१११	१२		१	१	६		८६				२					२		१					१११
१५		१२	५७	१०४		१७३	७९				२		८७				२							३					१७३
१६	१२	४६	९४	६९	२६	२४७	२	१	१				२२०				११	२	२	१	३			१		३			२४७
१७	३२	४९	१००	११८	१७१	४७०	४३		१	१	८	२	४०२				८	२	१			१		१					४७०
१८	१८	२०	५०	६४	२९	१८१	१०		३		१०		१४२	१	१		१२							१				१	१८१
१९	३	५	८२	६२		१५२			१		२	१	१४८																१५२
जम्मा	**३०७**	**६८३**	**१७१६**	**१८६१**	**११६१**	**५७२८**	**२६३**	**४**	**२६**	**१०**	**१५१**	**१०**	**४९४६**	**५**	**५**	**७**	**१२७**	**११**	**१७**	**१०**	**६**	**४१**	**२**	**४०**	**१२**	**२१**	**११**	**३**	**५७२८**

वार्ड नं	हाल बिदेशमा गरिरहेको काम																					सूचना केन्द्र/ आप्रवासी स्रोत केन्द्रवाट सूचना तथा जानकारी लिनेको विवरण		
	अन्य	अल्मुनियम फेब्रिकेटर	इलेक्ट्रिसियन	कार्पेन्टर	कुक	कृषि सम्बन्धी काम	गार्मेन्ट	घरेलु कामदार	ड्राइभर	पेन्टर	प्लम्बर	मेसन	लेबर	वेटर	वेल्डर	सेक्युरिटी गार्ड	सेल्समेन	स्काफफोल्डर	स्टिल फिक्सर	हाउस किपिंग	जम्मा	लिएर जाने	नलिई जाने	जम्मा
१	४९				४४८	२		५	३९		२		५	६७		६					६२३	३	६२०	६२३
२	८		४	२	७६	१	१	५	५	१			१२१	३०		२३	४	५	४	१	२९१	१६१	१३०	२९१
३	२१		४	१	१८	१		३	१२		२		१५१	४		७		४	१	१	२३०	१४२	८८	२३०
४	१	५	३		१०३		१	६	८	२	१	५	४७	११३		१५	२२	२		५	३३९	५	३३४	३३९
५	२०	४	३	१	२०		२	४	१०		१	७	१२६	१०	१	७	५	६	५	४	२३६	८	२२८	२३६
६	४		५	२	२०	४	१	५	१५	१	२	२	१७३	१५		१२	२	९	५		२७७	२७५	२	२७७
७	१५		६		९	१		१	६		१		२१४	२		१	२	५			२६३	५	२५८	२६३
८	१६	१	१		३		१		२		१		२१९			३	१				२४८	५५	१९३	२४८
९	३५		१		२			२	२				२२१	१			२			१	२६७	११	२५६	२६७
१०	८	१	११	९	२२		२	२	१५	३	८	८	२४६	१९		२२	१५	७	३	१	४०२	२६	३७६	४०२
११	१०	१	१	१	२५		३	१२	१७	१	२	२	३००	१०	३	३०	१	७		१	४२७	४०६	२१	४२७
१२	६		५	१	२	१६	१	२	५	१	५	१	२११	१६	१	२१	५	४		२	३०५	१८४	१२१	३०५
१३	२७६	२	६	१	२३	५	१	३	३५		१	४	४७	१५	२	४१	४	१९		१	४८६	२८७	१९९	४८६
१४	१०	१	२	१	१७	३		१	५				५७	८	१	३	१	१			१११	४७	६४	१११
१५	१२५		१		८				५	१			२७	१		४				१	१७३	१४०	३३	१७३
१६	२४		३	२	५		१		१८	१	३	३	१६१	६		१३		५		२	२४७	२६	२२१	२४७
१७	२१४	४	३	२	१२३	९		४	१८	२	४		३१	२४	२	२४	२	३		१	४७०	१३२	३३८	४७०
१८	९		५	१	२२	२		१	१३		१	३	९९	१०		८		१	२	४	१८१	१५४	२७	१८१
१९			२		२	२							१४२	४							१५२	११	१४१	१५२
जम्मा	**८५१**	**१९**	**६६**	**२४**	**९४८**	**४६**	**१४**	**५६**	**२३०**	**१३**	**३४**	**३५**	**२५९८**	**३५५**	**१०**	**२४०**	**६६**	**७८**	**२०**	**२५**	**५७२८**	**२०७८**	**३६५०**	**५७२८**

वार्ड नं	सूचना लिएर गएको हो भने कुन मध्यम बाट सूचना केन्द्र पुग्नु भएको हो								घर परिवारमा विदेश जादा चाहिने डकुमेन्ट (पासपोर्ट, सम्झौता पत्र, वीमाको कागज, मेडीकल) छाड्नेको विवरण			बैदेसिक रोजगारमा जाने माध्यम							
	अन्य बाट सुनेर	रिटर्नी स्वयंसेवक मार्फत	रेडियो बाट सुनेर	शिक्षक तथा विधार्थी मार्फत	समुदाय अभिमुखिरण कार्यक्रममा सुनेर	सामीको कर्मचारीबाट सुनेर	सूचना नलिई गएको	जम्मा	नछाड्ने	छाड्ने	जम्मा	G to G मार्फत (कोरिया, इजराइल.....)	आफन्त मार्फत	कन्सल्टयान्सी मार्फत	थाहा छैन	बै.रो. प्रतिनिधि (एजेन्ट) मार्फत	भारत गएका हो आफैं गएका	वैदेशिक रोजगार व्यवसायी (मेनपावर कम्पनी) मार्फत	जम्मा
१				३			६२०	६२३	६१७	६	६२३		२		२		५५६	६३	६२३
२	१५६	३	१		१		१३०	२९१	२८४	७	२९१	१	५	४	२	१	९६	१८२	२९१
३	२०	१०७		१५			८८	२३०	१८२	४८	२३०		८		१६	५९	५	१४२	२३०
४			१	४			३३४	३३९	३३१	८	३३९	७	६		१	५	२०६	११४	३३९
५	२	६					२२८	२३६	२३०	६	२३६		१			१	१८	२१६	२३६
६	२६८	१	४	२			२	२७७	२३७	४०	२७७		१३		१	१७५	१७	७१	२७७
७	४			१			२५८	२६३	२३२	३१	२६३	२						२६१	२६३
८	४४		५	६			१९३	२४८	१६५	८३	२४८		६	६	१		१०	२२५	२४८
९	१०		१				२५६	२६७	२६२	५	२६७	३	२	८	१		२५	२२८	२६७
१०	१		१२	१२		१	३७६	४०२	३१२	९०	४०२	८	१				५	३८८	४०२
११	३०७	१२	१६	३५	८	२८	२१	४२७	३९५	३२	४२७	२	२	५	५	२९८	१०१	१४	४२७
१२	६६	१	८३	१८	१२	४	१२१	३०५	१२६	१७९	३०५	१	६	८	४	१८२	२६	७८	३०५
१३	२७२		४	१०		१	१९९	४८६	३८४	१०२	४८६	२२	१०	११		१४	३७	३९२	४८६
१४	३५		११		१		६४	१११	८२	२९	१११	१३	१६		७		१२	६३	१११
१५	१०२			३८			३३	१७३	११९	५४	१७३		१	३५	८		२३	१०६	१७३
१६	१२	६	२	४	२		२२१	२४७	१७६	७१	२४७	५	१	३	५		६	२२७	२४७
१७	८६	२		४१	३		३३८	४७०	४१९	५१	४७०	४६	१३	२	२	१०	१८०	२१७	४७०
१८	१५०	३	१				२७	१८१	१५४	२७	१८१		२			१	३६	१४२	१८१
१९	६		३		२		१४१	१५२	१२०	३२	१५२	१		१			७९	७१	१५२
जम्मा	**१५४१**	**१४१**	**१४४**	**१८९**	**२९**	**३४**	**३६५०**	**५७२८**	**४८२७**	**९०१**	**५७२८**	**१११**	**९५**	**८३**	**५५**	**७४६**	**१४३८**	**३२००**	**५७२८**

वार्ड नं	विदेश जाँदा कुन बाटो भएर गएको हो?					
	अन्यमुलुक हुँदै	थाहा छैन	नेपालको विमानस्थल (काठमाण्डौं)	भारत गएको हो	भारतबाट	जम्मा
१			६७	५५६		६२३
२		१	१८९	९५	६	२९१
३			२२४		६	२३०
४			१२८	२०५	६	३३९
५			२०८	२७	१	२३६
६			२५९	१७	१	२७७
७			२६३			२६३
८	४	२	२३०	११	१	२४८
९	१		२४१	२५		२६७
१०	१		३९५	५	१	४०२
११		३	३२०	१००	४	४२७
१२	६	१	२६२	२७	९	३०५
१३			४४२	४३	१	४८६
१४	१६		८२	९	४	१११
१५			१५०	२३		१७३
१६	६		२३१	७	३	२४७
१७	२	१	२८०	१८०	७	४७०
१८			१४३	३८		१८१
१९			७३	७९		१५२
जम्मा	३६	८	४१८७	१४४७	५०	५७२८

वार्ड नं	विदेश जाँदा तिरेको रकमको विवरण									
	१ लाख १ हजार देखि १ लाख ५० हजार सम्म	१ लाख ५१ हजार देखि २ लाख सम्म	११ देखी ३० हजार	२ लाख देखि माथि	३१ देखी ५०हजार	५१ देखी ८०हजार	८१ देखी १ लाख	फ्रि भिषा फ्रि टिकटमा	भारत गएको हो तिर्नु परेन	जम्मा
१	५	५	४८	९	१		१		५५४	६२३
२	७७	३५	१	४०	२	१२	२१	६	९७	२९१
३	८१	४६	१	५६	१२	२	२७	१	४	२३०
४	५	५३	१	५४	३	१०	४	४	२०५	३३९
५	५१	१३२	५	२०	२	३	४	२	१७	२३६
६	१२०	५२		६५	२	३	१५	३	१७	२७७
७	२०७	३०	१	२३		१		१		२६३
८	१३४	५९		३२		३	९		११	२४८
९	९८	१०४		४०				१	२४	२६७
१०	१४१	४४		६३	१	४	२८	११६	५	४०२
११	२०५	४३		३०	६	१३	२६	३	१०१	४२७
१२	१६०	५१		३०		२	३६		२६	३०५
१३	२७३	२६	२	८१	१४	१०	२६	११	४३	४८६
१४	७	९		८२			२		११	१११
१५	८	६७		७३			१	१	२३	१७३
१६	११४	४१	१	४३	१	२	३८	१	६	२४७
१७	९५	४८	२	१०३	२	८	२२	८	१८२	४७०
१८	६८	३१	२	३३	१	६	४		३६	१८१
१९	१०			२			६१		७९	१५२
जम्मा	१८५९	८७६	६४	८७९	४७	७९	३२५	१५८	१४४१	५७२८

वार्ड नं	विदेश जाँदा ऋण लिएको विवरण						
	आफन्त तथा साथीभाइ	ऋण लिएको छैन	बचत समूह	बैंक	सहकारी	साहुमहाजन	जम्मा
१	१०	६०४		५	४		६२३
२	११०	१४२	२	६	३१		२९१
३	१०६	७६	७	१९	९	१३	२३०
४	१०९	२१४	४	७	३	२	३३९
५	४१	३०		१	१	१६३	२३६
६	१९९	३१	३	३२	१०	२	२७७
७	११७	३	१००	१८	२४	१	२६३
८	१४०	८७	२	१४	३	२	२४८
९	१७१	६३	४	१३	१६		२६७
१०	१७२	१६९	१	५५	१	४	४०२
११	६०	११३	२	१०		२४२	४२७
१२	७४	१८२	६	६	२	३५	३०५
१३	२९४	१४२	९	१९	१५	७	४८६
१४	५८	२८	२	१६	२	५	१११
१५	७७	३५		६१			१७३
१६	२१०	३२	४		१		२४७
१७	१३८	२२८	१२	५०	१८	२४	४७०
१८	८६	५१	२०	१४	७	३	१८१
१९	२५	१२४				३	१५२
जम्मा	२१९७	२३५४	१७८	३४६	१४७	५०६	५७२८

वार्ड नं	विदेश जाँदा ऋण लिएको ब्याज दर						
	१२ प्रतिशत भन्दा कम	१३ देखि १८ प्रतिशत	१९देखि २४ प्रतिशत	२५ देखि ३६ प्रतिशत	ऋण नलिएकोले ब्याज तिर्नु परेन	सो भन्दा माथि	जम्मा
१	५	१०	४		६०४		६२३
२	४	५३	९२		१४२		२९१
३	९	१२	१०७	२३	७७	२	२३०
४	१०४	१७	१	१	२१६		३३९
५		२०६			३०		२३६
६	५	७२	२१	१४८	३१		२७७
७	१०	१३७		१११	३	२	२६३
८	२	१६	१४७		८३		२४८
९		२	२५	१७७	६३		२६७
१०	२	६	३	२१३	१७७	१	४०२
११	३	३१३			१११		४२७
१२	५	५	१०	९३	१८२	१०	३०५
१३	३४३				१४३		४८६
१४	१	५	३	६५	३०	७	१११
१५	६१	७६	१		३५		१७३
१६		२९	३९	१४४	३३	२	२४७
१७	६२	१७५	४	१	२२८		४७०
१८	१७	१०३	७		५४		१८१
१९	१७	६	१		१२७	१	१५२
जम्मा	६५०	१२४३	४६५	९७६	२३६९	२५	५७२८

वार्ड नं	कोरोनाको कारण समस्या भएको छ अथवा भएको थियो? छ वा थियो भने कस्तो समस्या ?											वैदेशिक रोजगारमा रहँदा परिवारमा भएका समस्याहरुको विवरण									वैदेशिक रोजगारमा गएका परिवारमा भएको दोस्रो विवाह गर्नेको विवरण		साठी वर्ष माथिका बुवा आमा मात्र घरमा बसेको संख्या	छोरा छोरी वोर्डिङ स्कुल पढाउनको लागि सदरमुकाम वा अन्य शहरमा पठाएका/ गएका विवरण		
	५०% मात्र काम र तलब दिएको	अन्य	उपचार राम्रो नपाएको	कोरोनाको कारण मृत्यु	क्वोरेन्टिनमा रहेको काम र तलब नपाइरहेको	क्वारान्टिनमा रहेका तर नियमित तलब पाइरहेको	निरन्तर काम गरिरहेका तर तलब नदिएको	समस्या छैन – काम र तलब उस्तै छ	सम्झौता भए भन्दा कम र तलब नदिएको	स्वास्थ्यमा समस्या	जम्मा	अन्य कुनै घटना	कुनै पनि त्यस्तो समस्या परेको छैन	गम्भिर मानसिक चिन्ता /बेहोस हुने	परिवारमा लामो समय देखी सम्पर्कमा नभएको	हिंसा)	वालबच्चा एक्लो भएको	वृद्ध बुवा-आमा मात्र घरमा भएको	श्रीमानले लामो समय देखी पैशा नपठाएको	जम्मा	पुरुष	महिला		छोरा छोरी दुवैलाई	छोरालाई मात्र	छोरीलाई मात्र
१		१						६२१	१		६२३		६२३							६२३						१
२	३	२					१	२८५			२९१		२९०		१					२९१	३		४		१	१
३		२			३		२	२१७	६		२३०		२२५		१		२		२	२३०	९		७	५०	३३	२३
४	१				१		३	३३३	१		३३९		३३८					१		३३९			३	९०	५३	६१
५		१						२३१	४		२३६	१	२३२		२				१	२३६	१			१२१	३६	१२
६	३३	१३	१	३	५६	६	२	१५३	४	६	२७७		२६९	५	१		१		१	२७७	६		१३	१५१	२०	२१
७	१	२					३	२५२	३	२	२६३		२६२		१					२६३	१	१	२६	२०१	९	७
८		१०			२			२३३		३	२४८	१	२४६						१	२४८		१	१	१७	१	२
९		१०						२५७			२६७		२६६						१	२६७	४			४	१	१
१०							२	३९२	८		४०२		४०२							४०२	९	५	९२	१६३	९५	५०
११	७	१			२२	६	७	३८२	२		४२७		४२७							४२७				१७५	२	
१२		१			२	१	४	२९७			३०५		२९६			१	७		१	३०५	१	२	४	१२	२२	१२
१३		२			१		१	४८२			४८६		४८४	१					१	४८६	१४	१	२५	१	३	
१४	२	५			१६		१	८४		३	१११		१११							१११	१			२०	१०	१४
१५		१						१७२			१७३		१७३							१७३			४४	१२३	१	३
१६	४	३			२७	८	२	१९१	२	१०	२४७	३	२३८	१	१				४	२४७		१	१		३	३
१७	७	६			१		२	४३०	१	२३	४७०	९	४४२	४	४			८	३	४७०	१	७	६	२८	३५	२२
१८					३		१	१७७			१८१		१८०		१					१८१	१		२			१
१९		१						१५१			१५२		१५२							१५२	१	२	१	२	१	
जम्मा	**५८**	**६१**	**१**	**३**	**१३४**	**२१**	**३१**	**५३४०**	**३२**	**४७**	**५७२८**	**१४**	**५६५६**	**११**	**१२**	**१**	**१०**	**९**	**१५**	**५७२८**	**५२**	**२०**	**२२९**	**११५८**	**३२६**	**२३४**

वार्ड नं	विदेशबाट पठाएको रकम कहाँबाट लिने गरेको									कोरोनाको कारणले खाइपाई आएको तलब सुविधामा केहि परिबर्तन आएको छ ?					पोहोर सालको चैत्र देखि अस्ति फागुन सम्ममा रेमिट्यान्स् प्राप्त भएको पटक					
	अहिले सम्म पठाएको छैन	आईएमी सेन्टरबाट	पैशा नै पठाएको छैन	फाइनान्स कम्पनीबाट	बैंकबाट	सहकारीबाट	साथी/आफन्तबाट प्राप्त गर्ने गरेको	हुण्डीबाट	जम्मा	तलब नै पएको छैन	त्यस्तो केहि परिवर्तन छैन, तलब नियमित पाइरहेको छ	पाएको छ तर २५% मात्र	पाएको छ तर ५०% मात्र	पाएको छ तर ७५% मात्र	एक पटक पनि पठाएको छैन	चार पटक पठाएको छ	तिन पटक पठाएको छ	दुई पटक पठाएको छ	पाँच पटक पठाएको छ	पाँच पटक भन्दा बढी पठाएको छ
१		५३६	३		९		३		५५१	७२	५५१				७३	१६४	२३	३	३१८	४२
२		१८७			४०		५		२३२	३	२८३		५		६२	३२	२४	२१	३७	१००
३			४		२१२				२१६	१६	२०८	१		५	२९	४६	२१	६	८८	३१
४		२२९	१	१	७७		१२		३२०	५	३१०	८	६	१०	२५	२९	५१	१२४	६	११
५		१७५	८		१९		३		२०५	३७	४	७	७८	११०	४४	३८	७२	६०	४	१
६		९७		१	८७		१		१८६	९८	८७	२३	६७	२	६०	६८	५१	३७	२१	१९
७		८९	१		१६०				२५०	१४	२३८	९	१	१	२२	३०	४६	९५	१०	१५
८	१	१७१	६		२१	१	५		२०५	२१	२२४		१	२	४२	५६	५४	२९	१३	२२
९		५२	४		१७६		२२		२५४	१०	२५४			३	१३	२४	८१	११४	४	१
१०			२		१७३				१७५	१२	३९०				४१	१०२	२९	७	३	२१०
११		३२३	९	१	४०		१०	१	३८४	३०	३९१		६		५६	६२	४२	५४	२९	१४३
१२		७४	१		२१५	१	५		२९६	७	२९४	३		१	१०	५२	५०	३६	३४	११६
१३		१०५	१	१	२५८		४		३६९	१०५	३८१				११४	३५	५९	५४	११	१७५
१४		३९	१		८		१	१	५०	२६	८१	२	२		२६	१९	२१	३३	२	२
१५		८६	२	१	८१				१७०	५	१६७			१	५	५५	९८	९	६	
१६		२१०	१		३		१		२१५	१८	१९६	५	१९	९	३५	६९	४२	१०	२८	४२
१७		१३९	३	२	२१९		१६		३७९	४३	२७४	१	२१	१३१	८८	६०	५६	४२	३८	१५१
१८	२	८९	३		७०		७		१७१	१७	१६३			१	१५	२४	२४	३५	१५	३०
१९		४४		१	५२		५४		१५१	४	१४८					३२	३०	६५	१७	४
जम्मा	**३**	**२६४५**	**५०**	**८**	**१९२०**	**२**	**१४९**	**२**	**४७७९**	**५४३**	**४६४४**	**५९**	**२०६**	**२७६**	**७६०**	**९९७**	**८७४**	**८३४**	**६८४**	**१११५**

वार्ड नं	पोहोर सालको जेष्ठ देखि अस्ति वैशाष सम्ममा पठाएको पैशा (रेमिट्यान्स्) विवरण	एक वर्षभित्र प्राप्त रेमिट्यान्सको विवरण									
		जिन्सी सम्पति जोड्न	स्वास्थ्य उपचार खर्च	ऋण तिर्न	घर बनाउन खर्च	जग्गा खरिद खर्च	शिक्षा खर्च	ऋण लगानी	व्यवसाय शुरु	घर खर्च तथा खानपान	वचत
१	९४२३३०००	८३५४५००	१५६५६०००	११६६५०००	२४७००००	४३५००००	११६८५०००	२७९००००	१३००००	२६७७२०००	१०३६०५००
२	७२२३६०००	३०२०००	५१९००००	१६५३००००	१०३५००००	१११०००००	२३५५०००	३६५०००	३०००००	१०४२१०००	१५३२३०००
३	८९८६७५००	३१२४०००	३९६२०००	२२९६००००	१९५९१०००	१२७६३०००	४११५०००	५५००००	५०००००	१३६३०५००	८६७२०००
४	३६४११८५०	२५०८६५०	४७११०००	१५६३४८००	२५९५०००	३००००००	१३८१२००	२००००	१८३००००	२४४२३५०	२२८८८५०
५	५८०६००००	४७५००००	१३९१५०००	११२०००००	१४५००००	६४५०००	११०९००००	१०००००	०	१४५३००००	३८००००
६	६०८५३०००	२२५५०००	५३९००००	२३५७७०००	८७५००००	३५०००००	६३९६०००	३०००००	०	५७५५०००	४९३००००
७	१९४४०१०००	१३४३०००	९०७०००	५७९१००००	७११६००००	३०९३००००	१८४७०००	७३००००	१०००००	५५९०००	२८९१५०००
८	६६६०१०००	२५९००००	५१४६०००	१९६१००००	१५५२००००	८९१००००	४१६९०००	२३५०००	८००००	५८०६०००	४५३५०००
९	४५१६६५००	७७०२५००	४२७६२५०	१५६२५१०५	५६३०००	२५००००	३८०१७३५	०	१००००	२४६३७५५	१०४७४१५५
१०	२०२२२३०००	१०८६१०००	१६४२२०००	७६७६०००	८२२४०००	४६७००००	१८६९००००	५२७००००	१०७००००	३४६७४०००	९४६६६०००
११	९६७३३५००	२७७०७००	११५४०२००	३४८०३५००	५२२००००	४६०९५००	७५१८५००	२७८९०००	८००००	२२६१८६००	४७८३५००
१२	१२२७०४०००	४२१३०००	७८६१०००	१७९९००००	५९६८०००	३७६९००००	३८५५०००	८२७५०००	९००००	२७२०००००	९५६२०००
१३	१३२७१७०००	८७३३०००	९७३१५००	४७१३६५००	७७०६०००	७०२००००	१४१७७०००	२३७५०००	१२३२०००	२३०६५५००	११५४०५००
१४	४१८९५०००	२९७५०००	५२४००००	२०३४००००	५४८००००	२९०००००	१६८००००	०	१३००००	३०७५०००	७५०००
१५	९०८०५०००	८५२००००	१७०४५०००	२६९१००००	१०१६००००	४५००००	१३५२५०००	३५००००	१०००००	१३७४५०००	०
१६	८७३९२०००	४५०००००	१०२८००००	१७८३७०००	१५०१००००	११६५००००	९२०००००	०	३०००००	१६६१५०००	२००००००
१७	९२६२१०००	६३०६०००	१२४३९०००	२१५२६०००	१००८००००	२७२००००	११५१९०००	७८००००	३२५०००	२१११२०००	५८१४०००
१८	५४०१००००	२५६५०००	६६५४०००	१५९०७०००	३८४५०००	५६५०००	४९७७०००	३८००००	२६००००	७८८८०००	१०९६९०००
१९	४३५११०००	१०३००००	२४०४०००	५५३४०००	२६८५०००	३६०००००	३७४५०००	६६००००	१००००	४३०१०००	११५४२०००
जम्मा	**१६८२४४१३५०**	**८५४०३३५०**	**१५८७६९९५०**	**४१०३७१९०५**	**२०६८२७०००**	**१५१३२२५००**	**१३५७२६४३५**	**२५९६९०००**	**६५४७०००**	**२५६६७३७०५**	**२४४८३०५०५**

वार्ड नं	प्राप्त रेमिट्यान्स् को देशगत विवरण											
	अन्य देश	अमेरिका	ओमान	कतार	कुवेत	जापान	बहराइन	मलेशिया	यु.ए.इ./दुवई	युरोपका अन्य देश	साइप्रस	साउदी अरब	भारत
१		७३००००	३०००००	२१८००००	८१००००	११०००००		२०६००००	६५८००००	०	३७०००००	३०५००००	७३७२३०००
२	४३६००००		९०००००	५८४००००	८००००००	२८५००००	८०००००	११८९००००	११७९००००	३८०००००		१०२०७०००	११७९९०००
३	१२७८००००	८२०००००	५०००००	१५६३७५००	३६५००००	१५६००००	१४०००००	१३८७१०००	१२२०४०००	३४७१०००		१६२३४०००	३६००००
४		३१६००००	३०५००	२३१७८५०	२१०४५००	९५९५००	१२३०००	२२५७४००	५९६५८००	६३९५५००		२५१७०००	१०५८०८००
५	१७५००००	७०००००	८०००००	९६५००००	३३५००००		२०००००	१४५५००००	७४५००००	१३०००००		१५०२००००	३२९००००
६	२८००००	४४०००००	८८००००	७४०४०००	१७५००००	११५५०००	०	१०९६००००	८०७१०००	६३४००००	५०००००	१६७०३०००	२४१००००
७	७२५५०००	२००००००	६७०००००	३२०३००००	५७२००००	४२७००००	१११६००००	४२००००००	३३२८५०००	८७०००००		४१२८१०००	
८	४३०००००	२००००००	४९००००	९२५५०००	८०००००	१६८००००	२००००००	१४२०३०००	१४३६५०००	२२३००००		१३१२८०००	२१५००००
९	३२५००००	१८४५०००	५०००००	४५८००००	१३७५०००	६०००००	३३५०००	६४७७०००	९१००५००	१६०००००		१२९९९०००	२५०५०००
१०	१७०२६०००	१६८०००००		३१२४४०००	८१०००००	११२२००००	१९८००००	२७३६००००	२४८७२०००	१३४०००००	१००००००	४८३६१०००	८६००००
११	२६७३०००	७५००००	६००००	१४३९७०००	२८५००००		३२४०००	२४२२७०००	१००४६५००	१४६७०००		२५९१३०००	१४०२६०००
१२	२६०००००	१५४०००००	१५००००	१६०४५०००	४१५००००	४६०००००	१२१००००	२०२३००००	१४१९५०००	९०८००००		२६२९२०००	८७५२०००
१३	१५५५२०००	८०००००	१००००००	१६४२९१००	२४४३०००	८७९५०००	३९००००	१४७९१०००	१३९६८०००	४१५००००		४६१९८९००	८२०००००
१४	६३०००००	१२७५००००	१०००००	३५३००००	४८००००	४३०००००		४४८००००	३००००००	१४०००००		५२९००००	२६५०००
१५	१४९४००००	५५६००००	४८००००	११५६५०००	१७४००००	८४१००००		४१४००००	१६०३००००	१००५००००		७९३००००	९९६००००
१६	५५०००००	२४४०००००	३५००००	१३५२५०००	१४१५०००	४५००००	१००००००	९२५००००	११८०००००	३१५००००	२०००००	१५३१२०००	१०४००००
१७	८५४००००	३६०००००	३२००००	१०९८००००	३०६००००	९१५००००	५७६०००	८३१४०००	९२७००००	१८८००००		११७६००००	२५१७१०००
१८	३०३३०००	४५२५०००		६३३००००	१९५००००	१६०००००		८७०५०००	७५४५०००	२१९००००		१२३७२०००	५७६००००
१९	२४०००००			८५०००००	३४५००००			७१५६०००	६२५००००	९०००००		६५५००००	८३०५०००
जम्मा	**११२५३९०००**	**१०७६२००००**	**१३५६०५००**	**२२१४३९४५०**	**५७१९७५००**	**६२६९९५००**	**२१४९८०००**	**२४६९२१४००**	**२२५७८७८००**	**८१५०३५००**	**५४०००००**	**३३७११७९००**	**१८९१५६८००**

वार्ड नं	विदेशवाट फर्कपछिको योजना			विदेशको कमाइले तपाइ अथवा तपाईको श्रीमान,छोरा,छोरीले घडेरी किन्नुभएको छ							बसाइ सरेर जाने योजना भएको संख्या				
	अहिले सम्म कुनै योजना छैन	विदेशको अनुभवमा जागिर गर्छु	विदेशमा प्राप्त गरेको काम भन्दा फरक क्षेत्रमा भए पनि व्यावसाय गर्छु	अन्य	कहि पनि किनेको छैन ।	काठमाडौंमा	घर नजिकै शहरमा	पालिका क्षेत्रमा	प्रदेश कार्यालय भएको शहरमा	सदरमुकाम भएको शहरमा	कहि जाने याोजना छैन	घर नजिकै शहरमा	पालिका क्षेत्रमा	प्रदेश कार्यालय भएको शहरमा	सदरमुकाम भएको शहरमा
१	६२२		१		६२१			२			६२३				
२	२८५		६	७	२५३		२३	८			२९१				
३	२३०				२१८		१	११			२३०				
४	३३८	१			३३८		१				३३९				
५	२३२		४	२	२३३					१	२३४				२
६	२७७			३	२५८		१२		१		२६२	१४		१	
७	२५२	२	९		२०२		५४	७			२५९	४			
८	२४५		३	१८	२१७		५	२			२४७		१		
९	२६७			१६	२४०		५	१		१	२६६		१		
१०	३९८		४	१	३९२		७		१		३९५	५	१	१	
११	४२५		२		३४१		३६	४३	२	५	४२३	२	२		
१२	३००		५		१९४		३४	७७			२८६	५	१३		१
१३	४८६				४६३		९	१३		१	४७९	३	४		
१४	११०		१	१	९४		३	४			११०		१		
१५	१७३			६	१६६		१				१७३				
१६	२४७			१	२२८	१	१	१६			२४६		१		
१७	४६८		२	९	४२५		१	३३	१	१	४५७		११	१	१
१८	१८०		१		१८०						१७५	५	१		
१९	१५२				१४७			५			१४८		४		
जम्मा	**५६८७**	**३**	**३८**	**६४**	**५२१०**	**१**	**१९३**	**२२२**	**५**	**९**	**५६४३**	**३८**	**४०**	**३**	**४**

अनुसूची- २ वैदेशिक रोजगारबाट फर्केका व्यक्तिसँग सम्बन्धित विवरण :

वार्ड नं	घरमुली		जम्मा परिवार संख्या			जम्मा वैदेसिक रोजगारबाट फर्किए आएका संख्या			उमेरगत विवरण					जातिगत विवरण												
	पुरुष	महिला	पुरुष	महिला	जम्मा	पुरुष	महिला	जम्मा	१८ देखि २० वर्ष	२१ देखि ३० वर्ष	३१ देखि ४० वर्ष	४१ देखि ५० वर्ष	५० वर्ष देखि माथि	अन्य	क्षेत्री	गिरी/पुरी/ सन्यासी/दशमी	ठकुरी	तराई जनजाति (यादव,अहिर, थारु, ठाकुर, चौहान, लोनिया, काहार, कोहार, बढई, बि.क., कुर्मी, लगायत)	तराई दलित (पासी, कोरी, धोबी लगायत)	पहाडी जनजाति (तामाङ, सुनुवार, मगर,नेवार, लिम्बु , राई, गुरुङ, घर्ति/भुजेल लगायत)	पहाडी दलित (बिक/कामी, नेपाली/दर्जी/ढोली/ परियारसार्की/चर्मकार लगायत)	पहाडी ब्राम्हण (भट्टराई, उपाध्याय, अधिकारी, पौडेल लगायत)	पहाडी ब्राम्हण (भट्टराई, उपाध्याय, ओझा, कर्ण, घिकारी, पौडेल लगायत)	माझी	मुस्लिम	जम्मा
१	४	७	२७	३०	**५७**	११		**११**		५	४	२			३			१		५	१	१				११
२	१३३	४७	५०१	४६८	**९६९**	१७५	५	**१८०**	३	५६	८४	३०	७		३२	५	१			६६	२७	२९	१८	२		१८०
३	६७	११	२३५	२३०	**४६५**	७६	२	**७८**	१	३३	३४	१०		१	१७			२६		१८	५	५	६			७८
४	१८	१७	९४	८७	**१८१**	३५		**३५**		१०	१७	६	२		७			२		१३	५	४	४			३५
५	२०	३	६२	७२	**१३४**	२३		**२३**		१३	७	३			९	१		८			३		२			२३
६	१८९	३९	६३९	५९९	**१२३८**	२२१	७	**२२८**		८३	९४	४७	४		७३	३		९३	४	३५	५	६	९			२२८
७	३०६	५७	९४९	९०६	**१८५५**	३५९	४	**३६३**		१०४	१७५	७८	६	१३	१४	१	३	३१०	१	८	८	२	३			३६३
८	१३५	१८	५७८	४३८	**१०१६**	१५२	१	**१५३**	२	४३	५९	३९	१०		४१	२	१	९४		४	५	४	२			१५३
९	६०	१२	२२५	२०२	**४२७**	७२		**७२**		२४	३५	१२	१	२	४	१		६४					१			७२
१०	१०३	१८	३०३	२९२	**५९५**	११९	२	**१२१**		४४	५६	१८	३	६	३४		१	६०		१२	७		१			१२१
११	२३५	४२	७७३	७००	**१४७३**	२७४	३	**२७७**	७	१०१	१०३	५८	८		१०७	५	३	७०		४७	४०	१	३	१		२७७
१२	९	४	३८	४१	**७९**	१३		**१३**		५	७	१			१		१	३		४	३		१			१३
१३	४६	१५	१७२	१६५	**३३७**	६०	१	**६१**		१७	२७	१६	१	१	१३	२	३	४		३०	६	१	१			६१
१४	४७	१८	१७२	१६४	**३३६**	६२	३	**६५**		१७	२९	१४	५			१	१	२६		१५	६	४	१२			६५
१५	६५	३२	२५१	२१०	**४६१**	९६	१	**९७**	१	३३	३४	२३	६	५०	१६	२	१	३		१०	७	१	७			९७
१६	५१	१६	१९५	१७४	**३६९**	६५	२	**६७**		२७	२७	११	२		२१	१		३२		९	१		३			६७
१७	१६७	७८	६५८	६३५	**१२९३**	२४०	५	**२४५**	९	९३	१०२	३२	९	३	४७			१२२		२५	१८	१८	११		१	२४५
१८	६८	६४	३७६	३६२	**७३८**	१२९	३	**१३२**		४५	४७	३४	६		१७	८	४	१०		५१	२९	११	२			१३२
१९	५३	११	१८३	१६४	**३४७**	६३	१	**६४**		३३	३०	१			९	२	१			४६	५		१			६४
जम्मा	**१७७६**	**५०९**	**६४३१**	**५९३९**	**१२३७०**	**२२४५**	**४०**	**२२८५**	**२३**	**७८६**	**९७१**	**४३५**	**७०**	**७६**	**४६५**	**३४**	**२०**	**९२८**	**५**	**३९८**	**१८१**	**८७**	**८७**	**३**	**१**	**२२८५**

वार्ड नं	के कारण ले फर्किनु भयो								कति समयमा फर्किनु भयो						वैवाहिक अवस्था				फेरी विदेश जाने सोंचमा हुनुहुन्छ ?	
	अन्य	कम्पनी टुटेर	कोरोना बाहेक अन्य स्वास्थ्य समस्या भएर	कोरोनाले गर्दा कम्पनी ले करार अवधी नसकी नै पठाएर	कोरोनाले गर्दा राजिनामा दिएर सुरक्षित हुन र परिवारसँग रहन	मेडिकल फेल भएर	सम्झौता सकिएर	**जम्मा**	१ वर्षमा	२ वर्षमा	३ वर्षमा	३ वर्ष भन्दा बढी समयमा	६ महिनामा	जम्मा	अविवाहित	एकल महिला/पुरुष	विवाहित	सम्बन्ध विच्छेद	नजाने	जाने सोंचमा छु
१	११							११		१	१		९	११			११			११
२	२९	७	१	७	१३	१३	११०	१८०	१६	३८	३८	८५	३	१८०	११		१६७	२	१०१	७९
३	३	५		२	२	२	६४	७८	५	२७	१७	२७	२	७८	५		७३		३७	४१
४		७		१			२७	३५	१	१४	९	९	२	३५			३५		१३	२२
५		२		२	१		१८	२३	१	७	१०	५		२३	४		१९		१८	५
६	४४	२०	१	१	२	२	१५८	२२८	१७	७३	५०	७६	१२	२२८	२४		२०४		१२०	१०८
७	२६	६	६	१		७	३१७	३६३	१६	३८	२०८	९६	५	३६३	७	१	३५४	१	२२४	१३९
८	६१	६			१	१	८४	१५३	८	५२	६३	२६	४	१५३	६	२	१४५		१०२	५१
९							७२	७२	१	९	३४	२८		७२			७२		५५	१७
१०	३	९		१		४	१०४	१२१	३	३१	५९	२३	५	१२१	७		११४		६५	५६
११	७८	५	९	६	१	३	१७५	२७७	१८	८१	३५	१२३	२०	२७७	१२	१	२६३	१	९१	१८६
१२	२	२	३	२	१		३	१३		६	३	४		१३	१		१२		५	८
१३	३३	४	१	१	१		२१	६१	६	१३	६	३०	६	६१	५		५५	१	१८	४३
१४	१३	६	२	१	१		४२	६५	११	१३	२०	१४	७	६५	४	१	५९	१	५४	११
१५	५२	४		३	१		३७	९७	४	१६	३५	४०	२	९७	१४		८३		७७	२०
१६	८	१६	४	५	६	२	२६	६७	१	२५	९	२४	८	६७	६		६१		४५	२२
१७	१०९	१७		४	२९	१५	७१	२४५	३०	७६	४२	८४	१३	२४५	१९	२	२२०	४	१३७	१०८
१८	३६	२३	९	१	५	१	५७	१३२	१९	१९	२२	४३	२९	१३२	९		१२३		७१	६१
१९	१६	२		१		२	४३	६४	२२	१९	९	९	५	६४	२		६२		८	५६
जम्मा	**५२४**	**१४१**	**३६**	**३९**	**६४**	**५२**	**१४२९**	**२२८५**	**१७९**	**५५८**	**६७०**	**७४६**	**१३२**	**२२८५**	**१३६**	**७**	**२१३२**	**१०**	**१२४१**	**१०४४**

वार्ड नं	गएको देश																	आजभोली के गर्दै हुनुहुन्छ								
	अन्य देश	अमेरिका	ओमान	कतार	कुवेत	कोरिया	जापान	जोर्डन	पोर्चुगल	बहराइन	भारत	मलेशिया	यु.ए.ई./दुबई	युरोपका अन्य देश	साइप्रस	साउदी अरब	जम्मा	अन्य व्यवसाय गरिरहेको	कृषि पेशा गरिरहेको	जागिर गरिरहेको	पशुपालन	बेरोजगार तथा जागिरको खोजिमा	विदेश जानलाइ कुरिरहेको	स्वरोजगार गरिरहेको	होटल व्यवसाय गरिरहेको	जम्मा
१	१										८		१		१		११		८		१		१		१	११
२	२	१	१	३१	१२	१				२	२२	३३	३५	२		३८	१८०	२०	९१	१	६	१८	४३	१		१८०
३	४		१	९	२							२१	१५	१		२५	७८	१	३	१२	३	५१	२	५	१	७८
४				५	३	२				१		४	५	१		१४	३५	२	१	१	३	५	२२	१		३५
५		१		५	२							८	३			४	२३	५	९	२	३		१	२	१	२३
६	१	२	१	४१	११	२			२	२	५	८४	२७			५०	२२८	१६	१६९	५	२	१	३०	२	३	२२८
७	१५	१		७९	१३			१		४	१	१०२	५०			९७	३६३	६०	१७०	१०	१	११	१०५	२	४	३६३
८	३	१		३३	८	१		२			५	३८	२५	१		३६	१५३	१३	५६	३	६	३२	२६	१६	१	१५३
९				१७	२							२१	१३			१९	७२	६	६२	४						७२
१०	३			२२	१२	३				४	१	२३	२०			३३	१२१	२	७०	१	१	६	४१			१२१
११	१		२	५८	९	१		१		४	४२	६३	२९			६७	२७७	१०	१५०	४	४	३३	५६	१७	३	२७७
१२				२	१					१		३	२			४	१३	१	२		१	७		१	१	१३
१३	२		१	८	२	१					९	१२	१०			१६	६१	३	७	५	१	३८	४	३		६१
१४	२			१०	६	२	२			१	२	७	१२			२१	६५	२	७	१	१	२२	४	२६	२	६५
१५	१४		१	२२	३	२	१			१	१	१०	१५			२७	९७	३३				५७	४	१	२	९७
१६	१			१५	२						१	१९	८			२१	६७		२०			२१		२६		६७
१७	७		२	२४	१०	४	२			२	५४	५४	३०	४	१	५१	२४५	६	३६	६	१३	४१	४८	८९	६	२४५
१८	३	१		२०	७		१			१	८	३०	२२	२		३७	१३२	१२	१६	७	३	६२	२९	१	२	१३२
१९				११	४						२१	१६	५			७	६४		४१	१	१५	५	१		१	६४
जम्मा	५९	७	९	४१२	१०९	१९	६	४	२	२३	१८०	५४८	३२७	११	२	५६७	२२८५	१९२	९१८	६३	६४	४१०	४१७	१९३	२८	२२८५

वार्ड नं	सिप सिकेर जानु भएको थियो वा विदेशमा रहँदा सिकेको सीप																						विदेशको कमाई/पैसा के के मा लगानी गर्नु भयो?								
	अन्य	अल्मुनियम फेब्रिकेटर	इलेक्ट्रिसियन	कार्पेन्टर	कुक	कृषि सम्बन्धी काम	क्लिनर	गार्मेन्ट	घरेलु कामदार	छैन	ड्राइभर	पेन्टर	प्लम्बर	मेसन	वेटर	वेल्डर	सेक्युरिटी गार्ड	सेल्समेन	स्काफफोल्डर	स्टिल फिक्चर	हाउस किपिंग	जम्मा	घर खर्च तथा खानपान	बचत	व्यवसाय शुरुवात	जग्गा खरीदमा घर बनाउनमा	ऋण लगानी	शिक्षामा(केटाकेटी पढाउन)	ऋण तिर्न	स्वास्थ्य तथा औषधी उपचार खर्च	जम्मा
१										११												११	१०	०	०	५	०	६	९	३	३३
२			२		१	१				१७३	१			१					१			१८०	१७८	३	२०	६६	०	२२	१००	१४७	५३६
३	१		२		१					६३	३	२							५	१		७८	५८	७	४	२४	३	४२	१९	६८	२२५
४	१				१					३०			१						१		१	३५	३४	०	१	१४	०	२०	१९	१३	१०१
५					१					१७	१			१			१		१	१		२३	१९	०	२	७	३	१९	१९	१८	८७
६	३	१		१	४	१	३	२		१८८	५		१	२	३	१	४		८		१	२२८	१३८	३	२	७८	३	२५	२१०	१६२	६२१
७	३		५	४	१			१		३३४	५		२	१					५	२		३६३	४८	९	१२	२९६	१६	३१८	३४५	३२	१०७६
८	६		१		२				१	१३२	६	१					१	१		१	१	१५३	६७	३६	१०	५१	२	२५	४१	२६	२५८
९										७१	१											७२	६९	०	०	०	२	५७	५२	३२	२१२
१०	२				२				१	१०९	२				२		१		२			१२१	१०५	१६	४	२७	६	५१	६१	९६	३६६
११	७		६	८	९	३			१	२०४	८	२	१	१३		१	५	१	६	१	१	२७७	२७५	९	८	१२२	२	१७३	२४९	२६४	११०२
१२			१		१		१	१		४	२					१			२			१३	१३	०	२	१	०	३	९	११	३९
१३	१०				१					४१	६					१	१		१			६१	६०	४	५	२८	३	४१	९	३३	१८३
१४				१			१			५६	५		१						१			६५	५६	१	१०	८	३	२५	३७	३७	१७७
१५	५४		१		१					३७	१				१		२					९७	७५	०	०	०	०	३४	९२	९६	२९७
१६	७			१	१			१		४९	१			१	१	२			२	१		६७	६५	१	०	९	०	१२	४५	५९	१९१
१७	१९		१	४	७	१				१९६	५					१	५	१	३	२		२४५	२२८	६	१२	७७	०	८५	१२९	१३५	६७२
१८	१		४	१	६					१०६	६	१		१	१		२		१		२	१३२	१२६	१	२	२९	२	३६	८४	९९	३७९
१९	२		२				१			५७					१				१			६४	६१	२	०	३	०	३७	२८	५८	१८९
जम्मा	११६	१	२५	२०	३९	६	६	५	३	१८७८	५८	६	६	२०	९	७	२२	३	४०	९	६	२२८५	१०	०	०	५	०	६	९	३	३३

वार्ड नं	व्यवसाय शुरु गर्ने योजना भएका व्यक्तिको संख्या												व्यवसाय गरिरहेका व्यक्तिको संख्या									
	अन्य	कुखुरा पालन	गाईपालन	छैन	तरकारी खेती	फलफुल खेती	यहि रोजगार गर्ने	बंगुरपालन	बाख्रा पालन	व्यापार	सरकारी जागिर	जम्मा	अन्य	कुखुरा पालन	केहि पनि छैन	गाईपालन	तरकारी खेती	बंगुरपालन	बाख्रा पालन	व्यापार	सरकारी जागिर	होटल व्यवसाय
१				११								११	२		८					१		
२	४	३	४	१५५		४	१	२	५	२		१८०	११	४	१४७	२	३		१	१२		
३	१			७४	१			१	१			७८	३		७१			१	१	१		१
४		१	१	२८				४		१		३५	२		२९	१		२	१			
५	२		१	१८			१	१				२३	४	१	१७							१
६	१		१	२२१						५		२२८	३		२१५	१	१			७		१
७	१	२		८०		३८	२	१७९	४९	१२		३६३	२१	१	३०६		१६	५	२	१०		२
८	१	१		१४८					१	२		१५३	६	६	१३३		२		१	४		१
९				७२								७२			७२							
१०	२	४		१०७			१	२	२	३		१२१	१	४	१११		२	१		२		
११	३	८	१	२५९				१	३	२		२७७	१०	८	२५१		१	२	१	२		२
१२				१३								१३	३	१	८							१
१३	१	२		५५						३		६१	३		५५		२	१				
१४				६१			१	१	१	१		६५	११		४२		१		२	६		३
१५	६३			२७			६			१		९७	२९		६५			१		१		१
१६	१	५	१	३२		७		७	११	२	१	६७	२		६४					१		
१७	१२	६	२	१४१		२	५६	१३	६	६	१	२४५	१८	८	१७३		१०	९	८	१३	१	५
१८	२	२		११८		२		३	१	४		१३२	६	१	११७		२			५		१
१९	२			५२		२			७	१		६४	१		६१				१			१
जम्मा	**९६**	**३४**	**११**	**१६७२**	**१**	**५५**	**६८**	**२१४**	**८७**	**४५**	**२**	**२२८५**	**१३६**	**३४**	**१९४५**	**४**	**४०**	**२२**	**१८**	**६५**	**१**	**२०**

वार्ड नं	व्यवसाय प्रबर्धनको लागि स्थानीय सरकार तथा विभिन्न निकायबाट प्राप्त सहयोगको विवरण							व्यवसाय शुरु गर्न वा प्रबर्धनको लागि कुनै निकाय, स्थानीय सरकार सँगको अपेक्षा							व्यवसाय शुरु गर्न वा प्रबर्धनको लागि कस्ता खालका अप्ठ्याराहरु												
	नगद सहयोग /सहुलियत कर्जा	छैन	अन्य	व्यवसाय दर्तामा छुट	तालिम	प्रविधि सहयोग	सामग्री सहयोग	तालिम	त्यस्तो खास छैन	नगद सहयोग /सहुलियत कर्जा	प्रविधि सहयोग	व्यवसाय दर्तामा छुट	सामग्री सहयोग	जम्मा	अनुदान	कच्चा सामग्रीको कमी	केहि व्यावशाय गरेको छैन	तालिम	त्यस्तो अप्ठ्यारो छैन	नीतिनियम	प्रविधिक सहयोगको कमी	बजार व्यवस्थापन	बजेटको अभाव	यातायात तथा ढुवानी	मिचाई	जम्मा
१	०	११	०	०	०	०	०		११					११			१०							१		११
२	५	१७४	०	०	०	०	०	२	१४५	३२	१			१८०	३		१२६	३	२०		२	१	२५			१८०
३	२	७७	०	०	०	०	०	१	६६	९	१		१	७८	१		७१	१					५			७८
४	६	२९	०	०	०	०	१		२८	६			१	३५	५	१	२७						२			३५
५	२	२१	०	०	१	०	१	१	२०	२				२३			१८	१				२	१		१	२३
६	०	२१८	०	०	०	०	०	१	२२५				२	२२८			२१६	१	६		१		२	१	१	२२८
७	३	३६०	०	०	०	०	०	६	५४	३००		२	१	३६३	२५३	१	६०	११			१	४	४		२९	३६३
८	०	५२	९	१	०	१	२	२	१३२	६	३	१	९	१५३			१३९		५			५	३		१	१५३
९	०	७१	०	०	०	०	०		७२					७२			७२									७२
१०	०	१२१	०	०	०	०	०		१२१					१२१			११९					१		१		१२१
११	१०	२६७	२	४	६	६	६		२५०	२३	१	२	१	२७७	१०		२६३	१					२		१	२७७
१२	१	११	०	१	०	०	०	१	९	१	१		१	१३			९		२		२					१३
१३	१	५९	१	०	१	०	०		५८	१		२		६१	१		५४		४	१					१	६१
१४	१	५७	०	०	०	०	०	१	६१	१	१	१		६५			४२		१०	४			८		१	६५
१५	०	८४	०	०	१३	०	०	७२	२४	१				९७		१	२९	६३		२		१	१			९७
१६	२	६३	०	०	१	१	०	१	३१	२९	१	१	४	६७	१		६४	१					१			६७
१७	२	२४३	०	०	०	०	१	१२	५१	१७१	१	५	५	२४५	२८	८	१७१	१	१४		३		१२		८	२४५
१८	३	१३०	०	०	०	०	०	३	१२५	३		१		१३२	५		१२१	१	२				१		२	१३२
१९	६	५५	०	०	५	०	०	२१	१४	२२	४		३	६४			५२	१०				१	१			६४
जम्मा	४४	२१०३	१२	६	२७	८	११	१२४	१४९७	६०७	१४	१५	२८	२२८५	३०७	११	१६६३	९४	६३	७	९	१५	६८	३	४५	२२८५

घोराही उपमहानगरपालिका, दाङ

वैदेशिक रोजगारसम्बन्धी
पार्श्व चित्र- २०७९

घोराही उपमहानगरपालिका

नगर कार्यपालिकाको कार्यालय

घोराही, दाङ लुम्बिनी प्रदेश, नेपाल

संरक्षक
श्री नरुलाल चौधरी
प्रमुख
श्री हुमाकुमारी डी. सी.
उप-प्रमुख

प्रमुख सम्पादक
श्री ऋषिराम के.सी.
प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत

सम्पादन मण्डल
श्री विमल अग्रहरी
सूचना प्रविधि अधिकृत

विशेष सहयोगी
सामी परियोजना/हेल्भेटास नेपाल

प्रकाशक
घोराही उपमहानगरपालिका
नगर कार्यपालिकाको कार्यालय
घोराही, दाङ

प्राक्कथन

नेपाल संघीयतामा प्रवेश गरेसँगै नेपालको संविधान २०७२ ले संघीय सरकार, प्रदेश सरकार र स्थानीय सरकार गरी तीन तहको सरकारको व्यवस्था गरेको छ । संविधानले यी तिनै तहका सरकारको आ-आफ्नो अधिकार क्षेत्रको सुनिश्चित गरेको छ । स्थानीय सरकार आफ्नो एकल अधिकार सूचीका विषयमा कानुन बनाउने, कार्यान्वयन गर्ने र अनुगमन गर्ने अधिकार राख्दछ । संवैधानिक व्यवस्था अन्तर्गत गठन भएको घोराही उपमहानगरपालिकाको आफ्नो अधिकार क्षेत्र अन्तर्गत रहेर जनताको सुविधालाई मध्यनजर गर्दै आफ्ना नीति तथा विकासका योजना तर्जुमा गरी कार्यान्वयन गर्दै आएको छ । उपमहानगरपालिकाको वार्षिक, आवधिक तथा दीर्घकालीन योजना निर्माण गर्ने लगायत हरेक चरणका कार्यहरु योजनावद्ध ढंगले अगाडि बढाउन उपमहानगरपालिकाको वस्तुगत विवरण अति आवश्यक हुन्छ । यस्ता पक्षलाई मध्यनजर गर्दै यस उपमहानगरपालिकाले आफ्नो क्षेत्रभित्रको भौतिक, सामाजिक, आर्थिक लगायत सम्पूर्ण पक्षको सूचना संकलन, विश्लेषण र प्रकाशन गर्दै आएको छ । जसले तथ्यमा आधारित योजना निर्माण, कार्यान्वयन र अनुगमनमा मद्दत पुगी सरोकारवालाहरुलाई सम्वन्धित सरोकारको विषयमा सुसूचित हुनमा पनि सहयोग पुगेको छ ।

यस घोराही उपमहानगरपालिकाले बैदेशिक रोजगारको विषयमा विस्तृत विवरण संकलन गरी यस क्षेत्रको अवसर, चुनौती तथा सम्भावनाहरुको पहिचान गर्ने उद्देश्यले 'वैदेशिक रोजगार सम्बन्धी पार्श्व चित्र २०७९' तयार गरिएको छ । नेपालको संविधान २०७२ ले बैदेशिक रोजगारलाई शोषणमुक्त, सुरक्षित, मर्यादित र व्यवस्थित गर्न तथा श्रमिकको रोजगारी र अधिकारको प्रत्याभूति गर्न यस क्षेत्रको नियमन र व्यवस्थापन गर्ने नीति लिएको छ । साथै स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन, २०७४ ले स्थानीय सरकारलाई बैदेशिक रोजगारीमा रहेका श्रम शक्तिको तथ्यांक संकलन, रोजगार सूचना केन्द्र सञ्चालन तथा सूचना प्रवाह, सीप तालिम, वित्तीय साक्षरता, पारिवारिक/सामाजिक पुनःएकीकरण लगायत बैदेशिक रोजगारीको क्षेत्रमा आधारभूत सेवा प्रवाह गर्ने जिम्मेवारी प्रदान गरेको छ । उक्त जिम्मेवारीलाई वार्षिक, आवधिक तथा रणनैतिक योजनाहरुमा समावेश गरी विभिन्न कार्यक्रमहरु सञ्चालन गर्न वा यस क्षेत्रको नियमन तथा व्यवस्थापनको लागि बैदेशिक रोजगार सम्वन्धी आधारभूत तथ्यहरुको आवश्कता पर्दछ । यस पार्श्व चित्रमार्फत घोराही उपमहानगरपालिका भित्रको बैदेशिक रोजगारको प्रवृत्ति, प्राप्त विप्रेषण, सोको उपयोगको

अवस्था, सीप तथा दक्षता र विद्यमान समस्या लगायतका जानकारी तथा तथ्यांकहरु उपलब्ध भएका छन् । जस्ले गर्दा यस क्षेत्रको व्यवस्थापनको लागि आवश्यक गतिविधिहरुको योजना निर्माण, कार्यान्वयन र अनुगमनमा महत्वपूर्ण योगदान पुग्ने अपेक्षा लिएको छु ।

उक्त पार्श्व चित्र तयार गर्न यसको आवश्कताको वारेमा महसुस गराई प्राविधिक सहयोग प्रदान गर्ने सामी परियोजना सहयोग इकाई/हेल्भेटास नेपाल हार्दिक धन्यवाद प्रदान गर्दछु । प्रस्तुत पार्श्व चित्र तयार गर्ने क्रममा त्रुटिरहित बनाउने प्रयास गर्दागर्दै धेरै त्रुटि होलान्, यहाँहरुको अमूल्य सुझाव प्राप्त भए आगामी दिनमा मार्ग दर्शन हुनेछ ।

अन्तमा, यो पार्श्व चित्र तयार गर्ने क्रममा सूचना तथा तथ्यांक उपलब्ध गराउनु हुने सम्पूर्ण घोराही उपमहानगरपालिकाबासी, वडा अध्यक्षज्यूहरु, सदस्यज्यूहरु, जानिफकार व्याक्तिहरु, सत्य तथ्य सूचना लिने जिम्मेवारी निर्वाह गर्नुहुने गणकहरु र उपमहानगरपालिकामा कार्यरत सम्वन्धित कर्मचारीहरुप्रति नगर कार्यपालिकाको कार्यलय हार्दिक आभार तथा धन्यवाद प्रकट गर्दछ ।

नरुलाल चौधरी
नगर प्रमुख
घोराही उपमहानगरपालिका
नगर कार्यपालिकाको कार्यालय
घोराही, दाङ लुम्बिनी प्रदेश, नेपाल

विशेष धन्यवाद

हामी जनप्रतिनिधिहरू निर्वाचित भएर आएपछि नगरको चौतर्फी विकास कसरी गर्ने भन्ने नै मुख्य ध्यय थियो । विगतका दिनहरूमा गर्दै र चल्दै आएका सोंच व्यवहारभन्दा फरक ढंगले अघि बढ्नुपर्छ भन्ने मान्यताले अघि बढौं भन्ने संकल्प गऱ्यौं । भूगोल ठूलो र फरक प्रकृतिका भूगोलका कारण पनि एउटै सोंचले विकास सहज थिएन ।१९ वटा वडा रहेको यस उपमहानगरका कुना कन्दराको समुचित विकासको जिम्मेवारी हाम्रो रहेको छ । नगरको चौथर्फी विकासको लागि विप्रेषणले ठूलो भूमिका खेलेको छ र दाङ जिल्ला पनि बैदेशिक रोजगारीमा जाने प्रमुख जिल्लाहरुमा नै पर्छ भने घोराही उपमहानगरपालिकाबाट पनि बैदेशिक रोजगारीमा जाने स्थानीय तहमा पर्दछ । तसर्थ समग्र बैदेशिक रोजगारीलाई सुरक्षित, व्यवस्थित र मर्यादित बनाउन यसको अध्ययन आवश्यक ठान्यौं र आप्रवासन प्रोफाइल बनाउने योजनाको साथ बजेट विनियोजन गऱ्यौं ।

बैदेशिक रोजगारीको वस्तुस्थितिको तयारीले मात्रै आवश्यकता र पहिचानमा आधारित विकास हुन सक्छ भन्ने उद्देश्य राखेर सूचना संकलन गर्ने कामलाई अघि बढायौं । निकै लामो मेहनतपछि अहिले नगरको बैदेशिक रोजगारको बस्तुस्थिति के छ भन्ने बारेमा प्रोफाइल तयार भएको छ। घोराही उपमहानगरपालिकाबाट बैदेशिक रोजगारीमा गएका र फर्केर आएका व्यक्तिहरुको समग्र अवस्था लगायत बैदेशिक रोजगारीमा रहेको समस्या र विप्रेषणको अवस्थालाई यस प्रोफाइलमा समाबेश गरिएको छ ।

आप्रवासन प्रोफाइल बनाउनका लागि आवश्यक सहयोग गर्ने कर्मचारी, तथ्यांक उपलब्ध गराउने व्यक्ति, संस्था, तथ्यांक संकलनका लागि गाउँ-गाउँमा खट्ने गणकहरू र सल्लाह सुझाब दिने सबै क्षेत्रका महानुभावहरू सबैलाई विशेष धन्यवाद छ । अब आप्रवासन प्रोफाइलका आधारमा नगरले प्रस्तुत गर्ने योजनाहरूले बैदेशिक रोजगारसँग सम्बन्धित सवालहरुलाई सहज हुनेछ र युवाहरुलाई यही केही वातावरण सृजना गर्न नगरबासीसँगै सबै क्षेत्रका महानुभाव एवं संघसंस्थाहरूले साथ सहयोग दिनु हुनेछ भन्ने अपेक्षा समेत गरेको छु ।

हुमाकुमारी डी.सी.
नगर उप-प्रमुख
घोराही उपमहानगरपालिका
नगर कार्यपालिकाको कार्यालय
घोराही, दाङ लुम्बिनी प्रदेश, नेपाल

मन्तव्य

मुलुक संघीय संरचनाअनुसार अगाडि बढिरहेको सन्दर्भमा घोराही उपमहानगरपालिकाले स्थानीय सरकारको रूपमा आफ्नो वस्तुगत विवरण सहितको आप्रवासन पार्श्वचित्र तयार गर्न लागेको अवस्थामा हामी अत्यन्त हर्षित छौं । यस आप्रवासन पार्श्वचित्रमा उपमहानगरपालिकाको बैदेशिक रोजगारीको समग्र विवरणलाई ५ खण्डमा विभाजन गरी तयार गरिएको छ । यस पार्श्वचित्रले उपमहानगरपालिकालाई बैदेशिक रोजगारीलाई सुरक्षित, मर्यादित र व्यवस्थित बनाउन योजनाहरू तयार गर्नका लागि ठोस टेवा पुऱ्याउने अपेक्षा गरेको छु । साथै उपमहानगरपालिकाको बैदेशिक रोजगारीको बारेमा जानकारी चाहने जो सुकैको लागि यो पार्श्वचित्र उपयोगी हुने कुरा निर्विवाद छ । अध्ययन अनुसन्धान गर्ने विद्यार्थी एवं अनुसन्धानकर्ताहरूको लागि पथप्रदर्शक ठहरिने कुरामा विश्वस्त छु ।

अन्तमा, यो आप्रवासन पार्श्वचित्र पुस्तक तयार गर्न प्राविधिक सहयोग गर्ने सामी हेल्भेटास, घरधुरी सर्वेक्षणमा प्राविधिक रूपमा खटिएका गणक, सहयोग गर्ने गराउने वडा अध्यक्षहरू तथा जनप्रतिनिधिहरू लगायत घोराही उपमहानगरपालिका सम्पूर्ण कर्मचारीहरूलाई धन्यवाद दिन चाहन्छु ।

ऋषिराम के.सी.
प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत
घोराही उपमहानगरपालिका
नगर कार्यपालिकाको कार्यालय
घोराही, दाङ लुम्बिनी प्रदेश, नेपाल

विषय सूची

क.सं.	विषयवस्तु	पेज नं.
	खण्ड- एक कार्यकारी सारांश	
१.	कार्यकारी सारांश	१
	खण्ड- दुई तथ्यांक संकलनको परिचय तथा पृष्ठभूमि	
२	परिचय	६
२.१	पृष्ठभूमि	७
२.२	तथ्यांक संकलन/पार्श्व चित्र निर्माणको उद्देश्य	८
२.३	पार्श्व चित्र तयारीका चरणहरु	९
२.३.१	पार्श्व चित्र तयारी सम्बन्धी कार्यशाला	९
२.३.२	गणक छनोट, अभिमुखिकरण तथा परिचालन	९
२.३.३	तथ्यांक संकलन	१०
२.३.४	तथ्यांक प्रशोधन र विश्लेषण	१०
२.३.५	पार्श्व चित्रको मस्यौदा तयारी तथा सुझाव संकलन	१०
२.३.६	पार्श्व चित्रको प्रतिवेदन तयारी	१०
२.४	तथ्यांक संकलनको सीमा	११
२.५	संकलित सूचनाहरूको प्रयोगमा संवेदनशीलता	११
	खण्ड- तिन वैदेशिक रोजगारीमा रहेका व्यक्तिसँग सम्बन्धित विवरण	
३.	वैदेशिक रोजगारमा रहेका व्यक्तिहरुको जनसांख्यिक विवरण	१२
३.१	वैदेशिक रोजगार रहेका व्यक्तिहरुको जातिगत, लैंगिक तथा उमेरगत विवरण	१३
३.२	वैदेशिक रोजगारमा गएका व्यक्तिहरुको मुख्य गन्तव्य मुलुक र पेशा सम्बन्धी विवरण	१४
३.३	वैदेशिक रोजगारमा गएका व्यक्तिहरुले सुरक्षित आप्रवासन प्रकृया अवलम्बनको अवस्था	१५
३.४	वैदेशिक रोजगारबाट विप्रेषण प्राप्ति तथा उपयोगको अवस्था	१८
३.५	वैदेशिक रोजगारको क्रममा कामदारले सामना गर्नु परेका समस्याहरु	२१
३.६	वैदेशिक रोजगारमा संलग्न व्यक्तिहरुका परिवारले सामना गर्नु परेका अप्ठ्याराहरु	२२
३.७	वैदेशिक रोजगारमा संलग्न परिवारहरुको आन्तरिक बसाई सराई सम्बन्धी विवरण	२३
३.८	विविध	२४

क.सं.	विषयवस्तु	पेज नं.
	खण्ड- चार वैदेशिक रोजगारीबाट फर्केका व्यक्तिसँग सम्बन्धित विवरण	
४.	वैदेशिक रोजगारबाट फर्केका व्यक्तिहरुको जनसांख्यिक विवरण	२५
४.१	वैदेशिक रोजगारबाट फर्केका व्यक्तिहरुको जातिगत, लैंगिक तथा उमेरगत विवरण	२६
४.२	वैदेशिक रोजगारबाट फर्किनुका कारण	२६
४.३	मुख्य गन्तव्यमुलुक तथा आर्जन गरेका सीप तथा दक्षता सम्बन्धी विवरण	२६
४.४	वैदेशिक रोजगारबाट फर्केर आएका व्यक्तिहरुको अवस्था, संलग्नता तथा योजना	२६
	खण्ड- पाँच उपमहानगपालिका भित्रको वैदेशिक रोजगार सम्बन्धी सवालहरु	
५.	नगरपालिका भित्रका वैदेशिक रोजगार सम्बन्धिका महत्वपूर्ण सवालहरु	३१
	खण्ड- छ तथ्यांक सम्बन्धी अनुसूचीहरु	
६.	अनुसूची- १ वैदेशिक रोजगारमा रहेका व्यक्तिसँग सम्बन्धित तथ्यांकहरु	३४
६.१	अनुसूची- २ वैदेशिक रोजगारबाट फर्केर आएका व्यक्तिसँग सम्बन्धित तथ्यांकहरु	४५